T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE MUHACERET BASINI: TÜRKİSTAN (1953) VE TÜRKİSTAN SESİ (1956-57) DERGİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nayoung Jang

İstanbul 2016

T.C

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE MUHACERET BASINI: TÜRKİSTAN (1953) VE TÜRKİSTAN SESİ (1956-57) DERGİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nayoung Jang

Tez Danışmanı
PROF. DR. AHMET KANLIDERE

İstanbul 2016

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Nayoung JANG'ın "Türkiye'de Muhaceret Basını: 'Türkistan' (1953) ve 'Türkistan Sesi' (1956-57) Dergileri" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof. Dr. Ahmet KANLIDERE Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof. Dr. Muhammet GÜR Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Doç. Dr. İlyas KEMALOĞLU Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 01 / 08 / 2016 tarih ve 2016/15-05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖNSÖZ ..... **VI**
ÖZET ..... **VIII**
ABSTRACT ..... **IIIII**
KISALTMALAR ..... **VIII**
GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM
TÜRKİSTAN VE TÜRKİSTAN SESİ

1.1. TÜRKİSTAN DERGİSİ 8
1.2. YAZAR KADROSU 10
1.2.1. *Mehmet Emin Buğra (1901-1965)* 10
1.2.2. *Abdulvahap Oktay (1904-1968)* 12
1.2.3. *Y.T. (Tahir Çağatay) (1902-1984)* 14
1.2.4. *Arifhan (İbrahim Yarkın) (1902-1995)* 15
1.2.5. *Ziyaeddin Babakurban (1931-2011)* 16
1.2.6. *Kaynaş Gayretullah (1918-1972)* 17
1.2.7. *Reha Oğuz Türkkan (1920-2010)* 17
1.3. TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ 19
1.4. YAZAR KADROSU 21
1.4.1. Dr. *Arın Engin (Mehmet Saffet Engin) (1900-1979)* 21
1.4.2. *Şir Mehmet Bey (1893-1970)* 23
1.4.3. *Sattar Makbul Çoban (1928-?)* 23
1.4.4. *İbrahim Mutlu* 25
1.4.5. *Mehmet Sait Şamil (1901-1981)* 25
1.4.6. *İsa Yusuf Alptekin (1901-1995)* 26
1.4.7. *A. Şekür Turan (1951-2011)* 27
1.4.8. *Halife Altay (1907-2003)* 29

II. BÖLÜM

TÜRKİSTAN ve TÜRKİSTAN SESİ DERGİLERİNDEKİ MAKALELERİN ÖZETLERİ

2.1. TÜRKİSTAN DERGİSİNDEKİ MAKALELERİN ÖZETLERİ..... 30
2.2. TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİNDEKİ MAKALELERİN ÖZETLERİ 49

SONUÇ 79
BİBLİYOGRAFYA 82
EKLER 85
EK 1: TÜRKİSTAN DERGİSİ: KRONOLOJİK LİSTE 86
EK 2: TÜRKİSTAN DERGİSİ: YAZAR ADINA GÖRE..... 89
EK 3: TÜRKİSTAN DERGİSİ: KONULARA GÖRE 92
EK 4: TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ: KRONOLOJİK LİSTE..... 95
EK 4: TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ: YAZAR ADINA GÖRE..... 102
EK 5: TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ: KONULARA GÖRE..... 108
EK 6: THE VOICE OF TURKISTAN: MAKALELER LİSTESİ..... 113

RESİMLER 115

ÖNSÖZ

XVIII-XIX. asırlarda Türkistan sömürge durumuna düşerken Türkiye, bağımsızlığını koruyan tek Türk ülkesiydi. 1890 yılından itibaren Türkistan'dan Türkiye'ye doğru göçler başladı ve zamanla gelen göçmenlerin sayısında büyük bir artış görüldü. Cumhuriyet döneminde de bu göçler devam etti. Yapılan müracaatlar üzerine Türk hükûmetince 1952 yılında alınan bir kararla 1853 Doğu Türkistanlı, göçmen olarak Türkiye'ye geldi. Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı için çalışan aydınlar ve siyasi liderler, Çin'e karşı istiklal mücadelesine girişip bunda başarısız olacağını anlayınca, önce komşu ülkelere, sonra da Türkiye'ye göç ettiler.

Türkiye'ye göç eden Türkistanlılar bundan 1 yıl kadar sonra İstanbul'da kendi dergilerini yayınlamaya başladılar. 1953 yılında *Türkistan* adında bir dergi Mehmet Emin Buğra (başyazar) ve Ziyaedin Babakurban (sahibi ve sorumlu müdürü) tarafından yayınlandı. Başyazıda anlatıldığı üzere, bu dergi o zamanlar Türkiye'de yaşayan Türkistanlıları bilinçlendirmek ve Türkistan'ın tarihi, kültürü ve edebiyatı gibi çeşitli konularda bilgilendirmek amacıyla çıkarıldı. Derginin bir başka amacı da Türkistanlıların milli kimliklerini unutmamalarını sağlamaktı. Diğer taraftan dergi Sovyet Rusya ve Komünist Çin'e karşı mücadele etmeyi, Türkistan'ın durumunu bütün dünyaya duyurmayı da hedeflemişti. Ayrıca, bölünmüş olan Türk dünyasının birliğini sağlamak için gerekli olan ideali de aşılamak istiyordu; her bir Türk topluluğunun kendi tarihini iyice bilmesi ve kendi kimliklerini unutmamasını hedefliyordu.

Bu dergi kapandıktan üç yıl sonra, 1956'da Ankara'da yine Mehmet Emin Buğra tarafından *Türkistan Sesi* adında bir dergi çıkartılmaya başladı. Bu derginin de amacı yayın aracılığıyla Türkistanlıları uyandırmaya çalışmaktı. Baş yazarı aynı olmasına ve birbirlerine yakın zaman içinde yayımlanmasına rağmen, bu yeni derginin farklı özelliklerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu iki derginin ayrı ayrı incelenmesiyle o dönemde yaşanan durumlar, aydınların odaklanma noktası ve fikir değişimleri öğrenilebilmektedir.

Türk dünyası içinde önemli bir yere sahip olmalarına rağmen bugüne kadar yeterli bir şekilde ele alınıp araştırılmadığı için bu iki dergi üzerinde çalışma gereğini hissettim. "Tarih sadece geçmiş değil, şimdiki zamanla da ilgilidir" görüşünü hatırda tutarak bu çalışmanın Türk dünyasına, özellikle de Türkistan'la ilgilenen araştırmacılara yararlı olacağını ümit ediyorum.

Türkistan ve *Türkistan Sesi* dergileri İSAM kütüphanesinde bulunmaktadır. Çalışmamda faydalandığım eserlerin çoğu bu kütüphanede mevcuttur. Bu iki derginin tam koleksiyonu rahmetli İsmail Otar'ın Kütüphanesi'nden buraya intikal etmiştir. *Türkistan Sesi* ile paralel olarak İngilizce yayınlanan *The Voice of Turkistan*'ın bir sayısını İSAM Kütüphanesi'nde görerek bu dergiden de haberdar oldum. Ayrıca, bu üç dergiden önce, Mehmet Emin Buğra'nın teşvikiyle Mısır'da 1952'de Arapça olarak yayınlanmaya başlayan *Savtü't-Türkistan* adlı dergiyi de aynı kütüphanede buldum. Ankara'daki Millî Kütüphane'de *Türkistan Sesi*'nin tüm sayıları bulunmaktadır. *The Voice of Turkistan*'ın birinci ve üçüncü sayılarını Milli Kütüphane'den temin ettim. Bunların dışında Türkiye'de yaşayan Doğu Türkistanlıların faaliyetleri ve Türkistanlı aydınların kıymetli bilgilerini Doğu Türkistan Vakfı'ndan aldım.

Çalışmanın birinci bölümünde, dergilerin ortaya çıkışı, kapanışı, özellikleri ve yazarları hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde, dergilerde yer alan makalelerin özetleri verilmiştir. Ekte ise, kronolojik sıra ile makale künyeleri verildikten sonra yazar adına ve konulara göre bir sıralama yapılmıştır.

Bu çalışma için beni teşvik eden ve bana büyük destek veren danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere'ye çok teşekkür ediyorum. Beni sabırla yönlendirdiği, çalışma yaptıkça kafamda oluşan sorulara cevap verdiği, tezimin tamamen iyi olması için benim kadar çaba harcadığı ve öğrencisine karşı gösterdiği gayret için müteşekkirim.

Türkçeyi doğru kullanmama yardım eden arkadaşım Melek Gül ve Saule İbekeyeva ve Ömer Uzunağaç'a da çok teşekkür ediyorum. Doğu Türkistan ve Mehmet Emin Buğra hakkında ihtiyaç duyduğum bazı kaynakları bulmama yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Ömer Kul'a çok teşekkür ederim. Yayınlanmamış makalesini benimle

paylaşma nezaketinde bulunan Yrd. Doç. Dr. Tekin Tuncer Hoca'ya minnettarım. Paylaştığı makalesi dergilerin yazarları hakkında araştırmaya başlamamda oldukça teşvik edici bir etken oldu. Tezimin makale içerikleri kısmını baştan sona okuyup bazı düzeltmeler yaparak yardım eden Ozan Karabulak'a da çok teşekkür ederim. Mehmet Emin Buğra tarafından yayınlanan *The Voice of Türkistan* dergisinin nüshalarını temin etmemde büyük yardımı olan Millî Kütüphane'nin süreli yayınlar şubesinin memuru Murat Uçkun'a da çok müteşek-kirim. Ayrıca *Türkistan* dergisi ile ilgili bir yazıyı içeren *Resimli 20 Asır* dergisini temim etmemde ve *The Voice of Türkistan* adlı dergiden beni haberdar eden ve bana yol gösteren Doç. Dr. Nuran Özlük Hoca'ya da müteşekkirim. Son olarak uzakta bulunmama rağmen bana hep destek olup güç veren aileme sevgi ve saygılarımı iletiyorum.

ÖZET

Türkistan ve *Türkistan Sesi* dergileri Mehmet Emin Buğra tarafından çıkartılmıştır. *Türkistan* (1953) dergisi, İstanbul'da çıkarılıp 6 ay boyunca yayın hayatına devam etmiş, *Türkistan Sesi* (1956-57) ise Ankara'da yayımlanmıştır. Türkiye'de yaşayan Türkistanlı muhacir aydınlar tarafından basılan bu dergiler, Sovyet Rusya'ya ve Kızıl Çin'e karşı özgürlük mücadelesini yansıtması bakımından oldukça önemlidir. Bu dergiler sayesinde 1950'li yıllarda Türkistan'da nelerin yaşandığını, Sovyet Rusya'nın Türkistan'a nasıl bir şekil vermek istediğini ve Türkistanlıların Rusya'nın bu siyasetine bakış açılarını öğrenebilme imkanına sahip oluyoruz. Bu iki dergi, Türkistanlıların yaşam tarzı ve komünizmin rejimi altında neler yaşadıkları gerçeğini bilmek adına da son derece önemlidir. Bu kadar önemli olmasına karşın, her iki dergi bugüne kadar da ayrıntılı olarak araştırılmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, dergilerin içeriğini analiz etmek ve muhaceretteki Türkistanlı aydınların ele aldığı meseleleri belirlemek suretiyle Türkistan davasının bu dönemdeki durumunu tüm veçhesiyle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Türkistan, Mehmet Emin Buğra, Ceditçilik, Türkiye'de Türkistanlı göçmenler, Sovyet yönetiminde Orta Asya

ABSTRACT

Türkistan and *Türkistan Sesi* journals were published in 1950 by Mehmet Emin Buğra, an important east Turkestani emigré leader. *Türkistan* journal (1953) was published in İstanbul for 6 months. *Türkistan Sesi* was published in Ankara for more than a year. Türkistani emigre intellectuals wrote in these periodicals in. They are very important in terms of understanding the shaping the liberation struggle against Rusya and China. These jounals has reflected the pressures of Soviet and Chinese regimes in western and eastern Turkestan. These two Journals give us opportunity to learn what was happened in Turkestan under the communist regimes, how Sovyet regime imposed its politics on Turkestan and how were perspectives and reactions of Turkestani intellectuals. In addition, the content of the articles provides valuable information by describing the state of Turkestan in 1950. These two journals have not been investigated in detail although they are very important. This study first analyzed all the articles of the jounals, then classificated all the articles and analyzed the contents of the journals thoughty. Therefore, the dissertetion aimed at is intended to serve as a scientific resource.

Keywords: East Turkestan, Turkestan emigrés in Turkey, Mehmet Emin Buğra, Jadidism, Soviet Central Asia

KISALTMALAR

a.g.t.	adı geçen tezleri
a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
bkz.	bakınız
c.	cilt
ed.	editör
haz.	hazırlayan
s.	sayfa
ss.	sayfa sayısı
vb.	ve benzeri
vs.	vesaire

GİRİŞ

Türklerin ülkesi anlamına gelen Türkistan, Tanrı Dağları'ndan Hazar Denizi'ne uzanan bölgenin adı olup, doğu ve batı olarak ikiye ayrılmaktadır. Batı Türkistan bölgesinde Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan bulunmaktadır. Bu bölgeler 1715-1897 yılları arasında Rusya tarafından işgal edilmiştir. Bölgedeki Rus egemenliği Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği'nin dağılmasına kadar sürmüştür. Doğu Türkistan ise 1878'de Çinliler tarafından işgal edilmiş[1], 1884'te Çin tarafından "Yeni Toprak" veya "Yeni Eyalet" anlamına gelen "Sinkiang" olarak adlandırılmıştır.[2]

1911 Çin İhtilali ile serbestlik kazanan Doğu Türkistan Türkleri, 1912'de istiklal için ilk hareketine giriştiler. O zaman Çin idaresinin beceriksizliğini gören Ruslar, halkın güvenliğini sağlamak bahanesiyle 1000 kişilik bir kuvvetle Urumçi'yi işgal ettiler. Rus işgali Çinli vali Yang Tseng-Hsin'i başkaldıran Türklerle anlaşmaya sevk etti. Fakat Türklerin istiklal isteği karşısında bir müddet sonra da Ruslarla anlaştı. Ticari yönden Doğu Türkistan'la sıkı münasebetleri olan Rusların bu antlaşmadan sonra bölgede nüfuzları daha da arttı. Çin ise Türklerin topraklarını zorla alıp Çinli göçmenlere dağıttı.[3]

Adaletsiz ve sömürüye dayanan idareden kurtulmak için mücadele eden Türkistanlıların çaba ve isyanları Ruslar tarafından kanlı bir şekilde bastırıldı. 1917 İhtilali ile Rus İmparatorluğu'nda yaşayan bütün milletlere eşitlik ve kendilerini idare etme hakkı sözü veren yeni Sovyet rejimi, elini güçlendirdikten sonra verdiği sözü tutmadı. Dahası, Çarlık'tan daha sert bir idare kurarak sömürgecilik siyasetini devam ettirdi. Türkistanlı aydınlar yeniden mücadele içine girdiler.[4]

---

1 Bayrmiza Hayit, *Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğü ve İslâm'ın Bazı Meseleleri*, TDAV yayınları, İstanbul 1987, s. 159.

2 Mehmet Saray, *Türkistan Türkleri Rus ve Çin İdaresinde Yaşayan Türklerin Milli Mücadele Tarihleri*, Veli Yayınları, İstanbul 1984, s. 69.

3 M. Saray, a.g.e., s. 67.

4 M. Saray, a.g.e., s. 29.

Doğu Türkistan'ın Durumu

Doğu Türkistan'a dönecek olursak, 1931 yılında bir Çinli subayın bir Türk kızı ile zorla evlenmek istemesi üzerine Türkistanlılar isyan ettiler.[5] Bu ayaklanma, 1933 yılında Doğu Türkistan'da millî bir hükümetin kurulmasıyla neticelendi. Mehmet Emin Buğra ile kardeşlerinin önderliğinde kurulan Milli İhtilal Komitesi hazırlıklarıyla, Karakaş kadısı Muhammed Niyaz Alem devlet reisi, eski Gulca kadısı ve Rusya, Türkiye ve Mısır'da siyasi araştırmalar yapmış olan Sabit Damullah başbakan ve Mehmed Emin Buğra ordu komutanı olarak ihtilal hükümetinde vazife aldılar.[6]

Doğu Türkistan'da meydana gelen milli uyanışın Batı Türkistan'a da etki edeceğinden endişe eden Rusya,[7] Çinlilere bu ayaklanmayı bastırmaları için silah yardımında bulundu. Çin ve Rusya'ya karşı yapılan çarpışmalarda çok kişi hayatını kaybetti. Buna rağmen Doğu Türkistanlılar memleketin büyük kısmına hâkim oldular ve Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'ni kurdular. Fakat Doğu Türkistanlıların mücadelesi sonuçlanmadı; yine iki dev düşmanla karşı karşıya kaldılar. Tam bir çaresizlik içinde kalan Doğu Türkistan liderleri Ruslarla bir anlaşma imzalayarak işin içinden çıkmak istediler. Bunun üzerine Hoca Niyaz adındaki bir işbirlikçi vali, bu işleri yapanları Çin'e teslim etti ve bu kişiler idam edildiler. Bu olay Doğu Türkistan halkı arasında büyük bir şaşkınlık yarattı. Çünkü Hoca Niyaz önceleri bir vatanperver iken daha sonra Çin tarafına geçti. Fakat ihanetinin yararını görmedi; kendisi de aynı efendileri tarafından öldürüldü.[8]

Çin ve Rusya'nın Doğu Türkistan'da yaptıkları zulümlerin giderek artmasına rağmen, zaman zaman Türk kökenlilere de bazı önemli görevler verilmekteydi. Onlar da bu görevler vasıtasıyla halkın ıstırabını bir dereceye kadar dindirmeye çalışmaktaydılar. 1947 başlarında Dr. Mesud Sabri genel vali, İsa Yusuf Alptekin genel sekreter, 1949'da

---

5 M. Saray, a.g.e., s. 68

6 M. Saray, a.g.e., s. 68.

7 S. A. Zenkovksy, *Pan-Turkism and Islam in Russia*, Cambridge 1960, s. 60-61..

8 Baymirza Hayit ; trc. Abdülkadir Sadak, *Türkistan : Rusya ile Çin arasında*, Otağ yayınlar, İstanbul 1975, s. 318

Mehmed Emin Buğra vali yardımcısı olmuş ise de, millete istedikleri şekilde yardım etme fırsatı bulamadılar. [9]

1949'da Çin'deki iç mücadeleyi kazanan komünist kuvvetler Doğu Türkistan'ı yeniden işgal ederek istiklal taraftarı binlerce Türkistanlıyı öldürdüler. Birçok Türkistanlı memleketi terk etmek zorunda kaldı. Rus kuvvetleri geri çekildiğinde, komünist Çin, Doğu Türkistan'da komünist rejimi tam manasıyla yerleştirebilmek için milliyetçilik, hürriyet ve istiklal gibi duyguları yok etmeye çalıştı.[10]

1950'lerde Çin Hükûmeti, Doğu Türkistan bölgesine Çinli göçmenleri yerleştirmeye başladı. Sovyetler ise doğal kaynaklar bakımından zengin olan Doğu Türkistan'ı sömürmek için el altından Çin Hükûmeti ile mücadele içindeydi. Bir taraftan Rusya Batı Türkistan'ı Ruslaştırmaya çalışırken, Çin de bölgede hakimiyetini güçlendirmek için Doğu Türkistan'ı Çinlileştirmeye çalışıyordu. Bütün bu siyasetlerin farkında olup direniş gösteren Türkistanlı aydınlara baskılar yapıldı. Bundan dolayı birçok kişi hayatını kaybetti. Diğer bazı liderler ise Türkistan'ı terk ederek başka memleketlere gitmek zorunda kaldılar.

Türkistanlılar Türkiye'ye Ne Zaman Göç Ettiler?

Doğu Türkistan'dan Türkiye'ye ilk göç XIX. yüzyılın ikinci yarısında başladı. 1933'te kurulan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti'nin yıkılmasından sonra tanınmış ailelerden bazı kişiler Türkiye'ye geldiler.[11] Orta Asya'da Sovyetlere karşı devam eden Basmacılık hareketi sırasında birçok kişi Türkiye'ye göç etti. Büyük çoğunluğu Türkiye'ye yerleşen Türkistanlılar burada siyasi faaliyetlerde bulundular. İstanbul'da çıkan *Yeni Türkistan* ve Paris'te çıkan *Yaş Türkistan* dergileri İkinci Dünya Savaşı'na

---

9 M. Saray, a.g.e., s. 70.

10 Ömer Kul, "Osman Batur ve Doğu Türkistan Millî Mücadelesi(1941-1951)", Doktor Tezi, Danışman : Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, İstanbul 2009,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, s. 230-231.

11 Hamit Göktürk, "Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya Göçler", *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri (8-11 Aralık 2005)*, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul 2006, s. 31.

kadar sadece muhaceretteki Türkistanlılar arasında değil Sovyet Orta Asya'sında da etkili oldu.[12]

Bir kısım Doğu Türkistanlı Hindistan, Pakistan ve Afganistan'a sığınmak zorunda kaldı. 1933-1938 yılları arasında, Doğu Türkistan'ın Altay ve Kumul bölgelerinden, kafileler hâlinde çıkan 20,000 göçmenden çoğu yollarda açlıktan, hastalıktan veya düşman saldırılarından öldü, Hindistan'a 3,000 kişi ulaşabildi. Bunların da yarısı, orada sıcaktan, iklim şartlarının zor olmasından can verdi. Bunlardan ancak 1,300 kadarı Türkiye'ye ulaşabildi.[13] İkinci Dünya Savaşın'da, Birleşmiş Milletler'in UNRRA ve İRO Teşkilatı'nın yardımıyla yine Türkiye'ye göç eden Türkistanlılar oldu.[14]

1949 sonunda yurtlarını terk etmek zorunda kalan 50,000 kadar Doğu Türkistanlı göçmenden sadece 1,000 kadarı Hindistan'a ulaşabilmiştir. 1950 Haziranı'nda Çin komünistlerinin zulmü sebebiyle Altay'lı 30,000 göçmen, Çinli askerlerle ve hastalıklarla ve ağır iklim şartlarıyla savaşarak iki sene kadar yürümüşler, bunlardan ancak 7,000 kişi Hindistan'a varmış, 5,000 kişi orada sıcaktan, sefaletten, iklim şartları yüzünden ölmüş, 2,000 kadarı sağ kalmıştır. Doğu Türkistan'dan çıkan Türk göçmenlerinin çoğu Suudi Arabistan'a yerleşmiş, bunların sayısı 20,000 kadardır. Batı Türkistan'dan gelenlerle beraber 30,000'i bulur.

Türkiye'ye Doğu Türkistan'dan gelen göçmenlerin sayısı 1952'de 1850, 1964'te 350 kişi, bunu izleyen yıllarda gelenler 400 kişidir. Bunlardan 3.500 kişi meskûn göçmen, 400 kadar serbest göçmen olarak kabul edilmiştir. Mehmet Emin Buğra ve İsa Yusuf Alptekin 1951 senesinde Ankara'ya giderek Menderes Hükümeti yetkilileriyle temasta bulunmuş ve Doğu Türkistan göçmenlerinin kabulu işleminin hızlandırılmasını

---

12 Timur Kocaoğlu, "Orta Asya'da Türkiye'ye Göçler (1981-2006)", *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri (8-11 Aralık 2005)*, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul 2006, s. 154.

13 Kadircan Kaflı, *Türkiye'ye Göçler*, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1966, s. 14-16.

14 Kadircan Kaflı, *a.g.e.*, s. 14-16.

sağlamışlardır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın onayıyle, Pakistan, Hindistan ve Keşmir'de bulunan Türk muhacirleri, Türkiye'ye resmen kabul edilmiştir.[15]

Sovyet döneminde Türkistan'da Rusya Devleti'nden izin almadan hiçbir dergi veya gazete basılamamaktaydı. Doğu Türkistan'da da Çin tarafından her türlü kültür faaliyetleri yasaklanmıştı. Bu yüzden Türkistan'dan göçüp başka ülkelere gelen Türkistanlı aydınların gayretleriyle dergiler çıkarıldı.

Doğu Türkistanlı başyazar Mehmet Emin Buğra 1950'lerin arasında iki ayrı dergi çıkardı. Dergilerin adlarında görüldüğü gibi, Türkistan'dan ayrılan aydınların Türkistan'ın durumunu dünyaya duyurmak için ama asıl amaç, Sovyet sistemi altında olan ülkelere Türkistan tarihini ve kimliğini öğretmek için bu dergileri çıkartmıştır. O sebeple, dergilerde sadece siyasi haberler bulunmayıp tarih, edebiyat ve aydınların biyografileri gibi kültürel konular da yer almıştır. Yani bu dergiler eğitici bir rol üstlenmiştir. Mehmet Emin Buğra Doğu Türkistanlı olduğu için iki dergide de Doğu Türkistan hakkında haberler büyük yer tutmaktadır.

Mevcut Çalışmaların Kritiği

Bu tezi hazırlarken, Türkiye'de yaşayan Türkistanlılar tarafından yayımlanan dergiler hakkında araştırma yapan çalışma ve tezlerden, o dönemde faaliyet gösteren aydınların biyografi çalışmalarından yararlanıldı. Ayrıca Türkistan tarihi ve mücadele hareketlerini kapsayan kitaplardan da istifade edildi.

Abdullah Bakır tarafından yazılan *Doğu Türkistan Milli İstiklal Hareketi ve Mehmet Emin Buğra*[16] adlı kitap, bu iki derginin baş yazarı olan Mehmet Emin Buğra'nın hayatı ve onun Doğu Türkistan'ın özgürlüğü için yaptığı mücadeleyi anlatmaktadır. Fakat, kitap bir biyografi olması sebebiyle, yazar bazı konuları kısa tutmuş, *Türkistan* ve *Türkistan Sesi* dergilerine sadece 2 sayfa ayırmıştır.

---

15 Ömer KUL-Tekin TUNCER, "XX. Asırda Doğu Türkistan'da Göçler", *Türk Dünyasında Sürgün ve Göç*, haz. Nesrin Sarıahmetoğlu-İlyas Kemaloğlu, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı yayını, İstanbul 2015, s. 221-222..

16 Abdullah Bakır, *Doğu Türkistan Milli İstiklal Hareketi ve Mehmet Emin Buğra*, Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul 2005.

1952 yılında Mehmet Emin Buğra tarafından yazılan *Doğu Türkistan* adlı kitapta, Doğu Türkistan'ın kısaca coğrafyası, tarihçesi, Çin hükûmetinin baskıları ve Türkistanlıların mücadelesi anlatılmaktadır. Birçok meselenin aydınlatılmasına ışık tutan bir eserdir.

Ryosuke Ono tarafından yazılan "Muhacerattaki Bir Özbek Türkü'ün Mektuplarına Göre Türk Dünyası: Abdulvahap Oktay ve Mektupları"[17] adlı makalede *Türkistan* dergisinde Cedidçilikle ilgili birkaç makale yazan A. Oktay'ın faaliyetleri anlatılmaktadır. Yazar Oktay ile arkadaşları arasındaki mektuplaşmaları inceleyerek bazı orijinal bilgiler sunmaktadır. Makalede *Türkistan* dergisi ile ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Dergi çıkarmak için muhacir Türkistanlı aydınların birbirlerine yardım ederek mücadele hareketi olarak benimsedikleri yayın faaliyetini nasıl yaptıkları hakkında faydalı bilgiler sunulmaktadır.

Tekin Tuncer tarafından yazılan "Mehmet Emin Buğra'nın Mektuplarında Türkistan'ın Sesi Dergisinin Çıkartılması Süreci" [18] adlı makalede Mehmet Emin Buğra ve İsa Yusuf Alptekin'in birbirlerine yazdıkları mektuplarda *Türkistan Sesi* dergisinin çıkartılması sürecinde nasıl bir yol izledikleri ve yayın hayatında karşılaştıkları sıkıntılar anlatılmaktadır.

Amerikalı araştırmacı Lowell Bezanis tarafından kaleme alınan *Soviet Muslim Emigres in the Republic of Turkey* adlı kitap Sovyet Müslümanların göçmen topluluklarını sistemli şekilde sınıflandırmakta, [19] göçmen toplulukların kurumları, dernekleri, yayınlandığı gazete ve dergiler hakkında bilgiler vermektedir. Fakat kitabın amacı, Türkiye'ye göç eden bütün Sovyet Muslümanlarının durumunu tanıtmak olduğundan, *Türkistan* dergisi hakkında sadece 3-4 cümlelik bilgi bulunmaktadır. Fakat bu kısa yorumlar bile faydalı olup Sovyet Müslümanlarının göç hareketleri sürecindeki fikri dünyalarının tespit edilmesi açısından önemli tespitler içermektedir.

---

17 Ryosuke Ono, "Muhacerettaki Bir Özbek Türkü'nün Mektuplarına Göre Türk Dünyası-Abdulvahap Oktay ve Mektupları", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 2013, s. 563-584.

18 Tekin Tuncer, "Mehmet Emin Buğra'nın Mektuplarında Türkistan'ın Sesi Dergisinin Çıkartılması Süreci" (basılmamış makale).

19 Lowell Bezanis, "Soviet Muslim Emigres in the Republic of Turkey", *Central Asian Survey,* 13: 1 (1994), p. 59-180.

Jacob M. Landau tarafından yazılan *Pan-Turkism in Turkey* adlı eserde[20] *Türkistan*, *Türkistan Sesi* ve *The Voice of Turkestan* hakkında genel bilgiler verilmiş, bu dergilerin ortaya çıkışı Türkiye'nin siyasi durumu göz önünde bulundurularak açıklanmış, muhacerette çıkarılan dergilerin Türkiye'de Türkçülere dair devletin siyasetinin değişmesi konusundaki rolü üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bilgiler söz konusu dergilerin tarihî bağlamını kavramamda ufuk açıcı bilgiler sağlamaktadır.

Bu çalışmada *Türkistan* ve *Türkistan Sesi*'nde yayınlanmış olan makaleler incelenerek bu dergilerin Türkistanlılara nasıl katkı sağladığı açığa çıkarılmaya çalışılmış, öncelikli olarak dergilerdeki makalelerin analitik özetleri yapılmıştır. O dönemin ortamını ve şartlarını daha iyi anlayabilmek için derginin yazarları ve konuyla ilgili diğer eserler incelenmiştir.

[20] Jacob M. Landau, *Pan-Turkism in Turkey*, C. Hurst & Company, London 1981, p. 162-165.

1. BÖLÜM

TÜRKİSTAN VE TÜRKİSTAN SESİ

1.1. TÜRKİSTAN DERGİSİ

Mehmet Emin Buğra, İstanbul'da yaşadığı sırada çeşitli yayın faaliyetlerinde bulundu. İsa Yusuf Alptekin ile beraber, Mısır'daki Türkistanlı gençleri bilgilendirmek için burada *Türkistan Sesi* dergisini çıkarmak istemişlerdir. Bunun üzerine çalışmaya başlamışlar ancak Mısır Hükümeti tarafından derginin Türkçe değil Arapça olarak çıkarabilecekleri bildirilmiştir. Bu dergi daha sonra 1952 yılı Şubat ayında İbrahim Vâsılî'nin gayretleriyle *Savtu't-Türkistan* adıyla Arapça olarak yayınlanmıştır. [21] Dergide Doğu Türkistan Cumhuriyeti, Doğu Türkistan'daki kurtuluş hareketleri ve Batı Türkistan ile ilgili makaleler ve haberler yer almaktadır. Türkistan'ın siyasi durumu, kültürü hakkında bilgiler ve Arap yazarların makaleleri de görünmektedir. Ayrıca Türkistan ile Arap devletlerin arasındaki gelişmeler hakkında da bilgi verilmiştir. Derginin kapağının üst tarafında Çin'den Hazar Denizine kadar uzanan bir Büyük Türkistan haritası vardır. Bu dergi 1959 yılına kadar devam etmiştir. 11'uncu sayısına kadar çıkmıştır. İSAM Kütüphanesi'nde 11 sayısı bulunmaktadır.

Baş yazarlığı Mehmet Emin Buğra, Mesul sorumluluğu Ziyaeddin Babakurban tarafından yürütülen *Türkistan* adlı dergisi Nisan 1953'te çıkarmaya başladı. 6 sayı olarak çıkan dergi için gerekli olan mali destek tamamen İstanbul'da yaşayan Doğu ve Batı Türkistanlılar tarafından karşılanmıştır.[22] Ayrıca bu derginin baş müharriri Doğu Türkistan'ın bağımsızlığını kazanmaya çalışan liderlerden biri olan Mehmet Emin Buğra olmasına rağmen, bu dergide büyük ölçüde TMB üyelerin yazıları bulunmaktadır.[23] Bu nedenle dergi TMB yayın organı olarak hem de Doğu ve Batı Türkistan'ın her iki kanadının hürriyet mücadelesinin bir organı olarak görünmektedir.

Dergiye yardım edenlerin bir listesi devamlı olarak bağış listesi adı altında her sayıda yayınlanmıştır. Yazıların pek çoğu Mehmet Emin Buğra'nın kaleminden çıkan

---

21 "Türkistan Muhacirler", *Türkistan*, Beyazıt İsnabul Sayı 1 (Nisan 1953), s. 30-31.
22 Dergi idaresi yeri: Çarşıkapı Divaniali Sok. No: 18/7 Daire: 10/2 Beyazit-İstanbul.
23 A. Ahat Andican, a.g.e., s. 667.

dergide Dr. Saffet Engin, Dr. Abdulvahap Oktay (İshakoğlu), Tahir Çağatay, Reha Oğuz Türkkan, Kaynaş Muhammedcanoğlu (Gayretullah) gibi aydınların yazıları neşredilmiştir.

Bu dergiyi çıkarmak için sadece Türkiye'deki aydınların değil, Mısır, Pakistan, Arabistan, Ürdün, Afgaistan gibi ülkelerde yaşayan Türkistanlıların desteği alınmıştır.[24] Pakistan ve Mısır gibi Türkiye dışındaki Türkistanlı muhacirlerden aldığı dikkat çekici haberleri aktarmıştır. Derginin yayınlandığı yılın başında Türkiye'ye gelen Kazak liderlerinden Kaynaş Muhammedcanoğlu (Gayretullah) da yazı yazmıştır.

Derginin birinci sayısında yer alan "Türkistan Dergisi Çıkarken" başlıklı yazıda, dergin yayın amacı belirtilmiştir. Türkistanlı mühacir aydınların yayın hayatı boyunca 30 senedir dergilerin konusu siyasi olmasına rağmen Türkistan dergisi kültürü tanıtma amacı gütmüştür. Ayrıca özgürlük kazanmak için mücedele ettikleri zamanlarda yaşadıkları ve gördüklerine de dergide yer vereceklerini belirtmişlerdir.[25]

Derginin amacı, Türkistan'ın siyasî durumu hakkında bilgi vermekten ziyade kültürel konulara yoğunlaşmak olacak belirlenmiştir.[26] Başmuharriri Mehmet Emin Buğra, Türkistan'ın ilim yurdu olduğunu söylemiştir. Bu yüzden, dergideki makaleleri Türkistan'da hizmet eden büyük insanların biyografilerini tanıtıyor gibidir.[27] Aylık olarak çıkan *Türkistan* dergisi tamamıyla İstanbul'da oturan Doğu ve Batı Türkistanlılardan gelen bağışlarla ve yazılarla beslenmekteydi. Bu derginin her sayısında bir bağış listesi vardır.[28]

Bütün Türk dünyasına hitap eden dergi 1953 sonbaharında Mehmet Emin Buğra'nın kalp krizi geçirmesi ve uzunca bir zaman yatağa bağlı kalması sebebiyle yayınına ara vermiş, 1954 yılında yayın hayatından çekilmek zorunda kalmıştır.[29]

---

24 A. Ahat Andican, *a.g.e.*, s. 666.

25 A. Ahat Andican, *a.g.e.*, s. 667.

26 Tahrirden, "Türkistayn Dergisi Çıkarken...", *Türkistan*, sayı 1 (Nisan 1953), s. 3-4.

27 Derginin fiyatı 50 kuruştur. Abone şartları olarak yıllığı ise Türkiye'de 6, Türkiye haricinde 8 liradır. 6 sayıdan oluşan bu derginin ilk sayısı Nisan 1953'te, son sayısı ise Eylül 1953'te yayınlanmıştır. Derginin eni 16, boyu 22 cm'dir. Türkiye Türkçesiyle yayınlanmıştır. 1., 2., 5. sayılar 34 sayfa, 3. ve 4. sayı 50 sayfa, 6. sayı ise 26 sayfalıdır.

28 Yunus Buğra, "Mehmet Emin Buğra'nın Mücadele Hayatından Örnekler", *Doğu Türkistan'ın Sesi,* sayı 46 (Ekim 1995), s. 13

29 Tekin Tuncer, *a.g.m.*, s. 2.

Bundan kısa bir süre sonra Ankara merkezli Türkistanlılar Yardımlaşma Derneği de kapanmıştır.[30]

Yayın hayatının süresi kısa olan bu dergisi Batı ve Doğu Türkistanlı aydınların ortak çabasıyla çıkardıkları yayın eseri olması nedeniyle çok değerlidir. Bu Türkistan dergisi Doğu ve Batı Türkistanlıların ortak çıkardıkları ilk ve son yayın organdır. Daha sonra Doğu Türkistanlılar kendi kurumsallaşmalarını, yayın faaliyetlerine devam etmişlerdir.[31]

1.2. YAZAR KADROSU

Dergiyi iyi anayabilmek için ve değerlendirme yapmak için öncelikle yazarların nasıl bir yaşama sahip olduklarını ve toplum için dergide nasıl bir rol üstlendiklerini bilmek gerekir. Ancak bazı yazarlar hakkında bilgi bulunamadı. Buradaki biyografiler, dergide en çok yazan yazar sırasına göre verilmiştir.

1.2.1. *Mehmet Emin Buğra (1901-1965)*

Türkistan ve *Türkistan Sesi* dergilerinde de başyazar olarak çalışmıştır. Şiir dışında yazdığı makalelerin sayısı *Türkistan*'da 8, *Türkistan Sesi*'nde 27 tanedir. Yazar makalelerinde tarihçi ve eğitimci yönünü yansıtmıştır. Mehmet Emin Buğra, Doğu Türkistan'ın Hoten vilayetinin İlçe nahiyesinde, 12 Şubat 1901 yılında dünyaya geldi. Dedesi, Abdurrahman Paşa'dır. Küçük yaşta babası Piriabidin Hacı'yı kaybeden Mehmet Emin Buğra, ilköğrenimini dokuz yaşında Hoten'de tamamladı.[32] On yaşındayken annesini de kaybettikten sonra amcasının himayesine girdi. Zamanında en ünlü medreselerinden olan Lop ve Karaka Oybağ yeni medreselerinde, İslamî ilimler, Arap ve Fars Dili ve Edebiyatı alanlarında eğtim aldı ve genç yaşta Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazmaya başladı.[33]

---

30 Ryosuke Ono, *a.g.m.*, s. 570.
31 A. Ahat Andican, *a.g.e.*, s. 668.
32 Celaleddin Batur, "Çağdaş Uygur Edebiyatında Mahmet Emin Buğra'nın Rolü", *Doğu Türkistan Çağdaş Uygur Edebiyatında Milli Mücadele*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1997, s. 98-103.
33 Abdullah Bakır, *Doğu Türkistan Milli İstiklal Hareketi ve Mehmet Emin Buğra*, Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul 2005. s. 73.

1921 yılında Hoten'e bağlı Karakaş nahiyesindeki Oybağ Medresesi'nden mezun olduktan sonra bu medresede 1931yılına kadar hoca olarak çalıştı. O dönemlerde Doğu Türkistan'da yenileşme akımı başlamıştı. O sırada eğitim ve öğretimin yenileşme faaliyetlerine aktif olarak katıldı.[34] Müderrisliği döneminde Doğu Türkistan Türklüğüne faydalı, yüreği istiklal ateşiyle yanan pek çok talebe yetiştirdi. Bu icraatlar sebebiyle Doğu Türkistan'da ün kazanan Mehmet Emin Buğra, "Mehemmet Emin Hazretim" olarak ünlendi.[35]

Muhaceretteki vatandaşlarına birlik ve beraberlikte emsal teşkil etmek için işbirliğini yönetmişti. Türkçe, Arapça, Farsça gibi yabancı dillere hâkim olan Mehmet Emin Buğra, yurt dışından çeşitli kitaplar alıp okumuştur. Dünyada olup biten değişime ve gelişmeleri takip etmiştir.[36]

1929 yılında Doğu Türkistan'ın önemli şehirlerini gezerek Çin'in yaptığı işleri incelemiştir. Seyahat yaparken tanıştığı Gulça Kadısı Sabit Damollam ile silahlı millî kurtuluş hareketinin başlatılmasına karar vermiştir.[37]

1930 yılında Mehmet Emin Buğra başkanlığında Milli İnkılap Teşkilatı kuruldu. Bu teşkilatın amacı, ayaklanma için üye toplamak, para ve silah temin etmekti. Doğu Türkistan davası ile ilgili olarak Hindistan, Türkiye ve Hicaz'a yaptığı gezileri tamamlayan Sabit Damollamda 1931 yılında Hoten'e dönerek gizli teşkilata katıldı.[38]

20 Şubat 1932 tarihinde Karkaş'ta kurulan Muvakkat Hoten Hükûmeti'nin Başkanı Mehmet Emin Buğra idi. 22 Şubat 1933 günü Çin egemenliğine karşı başlatılan ayaklanma ile geniş bir bölge Çin istilasından kurtarıldı. 12 Kasım 1934 tarihinde Kaşgar'da kurulan Doğu Türkistan İslam Cumhuriyet'ne Mehmet Emin Buğra siyasi, ekonomik ve askerî alanlarda yardımlarda bulundu. [39]

---

34 Ertuğrul Yaman, "Mehmet Emin Buğra (1901-1965)", *Türkiye'deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s. 193.
35 Abdullah Bakır, *a.g.e.*
36 Abdullah Bakır, *a.g.e.,* s. 165.
37 Ertuğrul Yaman, *a.g.e.,* s. 194
38 Abdullah Bakır, *a.g.e.,* s. 174.
39 Abdullah Bakir, *a.g.e.,* s. 166.

Şin-Şi Sey'in saldırılarına dayanamayan Mehmet Emin Buğra, 1934 yılında Hindistan'a sığınmak zorunda kaldı. Bağımsızlık mücadelesinden vazgeçmeyen Mehmet Emin Buğra, Afganistan ve Keşmir'in Doğu Türkistan sınırına yakın bölgelerinde çalışmalarını sürdürdü. Batı Türkistan'ı istila eden İngilizlerin baskısı üzerine Mehmet Emin Buğra faaliyetlerini durdurup Afganistan'a sığındı.[40]

1940 yılında Afganistan ziyareti sırasında İsa Yusuf Alptekin'le görüşen Mehmet Emin Buğra, Çin Hükûmeti ile diyalog yolları aradı. Bunun için 1942 yılında Hindistan üzerinden Çin'e geçti ve mücadelesini Nancin'de sürdürdü. Buradaki mücadele arkadaşları ile Yurttaşlar Cemiyeti adı altında bir teşkilat kurdu. 1944 yılında Doğu Türkistan'a gelen Mehmet Emin Buğra, burada halkı ve özellikle gençleri millî uyanışa hazırladı. Bu amaçla, İsa Yusuf Alptekin'le birlikte *Altay* dergisinin yayımına devam etti ve *Erk* gazetesinde makaleler yazdı.[41]

Mehmet Emin Buğra, Doğu Türkistan'da kurulan Eyalet Hükumeti'nde görev aldı, Bayındırlık Bakanı oldu. 12 Kasım 1949 tarihinde Doğu Türkistan, Çin tarafından işgal edilince, Hindistan'a sığındı. 1952 yılında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçti. 1952 yılından ihtibaren Doğu Türkistan davasını duyurmak için dergiler çıkardı ve başka ülkelere gidip kendi memleketin durumunu anlattı. Oralardaki konferanslara da katıldı. Hayat boyunca bir vatansever olarak memleketi için uğraşan Mehmet Emin Buğra, 1965 yılında kalp krizi geçirerek Ankara'da vefat etti.[42]

1.2.2. *Abdulvahap Oktay (1904-1968)*

Türkistan dergisinde 6 tane makalesi yayımlanan Abdulvahap Oktay, 1904 yılında Taşkent'teki tüccar bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi.[43] Türkistan'da Ceditçilik hareketi öncülerinden meşhur Münevver Kari'nin yönettiği modern okulda (usul-i cedit mektebi) altı yıllık ilk eğitimini aldı. Ondan sonra orta öğretim için 1917 yılında Tahir Çagatay ile birlikte Azerbaycan'a geçti. Burada ilk olarak Şeki'de eğitimi aldı, ondan sonra Bakü'ye geçerek orada orta tahsilini tamamladı. Azerbaycan'dayken

---

40. Abdullah Bakir, *a.g.e.*, s. 73.
41 Abdullah Bakir, *a.g.e.*, s. 162.
42 Abdullah Bakir, *a.g.e.*, s. 190.
43 Hadi Şenol, "Saadet Hanım", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, sayı 1 (2011), s. 1-22.

Mehmet Ali Halfazade (Şeki), Mehmet Bey Efendi Zade (Şeki), Hüseyin Cavit Bey (Bakü), Abdullah Şaik Bey (Bakü) gibi isimlerden milliyetçi bir ruhla yetişme konusunda etkilendi.[44]

1922 yılında Taşkent'e döndü, aynı yıl içinde yüksek eğitim için Almanya'ya gitti. Bir müddet Berlin'de bulunan Oktay, 1929 yılında tıp doktoru unvanını alarak kadın-doğum uzmanı olarak Darmstadt'ta çalışmaya başladı.[45] Almanya'da iken, *Kömek*[46] adlı cemiyetin çalışmalarında da yer aldı.

Daha sonra *Yaş Türkistan* dergisi yönetimi için taşındığı Berlin'deki hastanelerde çalıştı. 1933 yılında kendisi gibi Berlin'de biyoloji alanında doktorasını tamamlamış olan Taşkentli Saide Hanım ile evlendi. Abdülvahap Oktay, Çağatay ile birlikte Berlin'de *Yaş Türkistan* dergisi yönetiminde görev alarak başmuharrir Çokay'ın yardımcısı olarak çalıştı.[47] *Yaş Türkistan* dergisinin kapatıldığı 1939 yılında Oktay İstanbul'a geldi. 13 Ekim 1939 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını aldı. İstanbul'da Haseki Hastanesi'nde mesleğini devam etti.[48]

1941 yılında Aksaray'da kendi muayenehanesini açarak özel doktorluğa başladı. Bu muayenehane sadece hasta kabul yeri değil, Türkiye'deki muhacir Türkistanlıların yardımlaşma merkeziydi.[49] 1953 yılında Stalin öldüğünde Oktay Özbekistan vatandaşı olmak için çalışmışsa da sonuç elde edemedi.[50] 1958 yılında Münih'e giderek orada uluslararası toplantılara katıldı ve toplantılar düzenledi. Münih'ten Türkiye'ye döndükten sonra ise Kadıköy'e taşındı ve 1968 yılına kadar doktorluğa devam etti.[51]

Yeni Türkistan, *Yaş Türkistan*, *Türkistan*, *Azerbaycan* ve *Birleşik Kafkasya* gibi dergilerde yazılar yazan Abdulvahap Oktay, Türkistan'ın millî bağımsızlığı amacına

---

44 Ceren Celasun, "Türkistanlı Aydınlardan Abdulvahap İshakoğlu Oktay (1904-1968): Hayatı ve Eserleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, danışman: Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Genel Türk Tarih Bilim Dalı, İstanbul 2015, s. 7.

45 Yusuf Gedikli, "Türkiye'de Türkistan Basını", *Gökbayrak*, sayı 57 (Ocak-Şubat 2004), s.23.

46 Türkistan'da kurulan milliyetçileri ve öğrencileri yalnız Moskova'ya değil, Türkiye'ye ve Avrupa'ya gönderebilme amacına hizmet için kurulan teşkilattır. Ahat Andican, *Cedidizm'den Bağımsızlığa Hariçte Türkistan Mücadelesi*, İstanbul 2003, s. 265.

47 Ryosuke Ono, *a.g.m.*, s.566.

48 Ceren Celasun, *a.g.t.*, s. 17.

49 Ceren Celasun, *a.g.t.*, s. 21.

50 Ceren Celasun, *a.g.t.*, s. 24.

51 Ryosuke Ono, *a.g.m.*, s. 565.

hizmet etmiş aktif bir insan olup uzun süre Türkistan Millî Birliği (TMB) üyesi sıfatıyla faaliyetler yürüttü.

1.2.3. *Y.T. (Tahir Çağatay) (1902-1984)*[52]

Türkistan dergisini 5 makaleyle destekleyen sosyolog ve Oktay'ın en yakın arkadaşıdır.[53] Özbek Türklerinden olan Tahir Şakir (Şakirzade) 1902'de Taşkent'te doğdu. İlk tahsilini Taşkent'te aldı. Bundan sonra birkaç arkadaşıyla birlikte İdil-Ural'ın Ufa şehrindeki Âliye Medresesi'nde bir yıl kadar okumuşsa da, iklimin sertliği, hayat şartlarının zorluğu dolaysıyla fazla devam edemedi. 1917'de Oktay ve diğer arkadaşlarıyla Bakü muallim mektebinde orta okul eğitimi aldı. Bu sırada A. Oktay ile dostluğu başladı. Sonra Türkistan millî mücadelesinde beraber mücadele ettiği isimlerle dava ekibi oluştu.[54] Yazın Taşkent'e dönüp TMB üyeliğine katıldı. 1922'de yüksek tahsilini Almanya Heidelberg Üniversitesi'nde (1923-1930) gördü.[55] Orada felsefe, sosyoloji ve ekonomi derslerine devam ederek "Nomadenwirtschaft" (Göçebe hayat ekonomisinin anahtarları) konusu üzerinde yaptığı doktora teziyle mezun oldu. Bu eser 1931 de yayımlandı.

Tahir Çağatay, 1921 yılında Azerbaycan'da Azeri Millî Hareketi'ne katılarak o zümredeki milliyetçi aydınların güvenini kazandı ve daha sonra bu aydınlarla işbirliği yaptı. O dönemde Türkistan aynı inkılap devri zamanındaki gibiydi. Yaz aylarında devamlı olarak Türkistan'a giderek oradaki Türkistanlı milliyetçilerin toplandığı Türkistan Millî Birliği'nin faal üyesi oldu.[56]

1929-39 yılları arasında Mustafa Çokay ve Dr. Abdulvahap Oktay beylerle kurdukları Türkistan istiklal mücadelesinin organı olan *Yaş Türkistan* dergisinde (Berlin-Paris) faal olarak görev aldı. İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında Ankara'ya gelip yerleşince bir müddet Ziraat Bakanlığı danışmanlığı olarak çalıştıktan sonra,

---

52 Yazarı Y. T. Takma adını kullanmıştır. A. Şekür Turan, *Türkistan Bibliyografyası*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972. s.18; Ayrıca bkz. Rudolf Loewental, *The Turkic Languages and Literatures of Central Asia: A Bibliograpy*, S-Graven Hage, Mouton & Co 1975, p. 194.

53 Ryosuke Ono, *a.g.m.*, s. 565.

54 Saadet Çağatay, "Prof. Dr. Tahir Çağatay (27.03.1902- 27.07.1984)", *Türk Kültürü*, sayı 261 (Ocak 1985), s. 55-58.

55 Ertuğrul Yaman, "Tahir Çağatay (1902-1984)", *Türkiye'deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s. 205-210.

56 Ertuğrul Yaman, *a.g.m.*, s. 206.

1948'den itibaren Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Anabilim Dalın'da görev aldı. 1953'de Doçent, 1962'de Profesör olarak, sosyoloji kürsü başkanlığı yaptı. 1971'de emekli olmasına kadar hizmet etti ve bu fakültede sosyoloji kürsüsünün kurucusu oldu, alanında değerli eserler yayımladı. Tahir Çağatay ilim alanında gösterdiği büyük gayreti aynı şekilde Türkistan kurtuluş davasında da göstererek pek çok faaliyetin içinde yer aldı. 1984 yılında Bursa'da vefat etti.[57]

1.2.4. *Arifhan (İbrahim Yarkın) (1902-1995)*

Türkistan dergisinde 5 makale yazan İbrahim Yarkın Taşkent'in Sebzar semti Kah-ata mahallesinde 1902 yılında doğdu. Onun ailesi ekincilik ve tuccarlık yapıyorlardı. Onun babası Arifhan bey, okumasını seven birisiydi. Hem de İbrahim'in abisi Abidhanın tavsiyeyle, babası onu yeni usül mektebe göndermişti.[58]

İlk okulu bitirdikten sonra, Münevver Kari Abdurreşithanoğlunun yeni usul okuluna girip tahsil almaya devam etmiştir. Abi ve İşan hoca Hani'nin tavsiyesiyle, Rus okulunda eğitim almıştır. 1921 yılında Sovyet rejimi tarafından İkinci Basamak okul adlı liseyi bitirdi. 1921-1922 yıllarında Taşkent'teki Türkistan devlet üniversitesinin mühendislik fakültesi maden mühendisliği bölümünde okudu. 1923 yılında Moskova'daki maden mühendisliği akademisine kaydoldu. [59]

1923 yılında Berlin'de Almanca kursa gidip eğitim almıştı. Yeterlik belgesi aldıktan sonra, o dönemin yazın bir çiftciliğinde zirai staj yapmıştır. 1924 yılı sonbaharında, Berlin yüksek ziraat okuluna kaydoldu. 1927 yılında mezun olduktan sonra, Macaristan'a gidip, Mezöhegyes Hara ve modern ziraat işletmesinde sekiz ay staj görür. 1928-1929 yılında Debrecen ünivetsitesi tabii bilimler fakültesine devamlı okuyarak, 1929 yıldında Türkistan'daki coğrafi şartlar, hayvancılık tezini hazırlayarak felsefe doktoru ünvanını aldı.[60]

---

[57] Ertuğrul Yaman, *a.g.m.*, s. 207.
[58] Ertuğrul Yaman, "İbrahim Yarkın (1902-1995)", *Türkiye'deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s.199.
[59] Ertuğrul Yaman, *a. g. e.*, s. 200.
[60] Ertuğrul Yaman, *a. g. e.*, s. 200.

1929 yılında *Yaş Türkistan* dergisinde Türkistanla ilgili makaleleri yazdı. 1930 yılında Türkiye'ye gelip, 1931'de zootekni laboratuvarına asistan olarak çalıştı. 1933 yılında ziraat fakültesi zootekni bölümünde baş asistan olarak görevlendirilir. 1946 yılında zootekni profesörü oldu. 1951 yılında zootekni kürsüsü başkanlığın görevini almıştı. 1972 yılında emekli olana kadar bu görevini yapmıştır.[61] İbrahim Yarkın zirai işlerin dışında Türkistanın siyasi, ekonomik ve kültürel durumu ile ilgili birçok ilmi çalışmalarda yapmıştır. 1964 yılında Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsüne aslı üye seçilmişt'.

Ankara'da Türkistanlılar Kültür ve Yardımlaşma Derneğini kurmuş ve derneğinin başkanlığını yapmıştır. Afganistan ve Pakistan'dan gelen Türkistanlı gençleri için orta dereceli okullarda ve üniversitelerde tahsil görmelerine rehberlik olarak yardım etmişti. [62] İbrahim Yarkın'ın hem kendi mesleğiyle hem de Türk dünyasıyla ilgili çok sayıda eser ve yazıları bulunmaktadır. 1995 yılında Ankara'da vefat etmiştir.[63]

1.2.5. *Ziyaeddin Babakurban (1931-2011)*

Türkistan dergisinde bir makale yayımlayan ve dergiyle alakalı iki haber duyuran Ziyaeddin Babakurban dergide sorumlu müdür olarak hizmet etti. Türkçü olarak Doğu Türkistanlılara yardım etti. Z. Babakurban, 1931'de Özbekistan'ın Mergilan şehrinde doğdu. [64] Zamanla Türklük düşüncesine ilgisi artmaya başladı. 1940'ların başında Türkiye'ye göç etti. 1952'de Hüseyin Namık Orkun'la[65] beraber öğrenciler arası Fetih Yıllarını kutlama derneğini kurdu ve yayın faaliyetlerinde önemli yardımları oldu.

1962-1967 yılları arasında beş yıl boyunca dernek başkanlığını yaptı. *Yeni Türkistan* mecmuasının yayınlanmasına emek verdi. *Son Havadis*, *Milliyet*, *Toprak* adlı gazetelerde sürekli olarak yazdı. Almanya'nın Münih şehrindeki Radio Liberty'nin

[61] Ertuğrul Yaman, *a. g. e.*, s. 201.
[62] Ertuğrul Yaman, *a. g. e.*, s. 202.
[63] Ertuğrul Yaman, *a. g. e.*, s. 202.
[64] Altan Deliorman, "Kayıplarımız", *Orkun*, sayı 166.
[65] Altan Deliorman, *a.g.m.*

Özbek seksiyonunu yönetti. Uzun yıllar Almanya'da yaşadı. Emekli olup Türkiye'ye geldiğinde önemli sağlık sorunları vardı. Ömrünün son yıllarını hastalıkların pençesinde geçirdi ve Mayıs 2011'de 81 yaşındayken İstanbul'da vefat etti.[66]

Ziyaeddin Babakurban Türk basınına emek vererek önemli hizmetlerde bulunmuştur.[67] 1992 yılında Taşkent'te Çolpan Ödülünü aldı. *Milli Türkistan* dergisinin Türkiye'deki temsilciliğinde hizmet etti.[68] Aynı zamanda Türkistanlılar Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Derneği'nin kurucularındandır. Yayınlanmış iki kitabı vardır. Bu kitaplardan biri olan *Dış Türkler* ve *Türkistan Davası* adlı eseri vardır. [69]

1.2.6. *Kaynaş Gayretullah (1918-1972)*

Türkistan dergisinde bir tane makale yayımlayan Kaynaş Gayretullah 1918'de Kazakistan'ın Tarbagatay'şehrinde dünyaya geldi. Keşmir'de yaşadıktan sonra 1953 yılında Türkiye'ye göç etti.[70] *Türkistan* dergisi yazarları arasına katıldı. Hayatı ile ilgili çok fazla bilgi bulunmamaktadır. 1972 Şubat'ında İstanbul'da vefat etti.[71] Mehmet Emin Buğra'yla Doğu Türkistan'da bulunduğu yıllardan itibaren tanışıyordu ve samimi bir ilişkileri vardı.[72] Oğlu Hızırbek Gayretullah, *Altaylarda Kanlı Günler* adlı kitap ve Türk dünyası ile ilgili eserlerini yazmıştır.

1.2.7. *Reha Oğuz Türkkan (1920-2010)*

Türkistan dergisinde bir makale yazan Reha Oğuz Türkkan, 12 Ekim 1920'de İstanbul'da doğdu. Reha Oğuz Türkkan 5-6 yaşındayken St. Joseph'te okumaya başladıysa da daha sonra babası Müslümanlıktan uzaklaşacağı endişesiyle oğlunu buradan alarak Kabataş Lisesi'ne yazdırdı. Ardından Galatasaray ve Ankara'da Gazi Lisesi'nde orta eğitimine devam etti. Ankara Üniversitesi'nde Hukuk eğitimi gördü,

---

66 Altan Deliorman, *a.g.m.*

67 Ziyaeddin Babakurban, *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, Doğan Güneş Yayınevi, İstanbul 1962, 27 sayfa.

68 Altan Deliorman, *a..g.m.*

69 Ziyaeddin Babakurban, *a.g.e.*

70 Ryosuke Ono, *a.g.m.*, s. 570.

71 Abdulvahap Kara, *Kazak Göcüyle İlgili Yeni Kitap*: *Dumanlı Yıllar*, 2011, Hasan Oraltay, *Hürriyet Uğrunda Doğu Türkistan Kazak Türkleri*, Türk Kültür Yayını, 1961 İstanbul, s. 126.

72 Hızırbek Gayretullah, "Türklük Dünyası'ndan Kayan Yıldız A. Şekür Turan", Köşe yazılar www.haberiniz.com erişim tarihi: 14 Mayız 2016.

İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. Sorbonne Üniversitesi'nde tarih ve Türkoloji dallarında, Columbia Üniversitesi'nde ise tecrübi psikoloji dalında uzmanlık kazandı.[73]

Reha Oğuz Türkkan, 1947-1972 yılları arasında 25 yıl boyunca ABD'de Columbia ve NY Üniversitelerinde bulundu. "Sorularla Programlı Öğrenim" metodunun üç kurucusundan biri olarak ABD bilimine yaptığı katkılardan dolayı, *Who's Who* ansiklopedisi yazarları arasına girdi. Dört eyaletin eğitim planlaması ve Sunrise Açık Üniversitesi'nin kuruluşunda eğitim teknolojisi danışmanı olarak görev aldı. *Türkistan* dergisinde "Amerika'nın Sesi Dış Türk Programlarını Tatil Ediyor" adlı yazısıyla bu konuda Amerikan siyasetini tenkit etti. 1975-1976 yıllarında İstanbul Üniversitesi'nde ve daha sonra 1996 yılında Ahmet Yesevi Kazak-Türk Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yaptı.

R. O. Türkkan yerli ve yabancı basında çok sayıda makale ve araştırma yayınladı. Ayrıca Türkçülük alanında çeşitli sosyal faaliyetlerde bulundu. Gurbetçi çocuklar için ABD'de Atatürk Okulu adıyla bir okul açtı. 1997 yılında Orta Asya ve Kafkas Türkleri ile ilgili olarak "Türk Dünyası Parkı" ve "Türkler" adıyla ABD'de ve Türkiye'de resiim sergileri açtı. Türkiye'de "Çevrecilik Eğitimi Kampları"nın kurucusu oldu. 2010'da İstanbul'da vefat etti.[74]

Türkistan dergisinin yazarlarının kısa bir biyografilerini okuduğumuzda, bu dergide sadece Doğu Türkistanlı yazarların değil bütün Türk dünyasında hizmet eden aydınların yazar olarak çalıştıkları görülmektedir. Kendilerinin çalıştıkları meslekleri, faaliyette bulundukları teşkilatları, doğum yerleri ve düşünceleri makalelerin konularını belirlemiştir. Yazarların çoğu Türk dünyasında Ceditçilik akımının oluştuğu dönemde kurulan usul-i cedit mektebinde eğitim görmüştür. Türk dünyasında Türkçülük, Ceditçilik düşüncelerine sahip olan şahsiyetlerdir.

---

73 Reha Oğuz Türkkan "Ord. Prof. Dr. Reha Oğuz Türkkan", Kocaeli Aydınlar Ocağı, Konferans Kocaeli, 28 Nisan 2002.

74 Haber, "Türk Basın ve Düşün Dünyasının Büyük Kaybı", *Milliyet* 18 Ocak 2010.

Bu bölümden sonra makalelerin özetlerinin olduğu bölüme geçilmektedir. Yazarların hangi konularda makale yazdıkları Ek 2 bölümünden öğrenilebilmektedir.

1.3. TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ

Mücadelesini Ankara'da daha iyi sürdürebileceğine inanan Buğra, 1953 yılında başkente taşındı.[75] Burada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilerek daha rahat bir çalışma ortamına kavuştu. 1956 Temmuz'unda *Türkistan Sesi* adlı bir dergi yayınladı.[76] Mehmet Emin Buğra ve İsa Yusuf Alptekin mektupları inceleyen Yrd. Doç. Dr. Tekin Tuncer, derginin ismi olarak ilk önce *Türkistan* olarak düşünüldüğünü, ancak muhalefet nedeniyle daha sonra ismin *Türkistan Sesi* olmasına karar verildiğini yazmaktadır.[77]

M. E. Buğra, dergiyi çıkarmak için büyük bir özveri göstermesine rağmen diğer yazarların makalelerini zamanında göndermemelerinden dolayı dergi çıkarma işinin son derece zor olduğunu belirtmiştir. Hatta bahsedilen problemden dolayı birinci mecmuanın tüm yazılarını kendisi yazmayı düşünmüştür.[78] Mecmuanın tanıtımı için Ankara'daki gazetelere ilanlar verilmiş, ancak *Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gibi Türkiye'deki büyük gazetelerde tanıtım için gerekli olan maddi imkan olmadığından sıkıntı çekilmiştir. Milliyetçi Çin Hükümeti'nin yurt dışındaki propagandalarının etkisi ile dergiye yardım eden Suudi Arabistan'daki Türkistanlı göçmenlerin yardımları kesildi. Bunun sonucu olarak maddi sıkıntıların artması üzerine de derginin yayın hayatına ve yayın yoluyla verilen mücadeleye son verildi.[79]

Derginin basıldığı yer Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. Ş. Ankara idi. Fiyatı 75 Kuruş'tu. Yıllık abonelik Türkiye'de 8, Türkiye haricinde 16 Lira idi. Editörlüğünü Mehmet Emin Buğra yapmıştır. *Türkistan* dergisinden çok farkı olmayan *Türkistan Sesi* dergisinin yayım hayatı bir yıl sürmüştür.

Türkistan Sesi dergisinin esas konuları, Sovyet ve Çin hükûmeti'n tarafından ezilen Doğu Türkistan'ın durumu, komünistlere karşı Türkistanlı aydınların faaliyetleri

---

75 Tekin Tuncer, *a.g.m.*, s. 3
76 *Türkistan Sesi* dergisinin idare yeri adresi: Konya Sokak Çiftçi Han No. 3 Ankara.
77 Tekin Tuncer, *a.g.m.*, s. 3
78 Tekin Tuncer, *a.g.m.*, s. 4
79 Tekin Tuncer, *a.g.m.*, s. 8.

ve mücadeleleri, Türkistan'ın özellikleri (tarih, kültür, doğal kaynaklar) ve Türk Dünyasının karanlık zamanını aydınlatan büyük adamların biyografileridir.

Bu derginin amacı, yalnızca Doğu Türkistan ve Türkistan'da baskı uygulayan Sovyet Rusya'ya karşı direniş değil aynı zamanda Türk dünyasını korumak amacıyla tarih, edebiyat, eğitim konularında çeşitli makalelerini yayınlayarak halklarını biliçlendirmek ve aydınlatmaktır. Türkiye'de diğer ülkelerde yaşayan Türkistan mültecileri için bu derginin bilinçlenme ve kültürel anlamda büyük yardımı olmuştur. Mehmet Emin Buğra, İstanbul'dan Ankara'ya taşındıktan sonra, 1956 Temmuz'unda *Türkistan Sesi* adlı bir dergi yayınlamıştır.[80] Bununla beraber aynı yıl buna paralel olarak *The Voice of Turkistan*[81] dergisini de çıkarmıştır.[82] İngilizce olarak yayınlanan bu dergi, ancak üç sayı çıkmıştır. Emet Erkin "Mehmet Emin Buğra ve Türkçülük"[83] adlı makalesinde: "Son sayısı 1957 kış sayısıdır" diye ifade ettiğine bakılırsa, bu derginin yalnız üç sayı yayınlandığı anlaşılmaktadır.

Bu dergide Mehmet Emin Buğra, sahibi ve mesul müdürü yerini alarak çalışmıştı. Makalelerini İnglizce olarak çeviren kişinin kim olduğu bilinmemektedir. Derginin amacı, ilk olarak, ana yurt olan Türkistan toplumunun ve halkların durumu duyurmak,[84] yani Türkistan'ı tanıtmaktı.

The Voice of Turkistan dergisindeki makalelerin çoğu *Türkistan Sesi* dergisindekilerle aynı olsa da orada olmayan bazı makaleler de yer alm

aktadır. *The Voice of Turkistan* dergisinde diğerinden farklı olarak şu makaleler bulunmaktadır: "A Dummy from Red China, The Voice of Turkistan"; "Fortification in Turkestan"; Arın Engin, "Turks and Russian"; Hilmi Ziya Ülken, "Twin Parts of Turkish

---

80 İdare yeri adresi: Konya Sokak Çiftçi Han, no. 3, Ankara.

81 İdare yeri, *Türkistan Sesi*'nin idare yeri ile aynıdır.

82 Derginin basıldığı yer Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. Ş. Ankara'dır. Fiyatı olarak, Türkiye'de bir dergi 1 Lira'dır. Yıllık abonelik 4 Lira'dır. Amerika'da 1 sayısı 85 Senttir. Yıllık abonelik 2.72 Dolar'dır (gönderme ücret dahildir).

83 Emet Erkin, "Mehmet Emin Buğra ve Türkçülük", *Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu*, Bildirileri (23-26 Mayıs 1996), Kayseri 1966, s. 187-192.

84 "One of the obilgations is taking adventage of free press and publication , to publish informations that can bring into light the real conditions at home and of our people." Bkz. "A Minor Obligation", *The Voice of Turkistan*, Ankara, no. 1 (Summer 1956), s. 2.

World"; Arif Han, "Irrigation in Western Turkistan"; "Mongols Clashe With Reds."[85]

Sömürge haline gelen memleketini kurtarmak için Doğu Türkistan'ın zor durumlarını dünyaya duyurmaya çalıştılar. Aynı zamanda, gurbetten ayrılıp dağınık yaşayan Türkistanlıların millîyetçilik duygularını kaybettirmemek için basın-yayın faaliyetleri yaptılar.

1.4. YAZAR KADROSU

Dergiyi iyi anlayabilmek için makalelerini objektif bir bakışla okuyup değerlendirmek ve öncelikle yazarlarının nasıl bir yaşama sahip olduklarını ve toplumu için dergide nasıl bir rol üstlendiklerini bilmek gerekir. Ancak yazarlarla ilgili kaynak bulunmaması sebebiyle bazı yazarlarla ilgili araştırma yapılamadı. Bu nedenle dergilerde pek çok makalesi bulunan ve haklarında kaynak bulunan yazarlarla ilgili gerekli bilgiler sunuldu, ancak bazı yazarların hayatı ile ilgili bilgiler kaynak yokluğundan dolayı verilemedi. Ayrıca *Türkistan* dergisi kısımında anlatılan şahsiyetler tekrar ele alınmadı.

1.4.1. Dr. *Arın Engin (Mehmet Saffet Engin) (1900-1979)*

Türkistan Sesi dergisinde 3 makale yazan Arın Engin'in asıl adı Mehmet Saffet Engin'dir. Öztürkçecilik akımının etkisiyle adını Arın Engin olarak kullanmıştır.[86] Sosyolog, eğitimci, felsefeci ve düşünür[87] olan Arın Engin, 1900'da Kıbrıs'ın Girne şehrinde dünyaya geldi. Babası hâkim İsmail Hakkı Bey, annesi Ziynet Hanım'dır. Engin, küçük yaşta annesini kaybettiği için anneannesi tarafından büyütüldü. Kıbrıs Lisesi'nde eğitim gördükten sonra, aynı okulda 1916-19 yıllarında matematik ve tarih öğretmenliği yaptı. 1920'de New York'a gidip 1920-22 yıllarında Amerika'da Türk Derneği Genel Sekreterliğini yaptı. Bu derneğe ait *Birlik* dergisini çıkarttı. 1922 yılından ihtibaren 5 sene boyunca Columbia Üniversitesi'nde eğitim, sosyoloji, psikoloji ve felsefe okudu.[88]

---

85 Bu makalelerin tam künyeleri için tezin Ekler kısmına (Ek 6) bakınız.

86 Eralp Adanır, "Atatürk ile Güreş Tutan Kıbrıslı: Mehmet Saffet Engin", *Yenidüzen* Gazetesi Ekim 2014.

87 Eralp Adanır, *a.g.m.*

88 Bahri Ata, "Mehmet Saffet Engin (Arın Engin)", https://www.youtube.com/watch?v=g7-rAb4bWJk>, (ET: 05.09.2014)

1926’da lisans, 1927’de yüksek lisans eğitimini bitirdikten sonra Türkiye’ye geldi. 1927-28 yılları boyunca Robert Koleji’nde öğretmenlik yaptı. 1928'den 1933 yılına kadar ise Gazi Eğitim Enstitüsü’nde İngilizce, felsefe ve sosyoloji dersleri verdi. 1929 yılında Cenevre'deki Uluslararası Eğitim Kurultayı’nda Türk Eğitimi üzerine bir bildiri sundu.

Zekası ile Atatürk'ün dikkatini çekti. 1933 yılında Atatürk'ün emri ile Türk Tarih Kurumu üyeliğine atandı. 1933-35 yıllarında talim ve terbiye kurulu üyeliği görevinde bulundu. 1935 yılında Atatürk tarafından Sümer tarihi ve Hitit tarihini yazmakla görevlen-dirildi.[89] Ankara Halk Evi'nin çıkarmış olduğu *Ülkü* mecmuasında köye öğretmen yetiştirmekle ilgili yazılar yazdı.[90] 1942'de öğretmenlikten istifa ederek Almanya'ya gitti. 1950’lerde Avrupa’da yaptığı araştırmalar kapsamında Batı medeniyetinin temeli saydığı *İlyada* ve *felsefe kitabı olarak eğitim için Eflatun* adlı eserlerini yazdı.[91] 1967-69 yıllarında Londra, Paris, Roma, Atina ve Selanik’te Türk Tarihi ve Türkçülük üzerine büyük kütüphanelerde bilimsel incelemelerde bulundu. Bu arada Sümerlerle ilgili bilimsel eserlerini yayınladı. 1970'te İtalya'ya giderek Etiler hakkında araştırmalar yaptı.

Engin çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkmak için eski Yunan ve Latin klasiklerinin Türkçeye çevrilerek okullarda okutulması gerektiğini düşünüyordu. 1979 yılında hayata veda eden Engin'in amacı Türkiye'nin Avrupa çağdaş uygarlığının üstüne yükselebilmesiydi. 1971’de yayımlanan *Yükseliş Yengimiz İçin Kur’an’da Atatürkçülük ve Kızıl Elma*[92] adlı eserinde Türkistan ve Azerbaycan'ın geçmişi, Rus İstilası, Türkistan'da çetecilik, Ruslara karşı millî mücadele (Basmacılık) gibi konuları ele aldı.[93]

---

89 Seher Kaşker, “Mehmet Saffet Engin Arın Yaşamı, Eserleri, Düşünceleri ve Türk Sosyolojisine Katkıları”, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Korkut Tuna, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul 2002, s. 4

90 Cavit Binbaşıoğlu, *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerinde Bir Araştırma*: *Öğretmen Yetiştirme Açısından*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, s. 221-226.

91 Seher Kaşker, *a. g. t.*, s. 6.

92 Arın Engin, *Yükseliş Yengimiz İçim Kur’an’da Atatürkçülük ve Kızıl Elma,* Kurtuluş Basımevi, İstanbul 1977, 128 s.

93 A. Şekür Turan, *Türkistan Bibliyografyası*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972, s. 86.

1.4.2. *Şir Mehmet Bey (1893-1970)*[94]

Türkistan Sesi dergisinde 5 sayı devam eden bir makalesi bulunmaktadır. Özbekistan'ın Mergilan şehri civarındaki Gerbaba adlı bir köyde doğdu. Şir Mehmet Bey'in babası Kuşak Bek 1913 yılında Kırım'da vefat etti. Babası okula gitmesine izin vermediği için doğru düzgün bir eğitim alamadı. Zeki Velidi Togan'ın *Hatıralar* adlı eserinde Şir Memet Bek başlıklı yazıda şöyle denilmiştir: "Kendisi okur yazar olmamakla beraber hamiyetli adamdı."[95]

Bolşevikiler tarafından Fergana'da yapılan katliamlar üzerine arkadaşlarıyla birlikte Sovyet rejimine karşı mücadele etmeye karar veren Şir Mehmet Bey 17 Ağustos 1917 günü Gerbaba civarındaki 7 köyün ileri gelenlerini Gerbaba türbesine davet ederek mücadele hareketini başlattı.[96] Gerbaba'da kurulan karargâhı stratejik nokta olarak düşünüp Ruslarla savaş yaptılar. Ergeş Bek, Mehmet Emin Bek ve Halhoca İşan'la beraber Sovyetlere karşı silahlı mücadeleye girdi.[97] Tahir Çağatay tarafından yazılan *Mücahit Şir Mehmet Bey İçin* adlı kitapta ve Şir Mehmed Bey'in ölümü münasebetiyle hazırlanan teksirde onun mücadelesi anlatılırken, bu mücadelenin başlangıcı, gelişmesi ve sonuçları üzerinde durulmuştur.[98]

1.4.3. *Sattar Makbul Çoban (1928-?)*

Türkistan Sesi dergisinde üç makalesi ve bir şiiri bulunan Sattar Makbul Çoban 1928'de Doğu Türkistan'ın Turfan şehrinde dünyaya geldi. Babasının adı Mukbil, annesinin adı Hatice'dir. Babasını küçük yaşta kaybettiği için yetim olarak büyüdü. O dönemlerde Turfan'da modern eğitim yuvaları olmadığından dolayı annesi oğlunu eğitim için Urumçi'ye gönderdi. Daha sonra Urumçi Yüksek Öğretmenler Okulu'nda okudu ve buradan mezun oldu. [99]

Sattar Makbul Çoban, okul döneminde Abdullah Colkunbay, Abdullah Tukay ve devrin başka büyük şairlerinin eserlerini okudu. Sonra kendisi de şiirler yazmaya

---

94 Zeki Velidi Togan, *Hatıralar*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1999, s. 431.
95 Zeki Velidi Togan, *a.g.e.*, s. 431.
96 Zeki Velidi Togan, *a.g.e.*, s. 431.
97 Ali Bademci, *Korbaşılar: 1917-1934 Türkistan Milli İstiklal Hareketi ve Enver Paşa*, İstanbul 1975.
98 A. Şekür Turan, *a.g.e.*, s. 36.
99 D.T.S [Doğu Türkistan'ın Sesi, "Settar Makbul Çoban", *Doğu Türkistan'ın Sesi,* sayı 4 (Aralık 1984), s. 53-54.

başladı. Yazdığı şiirlerle insanları etkileyen Sattar Makbul Çoban'a Doğu Türkistan aydınları "Bülbül" lakabını taktılar.[100] Sovyetler Birliği'nin desteğiyle 1933 yılında Doğu Türkistan'da iktidarı ele geçiren Çinli General Şing Şi Sey döneminde Urumçi'de yayınlanan *Şincang* gazetesine yazmış olduğu millî ruhtaki şiirlerinden dolayı 16 yaşındayken tutuklanarak, hapis cezasına çarptırıldı.[101]

Sattar Makbulçoban daha sonra, İsa Yusuf Alptekin'in müdürlüğü ve Mehmet Emin Buğra'nın baş muharrirliğinde kurulan Altay Neşriyat Evi tarafından yayınlanmaya başlanan *Resimlik Cornal* ve *Erk* gazetelerinde muharrir olarak çalıştı. 1949'da Doğu Türkistan'ın Komünist Çin istilasına uğramasından sonra Hindistan'a iltica etmek zorunda kalan Sattar Makbul Çoban, Önce Keşmir'deki Amarsing College'e devam etti, daha sonra Amerika'ya giderek Washington'daki Georgetown Üniversitesi'ne kaydoldu. Burada İngiliz Edebiyatı, Batı Medeniyeti ve Amerikan Tarihi derslerini okudu.[102]

1956'da Türkiye'ye gelen Sattar Makbul Çoban, o senelerde Ankara'da *Türkistan Sesi* dergisini yayınlayan Mehmet Emin Buğra ile birlikte çalışmaya başladı. Ayrıca Türkiye'de yayınlanmakta olan *Bizim Anadolu, Yeni İstanbul* ve *Türk İli* gibi gazete ve dergilere de Doğu Türkistan edebiyatı, kültürü ve tarihiyle ilgili makaleler yazdı. Sattar Makbul Çoban 1966'da Münih'teki Hürriyet Radyosu Uygur Şubesi'nde çalıştı. Daha sonra Uygur Şubesi'nin başmuharrirlik vazifesini üstlendi. Bazı siyasi sebepler yüzünden Uygur Şubesi'nin kapatılmasından sonra ise Özbek Şubesi'ne muharrir olarak atandı.

Hürriyet Radyosu'ndaki Uygur Şubesinin kapatılması Doğu Türkistan milli şairlerinden Sattar Makbul Çoban'ı son derece sarstı. Sattar Makbul Çoban kendi ana dili Uygurcanın dışında diğer bütün Türk lehçelerini tam manasıyla bildiği gibi, İngilizce, Çince ve biraz Rusça ve Almanca da bilmekteydi.[103] Onun kaleme almış olduğu yüzlerce kıymetli şiir ise yayımlanamamıştır.[104]

---

100 D.T.S, *a.g.m.*, s.53-54.
101 D.T.S, *a.g.m.*, s.53-54.
102 D.T.S, *a.g.m.*, s.53-54.
103 D.T.S, Settar Makbul Çoban, *a.g.e.*, s. 53-54.
104 D.T.S, Settar Makbul Çoban, *a.g.e.*, s. 53-54.

1.4.4. *İbrahim Mutlu*

Türkistan Sesi dergisinde bir makale yazan İbrahim Mutlu, edebiyat öğretmeni ve şairdir. Yurtdışındaki Türkistanlıların perişan durumunu zamanın Başvekili Adnan Menderes'e manzum şeklinde arz etmiştir.[105] *Milli Amentü ve Türkistan İçin Şiirler*[106] adlı kitabında şiirler neşrederek, Türkistan davasını dile getirmiştir. Bu kitapta şair'in bir resmi de yer almaktadır.

1.4.5. *Mehmet Sait Şamil (1901-1981)*

Türkistan Sesi dergisimde bir makale yazan Dağıstan kökenli vatansever, yazar ve Kafkasya'nın meşhur öncülerinden İmam Şamil'in en küçük oğlu olan Muhammed Kamil Paşa'nın oğlu olan Sait Şamil, 1901 yılında Medine'de doğdu. İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde okudu.[107] Birinci Dünya Savaşı sonrasında Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan etti ve bunu koruyabilmek için yapılan silahlı mücadeleye katıldı. Ama Kafkasya'nın Sovyet Rusya tarafından tamamen işgal edilmesinden sonra, o Türkiye'ye döndü. Ondan sonra Kafkasya Dağlıları Halk Partisi kurup onun adına Fransa, İngiltere, Çekoslovkya, Polonya gibi ülkelere gidip Kafkasya bağımsızlık davasını duyurup destek almaya çalıştı. Ayrıca Kafkasya, Azerbaycan, Gürcistan, Ukrayna ve Türkistan arasında oluşturduğu Promethee Hareketi içinde yer aldı. İkinci Dünya Savaşı'nda Berlin'e gidip Alman Hükümeti yetkilileriyle Kafkasya konusunda görüşmeler yaptı. Böylece kendi vatanının özgürlüğü için gayretle çaba harcadığı halde, ümit ettiği gibi olmayınca hayal kırıklığına uğradı. Sonra tekrar Türkiye'ye döndü. Soğuk Savaş döneminde ABD veya SSCB altında kurulan çeşitli örgütlenmelere katılmadı. Ümitsizliğe kapılmayıp Müslüman devletlere gidip uluslararası birçok toplantıda bağımsız Kafkasya davasını savunmaya çalıştı. [108]

1950'li yıllarda Simakho Kosok, Timur Kuban, Kadircan Kaflı gibi Türkiye'de yaşayan bazı Kafkasyalı aydınlarla birlikte İstanbul'da "Kuzey Kafkasyalılar Türk Kültür ve Yardım Derneği"ni kurdu. Daha sonraları bu derneğin oluşturduğu "Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı"nın da kurucu üyeleri arasında yer alıp hizmet etti. Onun Arap

---

105 A. Şekür Turan, *Türkistan Bibliyografyası*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1972. s. 34.
106 İbrahim Mutlu, *Milli Amentü ve Türkistan İçin Şiirler*, Çelikcilt Matbaası, İstanbul 1959, 39 sayfa.
107 Sefer E. Berzeg, *Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü*, Sönmez Ofset Matbaacılık, Samsun 1995, s. 220.
108 Sefer E. Berzeg, *a.g.e.*, s. 221

ülkeleri basınında Azerbaycan, Kırım, Türkistan vb. ülke mültecileri tarafından çıkarılan yayın teşkilatlarında da yazılar yazdı. *Dış Türkler ve Sosyalizm*[109] adlı kitap, onun muhtelif zamanlarda İslam ülkesinde verdiği konferanslardan derlenen bir kitaptır. Kitabın İçinde Türkistan'a ait bazı bilgiler de vardır.[110]

1.4.6. *İsa Yusuf Alptekin (1901-1995)*[111]

Türkistan Sesi dergisinde bir makalesi bulunan İ. Y. Alptkin, Doğu Türkistan derneğini kurdu ve *Doğu Türkistan'ın Sesi* dergisinin baş editörlüğünü yaptı. İsa Yusuf, 1901 yılında Kaşgar Vilayet'ine bağlı Yenihisar kasabasında dünyaya geldi. [112] İsa Yusuf'un babası onu Çin okuluna yazdırdı.[113] Ayrıca birkaç medresede de okudu. Ama onun gerçekten eğitim alanında yetiştiği zaman Batı Türkistan'daki görev yaptığı zamandı. O zamanlar onu Doğu Türkistanlı mücadele adamı kararlı bir lider haline getirdi. Bunun dışında onu yetiştiren bir ocak da "Meşeb Meclisi" oldu. 1923 yılında Yenihisar'a kaymakam olarak gelen Çinli De Li'ye Türkçe öğreterek o adamın güvenini kazandı. Ondan sonra yabancılar arasında anlaşmazlıkları çözmeye yardım eden memur olarak görev yaptı. [114] İsa Yusuf Bey, 1926 yılında Sovyetler Birliği'nin Andican Konsolosluğunda kâtip olan görevlendirildi. Üç yıl Andican, üç yıl da Taşkent'te kaldı. Bu süre içinde oradaki millî aydınlarıyla bağlantı kurdu. Bu arada, Rusları ve komünizmi tanıdı, dünyaya görüşünü genişletti. [115] Günlerini Doğu Türkistanlılara yardım ederek geçirdi. 1931'de Hoca Niyaz Hacı tarafından başlatılan bağımsızlık mücadele hareketlerine katılıp Çin zulmün önlemeye çalıştı.

İsa Yusuf Bey 1932 yılında Pekin'e gidip Orada Doğu Türkistanlı Vatandaşlar Cemiyet'ini kurdu. 18 Eylül 1936 tarihinde Çin Millet Meclisi üyeliğine seçildi. Sonra İslam ülkelerini dolaşarak Merkez Çin'deki Müslümanların durumlarını anlattı. 1938-39 yıllarında Hindistan, S. Arabistan, Mısır, Türkiye, İran, Irak, Lübnan ve Afganistan gibi ülkelere gidip o ülkelerin devlet adamlarıyla görüşmeler yaptı. Afganistan'a giderken

---

109 Şamil Sait**,** *Dış Türkler ve Sosyalizm,* Fatih Matbaası, İstanbul 1971, 108 sayfa.
110 A. Şekür Turan, *Türkistan Bibliyografyası,* s. 73.
111 Ertuğrul Yaman, "İsa Yusuf Alptekin (1901-1965)", *Türkiye'deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s. 187-191.
112 Ömer Kul, *Esir Doğu Türkistan İçin 1: İsa Yusuf Alptekin'in Mücedele Hatıraları,* Berikan Yayınevi, Ankara 2010, s.10
113 Abdullah Bakır, *a.g.e.*, s. 74
114 Ömer Kul, *a.g.e.*, s. 10
115 Ömer Kul, *a.g.e.*, s. 10

orada Mehmet Emin Buğra'yla görüştü. 1940 yılının Mart ayında Çin'e dönüp seyahatini tamamladı. İsa Yusuf Bey seyahat ederken gittiği her yerde Doğu Türkistan davasını anlattı.[116] 1947'de Doğu Türkistan'da Doğu Türkistan Eyalet Hükümeti'nde Genel Sekreter olarak görev yaptı. 1948 yılının Temmuz ayında bu görevden ayrılmıştı.

Doğu Türkistan için mücadele imkanı bulmak için memleketinden ayrılmaya karar vermişti. Sonra Keşmir'e iltica etti.[117] Burada 4 yıl kaldıktan sonra, 1954 yılında Türkiye'ye yerleşti. İlk iş olarak Doğu Türkistan Göçmenler Cemiyeti'ni kurdu. Yurt dışına da gidip her türlü toplantılara katılıp Doğu Türkistan davasını anlattı.[118]

1960'ta Yeni Delhi'de toplanan Asya- Afrika Konferansına, 1962'de Bağdat'ta, 1964'te Somali'nin merkezi Mogadi-şu'da 1956'da Mekke'de 1978 yılında Karaçi'de toplanan İslam Konferanslarına katılmıştı. 1980 yılında Mekke'deki Dünya İslam Birliği Kurucular Meclisi üyeliğine seçilip, toplantılarda Doğu Türkistan'ın durumunu anlatıp özgürlüğü hakkında konuştu.[119]

Türkistan'ın millî mücadelesi içinde vatana bağlı olarak çalışan büyük devlet adamı olan İsa Yusuf Alptekin'in hayatında bin türlü eziyet ve sıkıntı olmasına rağmen onun hürriyet aşkı hiç bitmeyip sonsuza kadar devam etmiştir. Ümit ve inancıyla mücadeleden vazgeçmeyen İsa Yusuf Alptekin 15 Aralık 1995'te vefat etti.

1.4.7. *A. Şekür Turan (1951-2011)*

Dergide bir makalesi yayımlanan A. Şekür Turan, 1936 yılında Doğu Türkistan'ın Yarkent kazasında doğdu. İlkokula Hoten Vilâyetinin Guma kazasında ve Yarkent'te devam etti. Babası Hoten'de Çinlilere karşı yapılan ayaklanmada doktor olarak görev aldığı için tutuklanıp şehit edilmiş, malları mülkleri talan edilmişti. Babasını erken kaybeden A. Şekür Turan'a Mehmet Emin Buğra sahip çıkmıştır.[120]

---

116 Ömer Kul, *a.g.e.*, s.12

117 Ahmet Buran, *Kurşunlanan Türkoloji*, Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş, Ankara, Erek Matbaası, Ankara 2010, s. 530.

118 Alaeddin Yalçınkaya, *Sömürgecilik-Panislamizm Işığında Türkistan(1856'dan Günümüze)*, Timaş Yayınları, İstanbul 1997, s. 426.

119 Ahmet Buran, *a.g.e.*, s.530.

120 Hızırbek Gayretullah, "Türklük Dünyası'ndan Kayan Yıldız A. Şekür Turan", Köşe yazılar www.haberiniz.com erişim tarihi: 14 Mayıs 2016.

1947 yılında Doğu Türkistan'da kısmen özerklik ilân edilince babasının silâh arkadaşı olan Mehmet Emin Buğra'nın yardımlarıyla Urumçi'de ortaokula devam etti. 1949 yılı sonunda memleketinin Çin hâkimiyetine girmesiyle Mehmet Emin Buğra'nın kafilesiyle birlikte Hindistan'a göç etti. Hindistan'da özel olarak Hintçe ve Urduca öğrendi.[121]

1955'te Türkiye'ye göç etti ve Kayseri'nin Develi kazasına yerleştirildi. Develi'deki ortaokulu tamamladıktan sonra 1957 yılında Türk Ocakları Merkez Heyetinin verdiği karar gereğince Türk Ocağı'nda kalarak eğitim almaya devam etti. 1962-64'te Yedek Subay öğretmen olarak askerlik görevini yaptı. 1965-79 yılları arasında Millî Kütüphanede kütüphaneci olarak çalıştı. 1980 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırmalar Dairesi'nde uzman olarak göreve başladı ve buradan emekli oldu.[122]

Türk lehçelerinin hepsini okuyup yazmakta, Urduca ve kısmen Çince bilmekteydi. Eserlerinin konusu daha ziyade Doğu Türkistan'ın siyasî hayatı ve folkloruyla ilgilidir. *Türkistan Bibliyografyası* adlı bir kitabı yayınlandı. Ayrıca *Doğu Türkistan Folklorundan Parçalar* ile *Doğu Türkistan ve Yol Hatıraları* adlı eserleri baskıya hazırlanmaktadır. 1983 yılında *Şekür Turan, Türkistan Şarkı ve Türkü Güftelerinden Bir Demet* adlı kitapçık yayımlandı. Kitapta 27 güfte vardır. Gufteler Türkistan'ın çeşitli bölgelerinden derlenmiş, ancak, kitapta bu güftelerin notaları yer almamıştır. Şekür Turan'ın çok sayıdaki yazısı *Halay, Millî Folklor, Emel, Azerbaycan, Türk Yurdu* ve *Ana Yurttan Ata Yurda Türk Dünyası* adlı dergilerde ve *İstiklal* gazetesinde yayımlandı.

Şekür Turan, daha sonraki yıllarda kitap çalışmalarına devam etti. *Uyan Kazak!* adlı eseri yayınladı. I. Ünver Nasrattınoglu'yla birlikte *Kazak-Uygur Şiiri Antolojisi'*ni de hazırladı. Ayrıca Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'la birlikte Uygur Halk masallarını yayımladı. 2011'de Ankara' da vefat etti.

---

121 Ertuğrul Yaman, "A. Şekür Turan (1936)", *Türkiye'deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998, s.308.

122 Ertuğrul Yaman, a.g.m., s. 298-299.

1.4.8. *Halife Altay (1907-2003)*

Kazak Türklerinden olan ve *Türkistan Sesi* dergisinde 1 makale yayımlayan Halife Altay, 1917 yılında Doğu Türkistan'ın Altay vilayetinde doğdu. Okuma-yazmayı çok seven dindar birisiydi.[123] İlköğrenimini babasından aldı. On yaşına geldiğinde köy mollaları Abdike ve Mukan'dan eğitimine devam etti.[124] 1931 yılında Kazakistan'da ortaya çıkan açlık nedeniyle birçok aile göç etti. Bu göç sonucu gelen Ahmet Ali ve Maava adlı hocalardan dini tahsil aldı. 1933'te Moğolların saldırısına dayanamayarak Altay'dan Barköl yöresine göç etti.[125] Pakistan'dan Türkiye'ye göç ederken kafile başkanlığı yaptı. 1953'te bu yolculuk İstanbul'da son buldu. Türk vatandaşlığına geçti ve yaşamını İstanbul'da sürdürdü. Pakistan'ın Peşaver şehrinde kurulan Doğu Türkistanlı Kazan Muhacirler Derneği'nin kurucularındandır.

1960'ta Alibek Hakim, Hamza Uçar ile beraber kurduğu Asya Milletleri Anti-Komünist Cemiyeti toplantısına katıldı. Ondan sonra o üç kişiden oluşturulan heyet Tayvan'a gittiğinde Türkiye'nin temsilciyle karşılaşması sayesinde hazırlandığı beyannameyi Türkiye'de dağıttı. Bunun dışında muhacir Kazak halklarını Türkiye getirmek, Kazak öğrencilerin burslu olarak okumalarını sağlamak gibi yardım faaliyetlerinde bulundu. Kazakistan bağımsız olduktan sonra oraya yerleşti. Kazakistan'da Türkiye'de öğrendiği kadarıyla manevi alanda susamış olanlara eğitim verdi. Ağustos 2003 yılında vefat etti.[126]

Buraya kadar *Türkistan Sesi* dergisinin yazarlarının hayatını öğrendik. Büyük ölçüde, Türkçülük ve Milliyetçilik akımı oluşturmaya çalışan aydınlar yazarlık yaptılar. Bir dikkat çekici olan nokta ise yazar Şir Mehmet Bey'dir. Genelde eğitimci, şair, edebiyatçı ve siyasetçi ile oluşturulan yazar listesine giren silahlı mücadele eden bir şahsiyettir.

Bundan sonraki bölümde yer alan makalelerin özetlerini okurken yazarların bilgileriyle daha sağlam bir şekilde bu iki dergiyi okuyacağız.

---

123 Halife Altay, *Anayurttan Anadolu'ya,* Ankara 1988, s. 318-19.

124 Kazybek İslambekov, "Halife Altay'ın Hayatı ve Eserleri", Yüksek Lisans Tezi, danışman: Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, 1999, s. 8.

125 Halife Altay, *a.g.e.*, s. 299.

126 Kazybek İslambekov, *a.g.t.*, s. 88.

II. BÖLÜM

TÜRKİSTAN ve TÜRKİSTAN SESİ DERGİLERİNDEKİ MAKALELERİN ÖZETLERİ

2.1. TÜRKİSTAN DERGİSİNDEKİ MAKALELERİN ÖZETLERİ

Bu bölümde, *Türkistan*'da yer alan makaleleri dergideki sırasına göre inceleyeceğiz. *Türkistan* dergisine ait olan makalelerin sayısı 80'dir. Makalelerin özetleri hazırlanırken edebi yazıları ve araştırma yapılan konuyla ilgili yazılan makalelere kısa şekilde bakılmıştır. Tezimin amacı 1950'li yılların güncel haberlerine odaklanmaktır. Ayrıca yazarların yaşadığı dönemde karşılaştıkları sorunlar, makaleler üzerinden ele alınacaktır.

Bu dergiler basıldıkları zamanın bir nevi aynalarıdır. O dönemde yaşayan aydınların yazılarından onların gerçek tarihleri öğrenilebilmektedir. Onun dışında makale özetlerini yaparken makalenin konusuyla ilgili olan yakın dönemde basılan eser ve makaleler bulunmuşsa eklenmiştir.

Tahrirden, "**Türkistan Dergisi Çıkarken...**" sayı 1 (Nisan 1953), s. 3-4**.** Bu makalede Türkistanlıların nasıl Türkiye'ye göç etmek zorunda kaldıkları ve onların yaşadıkları feci durumları, onların kültürünü tanıtmak için aydınların yaptıkları faaliyetler anlatılmaktadır. Türkiye, Avrupa, Arap memleketleri, Hindistan ve Çin'de yerli ve yabancı dillerde dergiler, gazeteler, kitaplar ve broşürler neşrettiklerinden söz edilmektedir. Bunlardan biri de Türkiye'de çıkartılan *Türkistan* dergisidir. Derginin amaçlarından bahseden yazıda öncelikle, Türkistan'ın tarihi, coğrafi, sosyal, kültürel ve iktisadî hayat hakkında araştırmalar yapacakları belirtilmiştir. Bunun yanında Türkistan Türklerinin etnik özellikleri ve millî kalkınma hareketleri hakkında çalışmalar yayımlayacakları söylenmektedir. Yazar, bütün bunları yaparken Türkiye'deki şartlara uyum sağlayacaklarını da açıklamıştır. Yine vurgulandığı üzere, bu dergi sadece siyasetle ilgili olmayıp eğitim vermeyi de amaçlandığı, Türkistanlıların Türkiye haricinde bir kaç siyasî dergiyle birlikte bir de ilmî ve kültürel bir dergisi olmasının

faydalı olacağını düşünerek *Türkistan* dergisini neşretmeye başlamış bulunduklarını anlatmaktadır.

Mehmet Emin Buğra, "**Divanı Lügatüt-Türk 880 Yaşında**", sayı 1 (Nisan 1953), s. 5-10. Bu makale, Türk ilim dünyasında eşsiz bir yere sahip olan *Divanu Lugatit – Türk* ve bu eserin yazarı Kaşgarlı Mahmud hakkında bilgi vermektedir. Yazar öncelikle bu eserin yazıldığı tarih hakkında bizi bilgilendirmektedir. Yazar makalesinin devamında eserin niçin kaleme alındığı üzerinde durmaktadır. Bunun en önemli sebebi olarak da Kaşgarlı Mahmud'un, Türkçe'nin Arapça kadar mühim bir dil olduğunu ispat etmek istemesi olarak belirtmiştir. Yazar makalesinin devamında kitabın özellikleri üzerinde durmakta eserin müellifi olan Kaşgarlı Mahmud'un şahsiyetini anlatmaktadır. Burada Kaşgarlı Mahmud'un hangi yılda doğduğu, soyu, bulunduğu yerler gibi konular üzerinde durulmaktadır. Yazar son olarak da *Divanu Lugatit–Türk*'ün bulunup basılması ve ilim dünyasına olan katkıları hakkında bilgi vermektedir.

Arifhan, "**Türkistanda Ziraat ve Hayvancılık Özellikleri**", sayı 1 (Nisan 1953), s. 11-13. Yazar burada Türkistan'ın coğrafi yapısı ve buna bağlı olarak gelişen tarım ve hayvancılık faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir. Yazar Türkistan'ın hangi bölgesinde hangi tarım faaliyetlerinin yapıldığını ve nasıl yapıldığını anlatmaktadır. Buna göre Türkistan'da çok çeşitli tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Bu faaliyetler de çoğunlukla sulama ihtiyacı olan tarım faaliyetleridir. Yazar o dönemdeki tarım faaliyetleri hakkında da bilgi vermektedir. Bunun yanı sıra Türkistan'da çok eski tarihlerden beri sulamaya bağlı tarımın yapıldığı anlatılmaktadır. Yazar bu konuda Amerikalı bilgin Pumpelli'nin Türkistan'daki Anau'da yaptığı araştırmalardan faydalanmıştır. Anau'da yapılan kazılarda 8000 yıl evvel evcilleştirilmiş hayvan kalıntıları bulunmuştur. Batı Türkistan'ın iki büyük kısma ayrıldığından bahsedilmiştir. Ülkede genel olarak düz ova sahaları bulunur. Bütün ülke karasal iklimin etkisi altındadır. Bunun sebebi olarak da güney rüzgârlarının dağ silsilesi tarafından engellenmesi gösterilmiştir. Yeterli yağış alan bölgelerde ziraat yapmanın mümkün olduğunu belirtmektedir. Az yağış alan bölgeler kuru olduğundan ziraatın çok az olduğunu, ama sulu tarım yapılabildiğini belirtmektedir. Türkistan'da dağlık bölgelerin fazla olması sebebiyle hayvancılığın da önemli bir geçim kaynağı olduğunu

söylemektedir. Son asırda Türkistan çağdaş medeniyetlerden uzak kalmış ve Rus emperyalizminden etkilenmiştir. Yazar makalesinde son olarak Rus emperyalizminin etkisi sonucunda iktisadî olarak halkın gerilemesi üzerinde durmaktadır. Bu konuda Türkistanlı aydınların üzerine düşen önemli vazifelerden biri olarak, millî kültür sahasının yanında iktisadî sahalarda da çalışmaların yapılması gerektiği anlatılmaktadır.

Arifhan, "**Büyük Rehberimiz Münevver Kari**", sayı 1 (Nisan 1953), s. 14-19. Yazar makalesinde Sovyetler tarafından katledilmiş Türkistanlı aydın Münevver Kari'yi anlatmaktadır. Makalede verilen bilgilere göre Münevver Kari, Ceditçilik, Milli İstiklal, Türkçülük, Türkistan Birliği hareketlerinin olduğu zamanlarda bıkmadan yorulmadan çalışan bir rehberdi. Suçsuz olduğu hâlde herhangi bir yargılamaya başvurulmadan katledilmiştir. Arifhan, Münevver Kari'nin hayatı hakkında da bilgiler vermektedir. Buna göre, Münevver Kari Buhara'da eğitim görmüş, fakat maddî yetersizliklerinden dolayı Taşkent'e geri dönmüştür. Daha sonra kendini geliştirmeye devam etmiştir. 1901 yılında Mibarad mahallesinde ilk Usul-i Cedid mektebini açmıştır. Gençlerin iyi eğitim almaları için yurt dışına gitmeye teşvik etmiş, ıslahat ve milliyetçilik hareketlerine katılmıştır. Türkistan'daki ilk gazetelerin çıkarılmasında da etkili olan Kari, önce *Terakki*, daha sonra da *Hurşid* gazetelerini çıkartmıştır. Bu gazeteler ve daha sonra çıkardığı gazeteler kapatılmış ise de o, çalışmalarına devam etmiştir. Münevver Kari, bu faaliyetlerin yanında Çarlık Rusya'sının Türkistan'daki Türkleri ezmesi ve imha etmesi siyasetine karşı da faaliyet yürütmüştür. O, Çarlık Rusya'sı yıkılıp Sovyet Rusya kurulduğu dönemde Türkistan halkını tek vücut olmaya çağırmıştır. Bunun yanında Münevver Kari Türkistan'ın bağımsızlığı için uzun yıllar mücadele verdiği de makalede anlatılmaktadır. Bütün bu faaliyetleri neticesinde Münevver Kari, Sovyetler tarafından hapsedilmiş ve muhakeme bile edilmeden katledilmiştir. Yazar, Münevver Kari'nin Türkistan'daki faaliyetlerini ve Sovyetler tarafından katledilmesinden de bahsetmektedir.

Y. T., **"Türkistan'ın Yakın Mazisinde İbret Verici Hadiseler"**, sayı 1 (Nisan 1953), s. 20-24. Bu makalede Türkistan'ın yakın dönem tarihi özetlenmektedir. Buhara, Türkistan hanlıkları arasında en güçlüsüdür. Fakat Buhara'nın başında bulunan Emir Nasrullah yetersiz ve beceriksiz bir yönetici olduğundan gidişatın farkına varamamış ve

hanlığa zarar vermiştir. İngilizlerin emirin gözlerini boyaması ve ziyareti Rusları harekete geçirmiş bulunmaktadır. İlk resmî ziyareti yapan İngiliz Albay Stoddart idam edildiği, Rus Binbaşı Butenyev'in memleketine geri gönderildiği söylenmektedir. Yaşanan bu kötü olayların izlerini Türkistan halkı halâ taşımaktadır. Emir Nasrullah taht ve tacını kaybetmiştir. Hak ettiği cezayı bulmuştur, ama ne yazak ki oğlu ve torunun da bu yaşananlardan ders çıkartmadığı söylenmektedir. Özbek olarak adlandırıldığı bu devletin 1680'lerde "Ulu Yüz, Orta Yüz ve Küçük Yüz" adları altında üç parçaya bölündüğü anlatılmaktadır. Bu makalede Türkistan'ın 18. asra kadar olan tarihi ele alınmaktadır.

Dr. A. Oktay, **"Türkistan'da Cedidcilik Nasıl Başladı?"**, sayı 1 (Nisan 1953), s. 25-29. Bu makalesinde yazar Türkistan'da artık Almanya, Fransa ve Rusya gibi ilmî ve kültür alanında kalkınmanın oluştuğunu söylemektedir. Ondan sonra, Türkistan'ın Türkler açısından medeniyetlerinin beşiği olduğunu söyleyerek ana yurdundan ayrıldığı feci durumunu unutmayıp ders alması gerektiğini vurgulamaktadır. O sırada I. Dünya Harbi'nden sonra, Türkiye'nin doğmasıyla Türklüğün tarihinin yeniden başladığı söylenmektedir. Yazara göre, genelde Doğudan Batı'ya kültür geliyordu, ama 16. asırdan beri Batı'dan Doğu'ya bütün kültür mahsulleri akmaya başladı. Yazar bu makalesinde Ceditçiliğin anlamı ve onun Türkistan'a nasıl yayıldığını da anlatmaktadır. Türkistan'da Ceditçilik yayılırken, Çarlık Rusya'nın sömürgecilik faaliyetleri, Türk ve İslam'a karşı çıkan Ortodoks misyonerlerin etkisi ve yeni şeyleri kabul edemeyen cahil halklar sebebiyle zorluk çekmiştir. Bir süre sonra Türkistan'ın da Ceditçilikten faydalanılabildiğini söylemektedir. Ceditçilik hareketi Türkistan'ın öncelikle büyük şehirlerinde başladığı ve medreselerde Ceditçilik-Kadimcilik arasında tartışmanın olduğu ifade edilmektedir. Böylelikle, 19. yüzyılın sonlarına doğru Türkistan'da çağdaş fikir ile Ceditçi hareketin parlak şekilde yayılmaya başladığından bahsedilmektedir.

Nezir Özcengiz, **"Türkistanlı Muhacirler"**, sayı 1 (Nisan 1953), s. 29-30. Bu makalede, Türkistanlıların Kızıl Emperyalizm istilasından zarar gördükten sonra Türkiye'deki durumlarından bahsedilmektedir. O sırada Orta Asya'dan gelen Türk kardeşlerine yardım eden Türkiye Cumhuriyeti halkını takdir ederek, Türkistanlıların nasıl zor durumlarından kurtulduklarını anlatmaktadır. Ana vatana geri dönme imkânı

bulamadıkları için Türkistanlıların Türkiye'de anayurtlarını özleyerek, canla başla Türk Dünyası için hizmet etmeye çalıştıkları vurgulanmaktadır.

"Türkistanlı Muhacirler", sayı 1 (Nisan 1953), s. 30-31. Bu makalede Türkistanlı muhacirler hakkında birkaç ülkedeki haberler anlatılmaktadır. İlk olarak "Türkiye'ye Geliyorlar" bölümünde 1952 yılının ortalarından beri Hindistan, Pakistan, Afganistan, Suudi Arabistan'dan Türkiye'ye yerleşenlerin durumu, onların iki tür olarak (iskanlı göçmen, serbest göçmen) geldikleri ve kaç kişi oldukları anlatılmaktadır. İkinci haber "Mısırda komünist devletlerdeki Müslümanları müdafaa cemiyeti kurulmuştur" başlığı altında serilmiştir. Bu makale Mısır'da kurulan bu teşekkülde çalışan Türkistanlıların kim olduklarını ve nasıl etkinlikler yaptıklarını anlatmaktadır. Üçüncü haber olarak, "Türkistan ve Kardeş Türk Mahkum Memleketler Meselesi Birleşmiş Milletlere İnikat Etti"şeklindedir. Kahire Müslüman Milletleri Hürriyete Kavuşturmak İçin Mücadele Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Cemiyeti'nin genel sekreterine bir şikayetnâme gönderdiğini ve bu durumla ilgili daha ciddi ve daha geniş mecralarda faaliyetlere geçileceğini anlatmaktadır. Dördüncü olarak, "Türkistanca Kur'an Tefsiri" bölümünde, Türkistan şivesine uyumlu Kuran'ın yayımlanacağı anlatılmaktadır. Son konu, "Mısır'da *Türkistan Sesi* Dergisi"dir. Bu makalede Mısır'da çıkacak olan *Türkistan Sesi* dergisinin Türkçe değil Arapça olarak basılacağı, Türkistan davası ve faaliyetlerine ilave olarak Kırım, Kafkasya ve İdil-Ural'da meydana gelen gelişmeler hakkında malûmat verileceği bahsedilmektedir. Ayrıca bu derginin Mısır'da olan Türkistanlılara çok faydası olacağı söylenmektedir.

"Doğu Türkistan'dan Yeni Haberler", sayı 1 (Nisan 1953), s. 33. Bu makalede Rusların Doğu Türkistan'da atom fabrikası kurup halk arasından köle olarak alınan işçilerin burada zorla çalıştırıldığı ve bu bölgeye "emniyet şehri" ismi verildiği anlatılmaktadır. Buna göre, büyük bir şehir görünümündeki binanın dışına hidroelektrik santrali ile hava limanının yapılacağı, Rus teknisyenlerin makineler getirip yol yapmaya başladığı belirtilmektedir. Bu yol inşasında da esirlerin çalıştırıldığı anlatılmaktadır. Makalede anlatılan bir diğer konu ise, Çin'in yarı resmi *Çung-Yang–Ji* gazetesinden alınmıştır. Bu habere göre Ruslar 2000 kilometre uzunluğunda demir yolu yapmışlardır. Bu bölümdeki bir diğer haber "Doğu Türkistan'da 120.000 Kişi Öldürülmüştür" adını

taşımaktadır. Bu kısımda Türkistan'da 120.000 kişinin öldürüldüğü ve bu katliamın nasıl yapıldığı anlatılmaktadır.

Mehmet Emin Buğra, **"Türkistan Ahalisi Arasında Etnografi Farklar Olmalığına Dair İlmi Araştırma"**, sayı 2 (Mayıs 1953), s. 3-7. Yazar bu makalede Sovyetlerin Türkistan'ı istila ettikten sonra burayı sömürmek maksadıyla "parçala ve yönet" politikasını uyguladığını anlatmaktadır. Bu makale aslında farklı olarak gösterilen kültürlerin bütün olduğu ve bu durumun Sovyetlerin bir oyunu olduğu üzerine yoğunlaşmaktadır. Aynı dili konuşan, aynı dine inanan, aynı vatanda yaşayan, aynı kültüre sahip bir milleti ayrı ayrı isimlendirip bölmeye çalışmanın korkunç ve bencil bir siyaset olduğu söylenmektedir. Kırgız, Kazak, Özbek, Türkmen ve diğerlerinin aynı kültüre sahip oldukları hâlde, farklı isimlerde ayrıştırılmak istendiği ifade edilmektedir. Büyük siyasî hadiseler, göçler ve din değiştirmelerin isim değişikliğinin başlamasının nedenleri olduğunu anlatmaktadır. Farklı zamanlarda, farklı şartlarda göçebe olarak yaşayan bir kültürün hayat şartlarına göre isimler almasının gayet doğal, beklendik bir sonuç olduğu vurgulanmaktadır. Bu sebeple Türkistan halkları arasında herhangi bir etnik farklılığın bulunmadığı sonucuna sarılmaktadır.

Y.T., **"Milli Tarihimizin Örnek Şahsiyetlerinden: Babur Şah"**, sayı 2 (Mayıs 1953), s. 8-16 . Bu makalede Babur'un hayatı ve onun şahsiyeti anlatılmaktadır. 15-16. asırlar, Türkistan'ın kültür, fikir gibi alanlarda en çok geliştiği dönemdir. Semerkand, Buhara, Herat sarayları ilim ve sanat merkezleri hâline gelmiştir. Bu doğrultuda Ali Şir Nevaî'nin en üst seviyeye taşıdığı millî dil, edebiyat ve fikir yapısını en iyi şekilde yükselten Babur Şah'tır. Babur Şah genç yaşta tahta çıkmıştır. Tahta çıktığı dönem ülkede iç karışıklıkların ve hem siyasî hem de kültürel buhranların yaşandığı bir dönemdi. İç karışıklıklar sırasında kuzeybatıdan Şeybani Han kuvvetleri bu kargaşadan yararlanmak istemişti. Bu hadiseyi güçlü sezgileriyle fark eden Babur de cesur hamlelerle bu müdahale girişimine karşılık vermiştir. Ancak umduğu desteği bulamadığı için başarısız olmuştur. Şeybani Han kuvvetlerine teslim olan Babur Şah Hindistan'a göç etmek zorunda kalmış ve Hindistan'ı fethetmiştir. Kendisinin kaleme aldığı *Baburname* adlı eserde yaşadıklarını kendi ifadelerinden öğrenmek mümkün olmaktadır. Makalede Babur, yaşadığı yer Asya olmasına rağmen, düşüncesi ve

yaptıklarıyla tam bir Avrupalı olarak anılmaktadır. Yazar, onun en zor zamanlarında bile vatanperverlikten uzaklaşmamış güçlü bir devlet adamı olduğunu söyleyerek, Türkistan'a ve Türk gençliğine çok şey kazandırdığını belirtmekte ve taktir etmektedir.

Arifhan, **"Türkistan'da Sulama Ziraati"**, sayı 2 (Mayıs 1953), s. 17-24. Bu makalede Türkistan'ın sulama ziraatı anlatılmaktadır. Türkistan'da sulama ziraatının çok eski çağlardan beri olduğu belirtilmektedir. Makaleye göre, bazı alimler ilk olarak sulama ile tarım düşüncesinin Türkistan'ın kurak bölgelerinde ortaya çıkmış olabileceğini söylemektedirler. Sulama tarımı ile gelişen bölgelerin tarih boyunca hedef hâline geldikleri ve istilaya maruz kaldıkları anlatılmaktadır. Türkistan'da harabe hâlinde çok sayıda sulama tesisine rastlamanın mümkün olduğu ve sulama ile tarım yapılan alanın ne kadar fazla olsa da genel yüz ölçümüne oranla çok az bir kısma karşılık geldiği söylenmektedir. Bütün Türkistan'da sulanan ekim sahası 5.186.220 hektar alan olduğu bilgisi verilmektedir. Çarlık Rusya'sına karşı ayaklanmalar ve Bolşeviklere karşı millî ayaklanmanın neticesinde bu alan giderek azalmış ve 1921-1922 yıllarında 1.700.000 hektara kadar gerilemiştir. Bu durumun pamuk tarımı üzerinde negatif tesirini gören Sovyetler Birliği kendince çözüm yolu bularak Türkleri zorla sürgün ederek bu alanı genişletmeye çalışmıştır.

1927-1928 yıllarında bu alan 3.132.243 hektara kadar çıkmıştır. Güney Türkistan'da nüfus, sulama ziraatı yapılan alanda toplanmıştır. Özellikle yazın yüksek sıcaklıkta sulanabilen toprakların değer kazandığı söylenmektedir. Yapılan araştırmalarda Güney Türkistan'da sulamaya elverişli sahaların 9.5-10 milyon hektar olduğu tahmin edilmektedir. Sulamanın verimi arttırmasında birçok etmen vardır. Sulama yapan köylülerin yeterince dikkat etmeden sulama yapması verimin düşmesine sebep olmaktadır. Türkistan'da araştırmalar yapan bir Avrupalı bilgin oradaki köylülerin ince zekasına ve düşüncelerine hayran olduğunu belirtmiştir. Yerli sulamanın en verimli şekilde kullanılması ve maksada uygun değerlendirilmesi gereklidir. Bol sulama, suyun israf olmasına ve bataklıkların oluşmasına neden olmaktadır. Amerika ve Avusturalya'da bunun örnekleri mevcuttur. Makalede Türkistan'daki sulama yöntemlerinden de bahsedilmektedir. Türkistan'da sulaması için lazım olan su genellikle nehirler ve küçük dağ ırmaklarından sağlanmaktadır. Sırderya, Amuderya

gibi büyük nehirlerin dağlık alanlardaki küçük ırmakları sulama için önemlidir. Büyük nehirler düz araziye geldiğinde baraj kurmak mümkün olmadığından çok verim alınamadığı söylenmektedir. Arklara kaynaklık eden nehirlerin yüksekliğine ve sulanan arazinin durumuna göre arklar suyu doğrudan tarlaya ya da çığırlar sayesinde tarlaya akıtır. Kariz usulü sulamada ise su toprak altından toplanır ve toprak altında ilerledikten sonra satha çıkartılır. Karizin yapılması profesyonellik gerektirir. Türkmenler setlerde genel olarak ağaç, toprak, çalı, taş gibi kolay bulunabilen malzemeler kullanmaktadır. Setin yapılması, temizlenmesi, onarılması insan ve hayvan gücüyle yapılmaktadır. Bu da harcanan emeğin ne kadar büyük olduğunu göstermektedir.

Hive mıntıkasında kanalların temizlenmesine tahmini olarak günde 700.000 işçinin emeğine, Taşkent havalisinde sadece Zaharık kanalının temizlenme ve tamirine günlük 42.000 işçi gücüne ihtiyaç duyulduğu kaydedilmiştir. Ruslar Türkistan'ı işgal ettikten sonra sulama işlerine karışmasalar da daha sonraları zorla pamuk ektirme ve kolhozlaştırma işine müdahale etmişlerdir. Bu durum köylüler arasında büyük işkence ve mahrumiyetlere yol açmıştır. Türklerin emek harcayarak oluşturdukları sahalar Ruslar için önemsizdir. Rusların iskan politikası neticesinde getirdikleri Rus muhacirleri yeni sahaları sulamaları için teşvik etmiş, ancak bilgisizlik ve tecrübe yetersizliği sebebiyle başarılı olamamışlardır. Bütün bu plan içerisinde sadece Hocent yakınındaki Mirza Çölü'nde 42.000 hektar arazinin sulanması mümkün olmuştur. Toplamda 60.000 hektar alan sulanmıştır. Rusların bilgisizliği yüzünden topraklar bataklık hâline gelmiştir. Halkın asırlardır emek harcayıp oluşturduğu alanlar kolhoz ve sovhozlara çevrilmiştir. Halk köleleştirilmiştir. Yazara göre, sulama alanlarının geliştirilmesi ve eski verimli hâline dönüştürülmesinin tek yolu sömürgeden kurtulmaktır.

M. Ruhi Uygur, **"Doğu Türkistan ve Çin Tarihinde Bir Mühim Nokta"**, sayı 2 (Mayıs 1953), s. 25-27. Makalenin hemen girişinde Çin ve Sovyetlerin ortaklığıyla Doğu Türkistan'da uygulanan tehlikeli faaliyetler demir perde ardında gizlendiği için dünyanın bu hareketleri göremediği vurgulanmaktadır. Doğu Türkistan üzerinde Çin ve Rusya'nın işbirliği yaptığından bahsedilmektedir. Çin'in amacı hem Doğu Türkistan'ın bağımsızlık savaşlarını engellemek için Rusya'nın desteğini temin etmek hem de Rusların Türkistan'daki yürüyüşünü Doğu Türkistan'da durdurmaktır. Bu sebeple Çin,

Rusya ile anlaşmak için bazı siyasî tavizler vermek zorunda kalmıştır. Tüm engellemelere rağmen Doğu Türkistan halkının direnişi 1944 yılında ülkeye özerklik getirdi. Doğu Türkistan halkını tehdit olarak gören Çin, Ruslara boyun eğmek zorunda kaldı. Ruslara gösterilen bu ayrıcalıklar ile Doğu Türkistan kapılarının Ruslara tamamen açıldığını anlatmaktadır. Rusların bu yetkileri en etkili şekilde kullanıp Doğu Türkistan halkını yok etmeye çalıştığı, bu imhada Rus taktiğini kullanmış olduğu söylenmektedir. Ruslar ve Çin'in işbirliği yapıp katliam gerçekleştirdiği de makalede anlatılan bir diğer konudur. 1950'den 1951 Eylül'üne kadar 120.000 nüfusa sahip olan Kaşgar şehrinde 15.000 kişi tutsak edilip 5.000 kişi de idam edilmiştir. Çin de Rusya gibi iskan politikası uygulamış, Doğu Türkistan'a Çin göçmenleri getirmiştir.

M. Nezir Özcengiz, "İlim ve Milli Kültür", sayı 2 (Mayıs 1953), s. 28-30. İlmin önemini anlatan bir makaledir. Yazara göre, ilimden uzak ülkeler karanlık ve cehalette kalmaya mahkûmdurlar. Bu karanlıktan kurtuluş, hürriyet, hakikat aşkı ile atan kalplerin, aşk ve şefkatle enerji saçan sese kulak verip ilmin ışığına girmesiyle mümkündür. Karanlıktan kurtuluşun bir diğer anahtarının da milli benliğin idrak edilmesi olduğu anlatılmaktadır. Bu iki yolun birlikte uygulanması milletlerin yüksek bir kültür meydana getirmesini sağlayacaktır.

"Fatih Daha Büyüktür", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 3-4. Bu makalede İstanbul'un fethinin 500. yılı münasebetiyle Türkiye'de büyük bir şahsiyet olarak kabul edilen Fatih Sultan Mehmet hakkında bilgi verilmektedir. Onun Türk Dünyası için yaptığı görkemli işlerin beş başlık altında toplanabileceği ifade edilmektedir. Buna göre Fatih, İstanbul gibi bir şehri ele geçirmiş, Türklerin 8. asırdan beri hedeflerinde olan bir şehri alarak ecdadının amaçlarını yerine getirmiştir. Ayrıca o, yeni bir çağın başlamasını sağlamış ve kadim bir Batı imparatorluğunu ortadan kaldırarak Haçlı seferlerinin tamamen durmasını sağlamıştır. Yazara göre, bu sebeple Fatih sadece Türkiye'de değil, daha geniş olarak Türk Dünyası'nda da büyük saygı duyulan hükümdardır.

"Türkiye Muallimler Birliğinde Bir Konferans", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 5-10. Bu makalede 15 Mayıs 1953'te düzenlenen bir konferanstan söz edilmektedir. Muallimler Birliği tarafından tertip edilen konferansta Türkistan'ı tanıtmak için hizmet eden Dr. Sven Hedin hakkında konuşmalar yapılmıştır. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri

Fındıkoğlu, İsveç konsolosluğunun temsilcisi, Mehmet Emin Buğra ve Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu konferansta konuşma yapmıştır. Bu makalede özellikle Mehmet Emin Buğra'nın "Dr. Sven Heyeti Hatıraları" adlı konuşması üzerinde durulmaktadır. Buğra konuşmasında, ilk başta Doğu Türkistan'ı dünyaya tanıtmak için hizmet eden büyük ilim adamlarına Türkistanlıların şükran borçlu olduklarını söylemektedir. Bundan sonra Sven Hedin'in Doğu Türkistan seyahatnamesindeki bilgiler ışığında şahsi bilgilerini ve izlenimlerini anlatmıştır. Yazar kendi amcasından duyduğu özel bir hikayeyi de aktarmış, aynı zamanda Sven Hedin'in kitabından ayrıntılı olarak bahsetmiştir. Buğra konuşmanın sonunda, 1952 yılında vefat eden Sven Hedin'e Türkistan'a hizmetlerinden ötürü teşekkürlerini sunmuştur.

Y. T., "**Türkistan İstilası Nasıl Hazırlandı?"**, sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 11-14. Makalede, 16. asırdan beri ticari işlerle Türkistan'a gidip gelen Rusların Petro zamanında Hindistan'ı geçip Orta Asya'ya kadar ulaştığı anlatılmaktadır. Rusya'nın siyasetinde değişikler olmasından dolayı iktisadında ilerlemeler olurken, buna karşın Türkistan'da hem kültürel, hem de ekonomik alanlarda gerileme olmaktaydı. Makalede, bunu bilen Rusya'nın Türkistan'a girip istila etmeye başladığı, Hindistan'ı işgal etmek için Hazar kıyısındaki eyaletleri de işgal ettiği anlatılmaktadır.

Dr. A. Oktay,"Türkistan Ceditçiliğine Müessir Olan Kardeş Matbuat", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 15-20. Bu makalede, Türkistan'da Ceditçilik hareketinin uyanmasında etkili olan basın-yayın faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir. Özellikle, *Ziya-yı Kafkas, Keşkül, Türk Yılı* ve *Ekinci* adlı gazeteler hakkında bilgiler bulunmaktadır. Ayrıca *Tercüman* gazetesi ve İsmail Gaspıralı'dan da bahsedilmektedir. Yazar, Türkistan'ı fikren ve zihnen uyandırmak konusunda basının oldukça etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Mehmet Emin Buğra,"Doğu Türkistan'da Ziraat ve Hayvancılık", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 21-24. Bu makalede Doğu Türkistan'da ziraat ve hayvancılığın özellikleri anlatılmaktadır. Buna göre, Doğu Türkistan'da iklim olarak birbirinin zıddı iki bölge bulunmaktadır. Bunun yanında bölgedeki temel geçim kaynağının hayvancılık olduğu da vurgulanmaktadır. Ama 1934-43 yılları arasında Rusya'nın yağmasından ve savaştan dolayı, hayvanların sayısı yarıya kadar inmiştir. Yazar, Doğu Türkistan tarım

ve hayvancılık faaliyetleriyle ilgili bilgiler verdikten sonra taşınmak ve süt içmek için sığır ve devenin uygun olduğunu anlatarak makalesini bitirmektedir.

Dr. A. Oktay, "Zamanımızın Suavisi", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 25-29. Bu makalede Reha Oğuz Türkkan'ın Amerika'da, Türkistan davasına ne şekilde hizmetlerde bulunduğu anlatılmaktadır. Yazara göre Türkkan, Ali Suavi'nin misyonunu bugün devam ettiren bir Türkçü ve istiklalcidir. Faaliyetleri, ona Ali Suavi'nin halefi olma şerefini getirmiştir. Bu sebeple Oktay, Türkkan'ı "Zamanımızın Suavisi" olarak nitelendirmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Şivesinden Seçme Şiirler", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 30-31. 1951 baharında Keşmir'de yazılmış olan bu şiirinde Buğra, savaş durumundaki yurdundan uzak olduğundan, hasret duygularından ve yurduna duyduğu özleminden bahsetmektedir. Şiirin hem Türkistan şivesindeki hem de Türkiye şivesindeki hâlleri verilmektedir.

Tevekkül Babur, "Atalarsözü", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 32-34. Bu makalede atasözünün değeri anlatılmakta ve atasözlerinden seçmeler verilmektedir.

Kaynaş, "Türk Kazak Aşiretlerinin Yaşayışları", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 35-36. Yazar Kazakların göçebe yaşamını anlattıktan sonra onların misafirperver kültürü, yaşayışları ve yemek kültürü hakkında bilgi vermektedir. Hayvan yetiştirme usullerini ve evlenme törenlerini anlatmaktadır.

Arifhan, "Türkistan'da Pamuk Ziraatı Hakkında", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 37-42. Bu makalede Güney Türkistan'da iktisat için önemli ekinlerden biri olarak sayılan pamuk ziraatı hakkında bilgi verilmektedir. İlk olarak pamuğun değerini anlattıktan sonra bu pamuk ziraatının tarihi tanıtılmaktadır. Türkistan'a pamuk ziraatının girişi ve Rusya'nın istilası olmadan öncede de Türkistan'da pamuk ziraatı işleminin olduğundan bahsedilmektedir. Rusya Kafkasya bölgelerinde pamuk ziraatı yaptığı hâlde Türkistan'da yapıldığı kadar verim elde edememiştir. Bunun sebebi Türkistan'ın ziraata uygun doğa şartlarının mevcudiyeti ve işçi köylülerin sulama hususunda bilgili olmalarıdır. Yazar, Türkistan'da pamuk ziraatının yapıldığını anlatmaktadır. Rusya'nın pamuktan daha çok gelir elde etmek için Türkistan toprağında daha fazla pamuk ziraatı

yaptırdığını söylemektedir. Ayrıca, siyaset olarak, Türkistanlı köylüleri yani işçileri devamlı kullanmak için eziyet siyaseti yaptıklarını anlatarak verdiği tabloyla pamuk ekilen sahanın hektar olarak yıllar gittikçe çoğaldığını göstermektedir. Rusya tarafından yönetilen Pamuk Siyaseti hakkında 1962 yılında, Tahir Çağatay *Kızıl İmperyalizm Türkistan'da İstismar Vasıtası Olarak Geliştirilen Pamukçuluk*[127] adlı 48 sayfalık bir kitap çıkarmıştır.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan'da Türk Ananeleri", sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 43-45. Bu makale içinde Türkistan'ın gelenekleri anlatılmaktadır. Buna göre, Türk topluluklarının gelenek ve görenekleri bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bunun yanında göçler, bölgesel ilerleme ve gerilemeler ile çeşitli sebeplerle Türkler arasında dil ve kültür bakımından farklılıklar meydana çıkmıştır. Bazı grupların en eski gelenekleri sürdürmelerine karşın, bazı gruplarda bu tür ananelerin unutulduğu görülmektedir. Bu sebeple Türklerin etnik olarak aynı kökten gelmelerine ve birbirlerinden farklılık göstermemelerinin yanında kültürel farklılıklarının olduğu bir gerçektir. Bu bağlamda yazar, özelikle Doğu Türkistan'ın adetleri hakkında bilgi vermektedir. Aile yapısı, ev kuruluşu, düğün merasimi, cenaze merasimi, kadının mevkii, kıyafet, takvim, oyunlar, akideler ve isimlerle ilgili malûmat vermektedir.

H. Hamze, "Türkistan'dan Haberleri", sayı 3-4 (Mayız 1953), s. 46-49. Bu yazıda Sovyet döneminde Türkistanlıların zor durumlarını haber vermektedir. Yazar, "Yaşrın Uyuşma" adlı gizli teşkilatının Rus memurlarını öldürme vakalarını ve o hareketin amacını anlatmaktadır. Taşkent ve Pişkek'te böyle olaylar olmasına ilave olarak Cambul vilayetindeki kolhozda mecburî çalışmaya gönderilenlerin durumlarından bahsetmektedir. Ayrıca makalede Akmola'da toplama kampları kurulup 1953 Ocak ayında 8000 kadın ve erkeğin tutkun olarak hapsedildiği, onların bilim insanları olduğu anlatılmaktadır. 1910-1930 yıllarında Türkistan'da Arapça olarak yazılan kitapların okunmasının yasaklandığını, özellikle Taşkent'teki milli kitapların hepsinin toplanacağından da bahsedilmektedir.

---

127 Tahir Çağatay, *Kızıl İmperyalizm: Türkistan'da İstismar Vasıtası Olarak Geliştirilen Pamukçuluk*, Yaş Türkistan Yayını, İstanbul 1962.

“İdaremize Gelen Mektuplar”, sayı 3-4 (Mayıs 1953), s. 50. Bu yazıda, derginin ulaştığı kitle ve bu kitle üzerinde derginin ne kadar etkili olduğunu gösteren önemli veriler bulunmaktadır. Birçok insan tebrik mektupları göndermiştir. Bunlar arasında İsa Yusuf Alptekin ve S. Çoban isimlerini de görmek mümkündür. Ayrıca dergiye maddî yardımda bulunanların listesi verilmekte ve Amerika’nın Sesi Radyosu’nda “Türkistanca” programında *Türkistan* dergisinin çıktığının haber verildiği söylenmektedir.

“Azerbaycan Dergisine Teşekkür”, sayı 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 51. Bu yazıda, Azerbaycan’da yayınlanan *Azerbaycan Kültür* dergisinin 14. sayısında *Türkistan* dergisinin çıkarılmasını kutlayan bir yazıdan bahsedilmektedir. Bu durum Azerbaycan ve Türkistan arasında dostluğun güçlü olduğunu göstermektedir.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinin Eski Kaynakları”, sayı 5 (Ağustos 1953), s. 3-6. Bu makalede Türkistan’la ilgili tarih kaynakları ele alınmıştır. Yazar, Türkistan tarihi hakkında bilgi sahibi olabilmek için kullanılabilecek yazılı kaynakları beş gruba ayırmaktadır. İlk olarak eski Türk abidelerin tarihi 7. asırdan başlamaktadır. Devamlı araştırma yapıldığından bulunan abidelerin sayısı çoğalmaktadır. Bu yazıtlar Hüseyin Namık Orkun tarafından herkesin okuyabileceği şekilde ilim dünyasına kazandırılmış bulunmaktadır.

İran, Hint ve Yunan kaynakları da Türkistan’ın eski tarihi için değerlidir. İran’ın kutsal kitabı Avesta’da Türklerden bahsedilmiştir. Âlimler, Avesta'nın tarihini milattan önce 1000. yıldan daha geç olarak tarihlemektedirler. Hindistan'da bulunan ve İran’dakinden daha eski olduğu düşünülen “Turuşka” ve “Saka” vesikaları da Türkler hakkında bilgi içermektedirler. Yunan kaynaklarından Herodot, İskender’in Türkistan'ı istila teşebbüsü zamanından sonraki dönem hakkında bilgi vermektedir. Ama bu yabancı kaynakların konusu Türkistan'a odaklanmadığından bilgiler parça parça ve kısadır. Çin kaynaklarında ise, Türkistan hakkında geniş bilgiler ve kapsamlı yazılar bulunmaktadır. Yazar, Çinliler Türklere olan düşmanlıklarından dolayı kendilerini daha olumlu tasvir ettiklerini, bu yüzden Çin kaynaklarını kullanmada dikkat edilmesi gerektiğini söylemektedir. Yazara göre Sinolog ve Türkologlar beraber çalıştığı takdirde, Türkistan tarihinin daha fazla aydınlanacaktır. Mehmet Emin Buğra Çince’yi

ana dili gibi bilmesinden dolayı onun bahsettiği mevzuların yazıların doğru olması-kuvvetle muhtemeldir.

Dr. Saffet Engin, "Türkistan Ana Türkeli", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 7-11, 34. Bu makalede, ilk kültürlerin doğuş ve yayılışı ile kadim kültürlerin temel kaynağının Türkistan olduğu anlatılmaktadır. Kültür alanında, incelendiği zaman bütün kültür birikiminin Türkistan'da başladığını göstermektedir. Komşu ülkeler, Türkistan'ın inanç ve yaşam tarzından çok etkilenmiştir. Bu yüzden Türkistan hakkında incelemelerin yapılması gerekmektedir.

Y.T. , "Türkistan'ın Rus İstilası Arifesindeki Durumu", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 12-15, 34. Bu makalede Türkistan'ın Rus istilası öncesindeki durumu anlatılmaktadır. Yazar, Timur gibi büyük bir şahsiyet çıktıktan sonra Türkistan'ın yeniden güçlendiğini, ama Timur'un ölümünden sonra tekrar zayıfladığını yazmaktadır. Bu tarihî süreçte Altın Orda'nın parçalanmasıyla kurulan Kazak, Astarhan, Sibir ve Kırım hanlıklarının kendi aralarında mücedele ettikleri, Kazak hanlığını yıkarak Rus kuvvetlerinin Türkistan'a yaklaşıp teşkilat kurmaya başladığı söylenmektedir. Bu makalede Kazak ve Özbek hanlıklarının durumu hakkında bilgi verilmektedir.

Arifhan, "İşan Hoca Hani Hatırasına", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 16-18. Yazar 1934 yılında Türkistan ve Türkistanlıların büyük ıstıraplar içinde olduğu bir zamanda, Türkistan istiklal mücadelesine eğitim alanında büyük katkıda bulunmuş ve birçok Türkistanlı gencin milli uyanışına vesile olmuş olan İşan Hoca adlı öğretmenin vefat ettiğini yazmaktadır. Onun doğum yeri ve aile ortamını kısaca tanıtmakta, Türkistan eğitimi için 1917 yılında, 1926-1927 yıllarında ve Çin'in istilası sırasında yaptığı çabaları anlatmaktadır. Münevver Kari ve İşan Hoca Türkistan'da ilk ceditçilik için hizmet eden kişilerdir.

Dr. A. Oktay, "Türkistan'da Cedid Matbuatı", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 19-24. Bu makalede yazar, Türkistan'daki Cedidçilik faaliyeti kapsamında Sovyetler içindeki halkların millî uyanışlarına destek olan matbuatı tanıtmakta, Türkistan'da basılan gazeteleri anlatmaktadır. Mesela, 1870 yılında Taşkent'te çıkan *Türkistan Vilayetinin Gazeti* adlı gazetenin asıl amacının Türkistanlıları Ruslaştırmak olduğunu

anlatarak, bu gazetenin halkın ilgilerini çekemediğini söylemektedir. Ayrıca Bu gazetenin başmuharrir Şahmerdan İbrahim, Rusya'nın sömürgecilik siyasetine hizmet ettiğini anlatarak, bu kişi hakkında bilgi vermektedir. Başkurt aydın Şahmerdan İbrahim hakkında, Rus şarkiyatçı İlminski'nin de övgüyle bahsettiğini yazmaktadır. Makalede ayrıca *Türkistan Vilayetinin Gazeti* adlı gazetede olan yazılardan dolayı, Türkçenin bozulduğu ifade edilmektedir. Makalede, hakkında bilgi verilen bir diğer yayın organı *Dala Vilayeti Gazeti* adlı gazetedir. Üçüncü olarak, 1905 İhtilalin'den sonra, Türkistanlı aydınlar *Hurşid* adlı bir gazete çıkarmaya çalıştığını ama hükümet tarafından reddedilmiş olduğunu anlatmaktadır. Ondan sonra, *Orta Asya'nın Ömürgüzarlığı Geziti: Terakki* adlı bir gazete çıkarmaya izin alındığını söylemektedir. Bu sırada Münevver Kari'nin teşebbüsü ve İsmail Abid'in mesul muharrirliği ile *Terakki* gazetesi çıkarılmıştır. Bu gazete, hükümetin siyasetini ve Rusların hareketlerini tenkit etmektedir. Yazar, o sebeple devlet tarafından kapatıldığını ve başmuharrir İsmail Abid'in de hapsedildiğini söylemektedir. Bu gazete, dönemin Türkçe gazeteleri arasında en sol görüşlü olanlarından sayılmıştır. Bunun yanında Oktay 1906 yılında Türkistanlı Gençler tarafından Taşkent'te *Hurşid* gazetesinin çıkarıldığını anlatmaktadır. Buna göre, *Hurşid* gazetesi Türkçe yayınlanmaktadır ve amacı bütün Türkler için umumi bir yazı dili meydana getirmek için çalışmıştır. Yazar bu gazetenin içeriğinin çok mühim olduğunu vurgulamaktadır.

M. Nezir Özcengiz, "Sohbet", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 25-28. Nezir Özcengiz, sohbet havasında kaleme aldığı makalesinde "mefkûre" mefhumunu ve bu bağlamda Ziya Gökalp'ın mefkûreyi nasıl tanımladığını anlatmaktadır. Yazara göre Ziya Gökalp için mefkûre, "millî kurtuluş ve daima ilerleyiş" diye özetlenebilirdi.

Kutlu Mehmet, "Yayımlar Hakkında Doğu Türkistan Essai SUR L İslam En U. R. S. S", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 28-30. Makalede genel olarak, 1953'te Vincent Monteil[128] tarafından yazılmış olan *Essai sur l'İslam en U. R. S. S.* adlı makalesi tanıtılmaktadır.

[128] Vincent Mansour Monteil hakkında bilgi ayrıntılı için Bkz. Ahmet Kabaş, "Vincent Mansour Monteil Vefat Etti", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakütesi Dergisi*, sayı 1 (2005), s. 231-238.

Orhan Babur, "Pilâv Gününde Gördüklerim", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 31-32. Yazar bu yazısında katıldığı pilav gününde gördüğü, hissettiği şeyleri anlatmaktadır. Yazarın, toplantıya katılanların mutluluğunu tasvir etmek için kullandığı şu cümle ise oldukça ilgi çekicidir: "*Bir zamanlar kederin ağlattığı o çekik gözlerden bugün, mesut olmanın tevlit ettiği sevinç gözyaşları akarken, asırlık çam ağaçlarının süslediği Vaniköy korusu en güzel sahnelere şahit oluyordu.*"

Timuroğlu, "Kremlin Hâdisesi ve Münih Müzakerelerinden Alınan İntibalar", sayı 5 (Ağustos 1953), s. 32-33. Dünyadaki bütün siyasi karışıklıkların müsebbibinin Sovyetler Birliği olduğunu iddia eden yazar, Stalin'in en önemli adamlarından Beria'nın görevinden alınmasının Sovyet karşıtı gruplar arasında bir uyanmaya sebep olduğunu yazmaktadır. Bundan dolayı Batılı devletler, dünyadaki Sovyet karşıtı teşekküllerin ortaklaşa ve birlikte hareket etmeleri için teşebbüse geçmişlerdir. Fakat bu grupların türdeş olmadıkları ortadadır. Toprakları Rusların elinde olan milletlerle, Bolşevizm karşıtı Rus teşekküllerin istekleri farklıdır. Timuroğlu'na göre Bolşevizm karşıtı Ruslar, Sovyet esiri milletleri kendi amaçları için kullanmak istemektedir.

Timuroğlu, "Türkistan'ın İki Cihan Harbinden Umdukları ve Gördükleri", sayı 6 (Eylül 1953), s. 3-6. Bu makalede her iki cihan harbide Türkistan açısından değerlendirilmiştir. Makaledeki amaç, dünya savaşlarının Türkistan tarihin meydana getirdiği değişimleri ve etkilerini ortaya koyarak Türkistanlıların gelecekte karşılaşacakları muhtemel sorunlara karşı tedbirli olmalarını sağlamaktır.

Dr. Naimcan Aşurbay, "Türkistan Ülkesi", sayı 6 (Eylül 1953), s. 7-9. Bu makalede genel itibariyle, "Türkistan" olarak adlandırılan coğrafyanın kısa tarihi, demografik yapısı verilmekte ve Türkistan'daki nüfus dengesinin Türklerin aleyhine bozulması anlatılmaktadır.

Y.T. , "Türkistan Nasıl İstila Edildi III", sayı 6 (Eylül 1953), s. 10-14. Yazar bu makalede, önceki makalelerin devamı olarak, Türkistan'ın Ruslar tarafından nasıl istila edildiği, Kazan ve Astrahan hanlıklarının çökmesiyle Rusya'nın Türkistan'ın güney ve doğusuna inişi anlatılmaktadır. Yazara göre, bu işgal hareketleri sırasında

Ruslara öncülük ve kılavuzluk eden ve "Serbest Kazaçi Cemaati" olarak nitelediği grup, Türkistan'ın Ruslar tarafından ele geçirilmesinde büyük bir rol oynamıştır. Bu bağlamda, makalede Rusların Türkistan'ı işgal için inşa ettikleri Orenburg şehrinden de bahsedilmektedir. Fakat ilginçtir ki, aynı şehirde işgal karşıtı hareketlerin ilk nüvelerini de görmek mümkündür. Türkistan'ın milli duygularını uyandıran mecmualar burada çıkmaya başlamıştır. *Kazak* gazetesi, *Bahtsız Cemal* ve *Uyan Kazak* gibi ilk edebî eserler de burada yayınlanmıştır. Aynı zamanda Türkistan'ın ilk çağdaş partisi "Alaş" da burada kurulmuştur.

Dr. A. Oktay, "Türkistan'da Cedid Matbuatı II", sayı 6 (Eylül 1953), s. 15-18, 26. Bu bölümde *Tüccar, Şöhret, Kazak Gazeti, Mecmua-i Mavera-i Bahri Hazar, Buhara-i Şerif, Turan* gibi gazete ve dergiler yer almaktadır. Makale, gazetelerin toplumda nasıl etkili olduğunu gazeteleri karşılaştırıp anlatmaktadır. Çar hükümetlerinin baskısından dolayı gazete çıkarılamamaktadır. Ama Rus Hükümeti'nin resmî gazetesi devamlı basıldığı hâlde Türkistanlıların bunu okumadığını anlatmaktadır. Ayrıca yazar, hacı olarak Türkiye'ye gelip gidenlerin Türkiye'de çıkan gazeteleri gizlice alıp dağıttığını anlatmaktadır. Böyle Rusya baskısı altında da devamlı gazete çıkarıldığını anlatmaktadır.

Reha Oğuz Türkkan, "Amerika'nın Sesi Dış Türk Programlarını Tatil Ediyor", sayı 6 (Eylül 1953), s. 19-21. Reha Oğuz Türkkan, *Cumhuriyet* gazetesinden iktibas edilen makalesinde Amerika'nın Sesi Radyosu'ndaki Azerbaycan, İdil-Ural ve Türkistan şubelerinin yayınına ara verildiğinden bahsetmektedir. Bu ara verişe sebep olarak, Amerikalı yetkililerin bütçe darlığını gösterdiğini söyleyen Türkkan, Türkçe yayın yapan ve 34 milyon insana seslenen bu şubelerin yayınına ara verilmesine karşın toplamda beş milyon dinleyicisi olan Ermeni ve Gürcü şubelerinin yayınlarına devam ettiğini belirtmektedir. Türkkan'a göre Amerikalıların bu kararlarının ardında cehaletleri yatmaktadır. Onlar, Rusların Türkistan'ı muhtar cumhuriyetlere bölüp idare etmesine aldanarak bu muhtar cumhuriyetleri birbirlerinden farklı milletler olarak telakki ettiğini yazmaktadır.

Dr. A. Oktay, "Mustafa Çokay'ın Arşiv ve Kitapları", sayı 6 (Eylül 1953), s. 22-24. Bu makalede, Çokay'ın şahsi arşiv ve kütüphanesinin eşi tarafından Paris

Üniversitesi Şark Dilleri Şubesi'ne satıldığından hareketle bu arşiv ve kütüphanenin Türkistan tarihi için ne kadar önemli olduğundan bahsedilmektedir. Arşivin üniversiteye satıldığı haberi Çokay'ın eşi Maria Çokay tarafından gönderilen bir mektupla yazara bildirilmiştir. Makalenin kalan kısmı Çokay'ın kütüphanesini nasıl meydana getirdiğiyle ilgilidir.

Dr. A. Oktay *Türkistan* dergisinde bu makaleyi yazmadan önce de 1950 yılında İstanbul'da aynı konulu *Türkistan Milli Hareketi ve Mustafa Çokay* adlı kitabını çıkarmıştır. Kitap 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, *Türkistan Milli Hareketi Ve Mustafa Çokay* başlıklı yazıyı Y.T yazmıştır. İkinci bölümde, *Mustafa Çokay'ın Gençlik Ve Siyasi Hayatından Bir Parça* başlıklı yazıyı Dr. A. Oktay yazmıştır. Üçüncü bölümde, *Çokay Oğlu Merhum İçin* adlı makaleyi M. E. Resulzâde[129] kaleme almıştır. Dördüncü bölümde, *Çokay Oğlu Mustafa Beyin İnsanlık Tarafı* adlı makaleyi Prof. A. Şulgin yazmıştır. Beşinci bölümde *Dostum Mustafa Çokay'ın Hatırası* makalesini A. Çhenkeli[130] kaleme almıştır.

Ziyaeddin Babakurban, "Adanadaki Türkistanlılar Yardımlaşma Derneğinin Hayırlı Bir Teşebbüsü", sayı 6 (Eylül 1953), s. 25. Makalede, adı geçen derneğin Seyhan Nehri'nin kollarından birinin kenarında 7-8 bin dekarlık bir arazi satın almak ve burada pamuk tarımı ve hayvancılık yapmak için teşebbüse geçtiği anlatılmaktadır.

Ziyaeddin Babakurban, "Teşekkür", sayı 6 (Eylül 1953), s. 27. Bu yazıda, *Resimli 20. Asır* adlı dergide Behçet Kemal Çağlar'ın *Türkistan* dergisi hakkında övücü ve tanıtıcı bir yazı yayınlandığına dair haber yer almaktadır.[131]

Mesul Müdür, "Zaruri Açıklamalar", sayı 6 (Eylül 1953), s. 27. Bu kısımda yazar, derginin 6. sayısının gecikmiş olmasının sebeplerini anlatarak bu durumla

---

129 Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı.

130 Sabık Devlet Duması azasından ve eski Gürcistan Milli Hükumeti Dışişleri Bakanı.

131 "Sanat Hareketleri," *Resimli 20 Asır*, cilt 2, sayı 47 (2 Temmuz 1953), s. 23. "*Türkistan* dergisi: Mecmua, Türkistan'ın komünistler tarafından sömürülen sanat tarafları ve İlmi bir görüşle belirtip Türkiye münevverlerinin Türkistan folkloru üzerine ilgisini çekmek bakımından, çıkışı ile memleketimizde bir sanat hareket uyandırmış olacaktır. Bu içtimai, iktisadi ve kültürel dergiye uzun ömürleri dileyerek, Türkistan rakalarından ve masallarından Rus bölgelerinde ve oralarında nasıl faydalandığı açıklayacak resilerla zenginleşmiş olarak çıkmasını rica ederiz"

ilgilenip idarehaneye kadar gelen, mektup ve telefonla yakın ilgi gösterenlere özür dilemekle beraber teşekkür de etmektedir. Ayrıca gelecek sayıdan itibaren daha zengin bir içerik ve yeniliklerle okuyucu karşısında olunacağı haber verilmektedir.

2.2. TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİNDEKİ MAKALELERİN ÖZETLERİ

Bu bölümde, *Türkistan Sesi*'nde yer alan makaleleri dergideki sıralarına göre inceleyeceğiz. *Türkistan Sesi* dergisine ait olan makalelerin sayısı 102 tanedir.

Mehmet Emin Buğra, "Küçük Bir Borç", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 1-2. Yazar öncelikle, Türkistan ahalisinin siyasî, ekonomik ve kültürel olarak tam anlamıyla mahpus olduğunu belirtmektedir. Ona göre hiçbir Türkistanlı, "Türkistanlı" kimliğiyle ülkeleri hakkında herhangi bir fikir beyan edemez. Her söz ve her fikir müstevlilerin sözü ve fikirleridir. Bu yüzden ne Türkistan'ın asıl vaziyeti ne de Türkistanlıların istiklal uğruna verdikleri mücadeleler dünya tarafından doğru bir şekilde öğrenilebilmektedir. *Türkistan Sesi* dergisi de işte bu amaçla çıkacaktır.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüz Yıllar", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 2-6. Mehmet Emin Buğra, bu makalesine Türkistan'ın kadim tarihinin ana hatlarını vererek başlamaktadır. Fakat ona göre, Türkistan'ın bu dönemlerinin tarihi az çok bilinmektedir. Asıl bilinmeyenler ise Türkistan'ın istila edilmeye başlandığı 17. yüzyıldan sonraki tarihidir. Yazarın amacı da Türkistan'da bu tarihten itibaren meydana gelen olayları aydınlatmaktır.

V.E. , "Yine Başlarken", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 6-7. Bu makalede Türkistanlıların, tıpkı birlikte düşünüldüklerinde vatanı meydana getiren dağ ve ırmaklar gibi, farklı fikirlerde olsalar da mevzubahis vatan olduğunda aynı amacın etrafında toplanmaları gerektiği anlatılmaktadır.

Prof. Dr. Seyid Ali Ankara, "Felek", sayı 1 (Temmuz 15 1956), s. 7-11. Bu makalede "felek" geleneği tanıtılmaktadır. İnsanlar kötü hayat şartlarını batıl inançlarına bağlayıp gök cisimlerinin daire şeklini almasından dolayı feleğin doğru yolda gitmeyip bunun sonucunda da kötü talihin oluştuğuna inanmaktadır. Bu yazgıyı değiştirmek için Türkistanlı aileler 5-6 yaşına gelen kız çocuklarına beyaz kumaş üzerine nakış yapıp adına "felek" demişlerdir. Bu feleğin yalnız kırmızı fonunun tamamlanması için 15-20 sene sürmektedir. Pazarda satışa çıkmış feleklerin sahibi genç kızların dünyadan göçüp gitmiş ve muradına erememiş olarak algılanırdı. Üç tür felek tanımı vardır. Bunlardan birincisi eski ve Orta Çağ'da inanılan Ptolomai'ye ait kainat sistemi terakkisiydi. Burada felek 7 katmandan oluşmaktadır. Her bir basamağın bir

gezegeni ifade ettiği sanılmaktadır. İkinci kainat sisteminin adı Mısırlılarla anılsa da asıl kaynağı Türkistan'daki felektir. Türk kainatının merkezinde dünya vardır. Bu sefer ilk defa güneş dünyanın etrafında dönmektedir. Diğer gezegenler güneşin etrafında dönmekle beraber aynı zamanda hep birlikte güneşin etrafında dönmektedir. Dünyanın yalnızca ışık aldığı, diğer gezegenler ve güneşin ışık yaydığı da feleğin üzerinde oklarla gösterilmiştir. Çemberler "asuman" diye ifade edilmiştir. Üçüncü tanım Kopernikus tarzı görüştür. Burada feleğin merkezinde güneş bulunmaktadır. 1633 yılında kainatın merkezinde güneşin olduğunu savunan Kopernikus idam edilmiştir. Fakat bu görüş Kepler ve Newton tarafından ispatlanmıştır. Kainat yaratılıştan bu yana genişlemeye ve büyümeye devam etmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Edebiyatından Örnekler", sayı 1 (Temmuz 15 1956), s. 11-14. Bu makalede Türkistan edebiyatı hakkında bilgi verilmektedir. İlk başta yazar edebiyat alanındaki en büyük eser olan Karahanlılar devrinde yazılan *Divanı Lügatüti-Türk*'ü tanıtmaktadır. *Divanu Lügatit-Türk*, Türkçe-Arapça sözlük olarak Türkçenin zenginliğini göstermek amacıyla yazılmıştır. Bu eserde, Karahanlılar zamanından daha önceki zamanların sözlerinin yer aldığı belirtilmektedir. İkinci olarak *Kutadgu Bilig* hakkında bilgi verilmektedir. Makalenin sonunda Türkistan edebiyatı alanında iki devrinden örnek olarak alınan şiirlerin parçalarını eklemektedir.

Dr. Arın Engin, "Atatürk Soyculuğu, Osmanlıcı Azınlıklar ve Dış Türkler", sayı 1 (Temmuz 15 1956), s. 15-17. Bu makalede Atatürk soyculuğu hakkında bilgi verilmektedir. Bu makalesinde Atatürk Soyculuğu kavramı, Türk soyunun antropolojiye dayanan kendilerinin yüksek yeteneklerini ve geçmiş bilimsel üstünlüklerini belirtmek, kendilerini aşağı gören herkese tanıtmak ve kendi kendilerini öğrenmek amacında olan bilimsel bir akım olduğu tanıtılmaktadır. Yazar, Dış Türkler ile bütünlüğümüzü sağlayabilecek tek güçlü kaynağın Atatürk soyculuğu olduğunu iddia etmektedir.

M. E. Buğra, "Türkistandaki Türk Toplulukları Hakkında", sayı 1, (Temmuz 15 1956), s. 17-23. Bu makalede Türkistan'da yaşamakta olan Türk toplulukları hakkında bilgi verilmektedir. Türkistan'da yaşamakta olan topluluklarının hepsinin aynı Türk camiasına ait olduğu ilim adamlarınca kabul edilmektedir. Bu makalenin asıl amacı Türkistan'daki Türk topluluklarının ayrı ayrı millet olmadığını

savunmaktır. Bu savunmayı Türkistan'a seyahat yapanların çoğu kabul etmektedirler. Makalenin devamında Özbek, Kazak ve Kırgız Türkleri ele alınıp onların tarihi anlatılarak Genel Türk Tarihi içinde olan halklar hakkında birliği verilmektedir.

S. M. Çoban, "Türkistanda Stratejik Demiryollar", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 21-23. Bu makalede Çin tarafından Türk yurtlarına inşa edilen demir yollları hakkında bilgi verilmektedir. Yazar, Çin'in nüfusunun çoğalmasından dolayı çare olarak Doğu Türkistan'a Çin nüfusunu yollayacağını anlatmaktadır.

Avukat İlhami Musabay, "Başlarken", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 24-25. Bu makalede yazar, *Türkistan Sesi* dergisinin neşredilme sebeplerini anlatmaktadır. İlk olarak, milletin kendine ait özelliklerini yanlış bilmesini önlemek için bu derginin yayınlandığı belirtilmektedir. İkinci sebep ise Rusya ve Çin hâkimiyetinde zor durumda kalan ve Türkiye ve başka İslam memleketlerine göç eden Türkistanlıların ana yurdunun özellikleri ve haberlerini takip etmesini sağlamaktır. Yazar sonunda bu derginin yayınlamasını tebrik etmiştir.

"Doğu Türkistan'da Kızıllara Karşı Çete Faaliyeti", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 26. Bu haberde Doğu Türkistan, Tibet ve Moğolistan'da Sovyet karşıtı çetecilik faaliyetleri hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Buna göre Doğu Türkistan'da iki çete birliği vardır. Bunlardan birinin on bin, diğerinin ise on binden de fazla üyesi olduğu belirtilmektedir.

"Hoten'de Mühim Bir Ayaklanma", "Türkistanda Milli Edebiyatı Yıkıyorlar", "Türkistan'a Göçmen Akını", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 27. "Hoten'de Mühim Bir Ayaklanma" adlı yazıya göre, Doğu Türkistan'dan Pakistan'a göç etmeye çıkanların Kızıllar tarafından yakalanıp hapishanede tutulanları kurtarmak için bir baskın düzenlenmiştir. Baskın Abdülhamit Damolla adlı birinin kumandası altında gerçekleştirilmiştir. "Türkistan'da Milli Edebiyatı Yıkıyorlar" adlı yazıda Sovyet hakimiyetindeki Türkistan edebiyatı bilgilerinin yanlışlıklarla dolu olduğu söylenmektedir. Son haber olarak "Türkistan'a Göçmen Akını" yazısında Türkistan'a sürgün olarak gelen Ukraynalılar hakkında bilgi verilmektedir.

Çeviren: S. M. Çoban, "Petrov'un İfşaatı", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 28-29. Bu yazıda, Batı'ya iltica eden bir Sovyet ajanının Rusların Doğu Türkistan'daki katliamları hakkındaki ifşaatından bahsedilmektedir.

"Bir Kızıl Çin Ajanının İtirafları", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 30. Bu yazıda sözde Çin Müslümanları Cemiyeti, Çin Kültür ve Sanat Derneği Başkanı Burhan Şehidî ile Mısır'da yapılan bir görüşmeden notlar aktarılmaktadır. Buna göre Burhan Şehidî, Türkistan'a Çinli göçmenlerin getirildiklerini, Türkistanlı münevverlerin ise yurtlarından atıldığını "itiraf" etmiştir.

"Dergimize Teberruda Bulunan Türkistanlı Vatandaşlarımızın Listesi", sayı 1 (Temmuz 1956), s. 31. Bu yazıda Türkistan Sesi'ne maddî yardım da kişilerin adları ve verdikleri para miktarı yazılmaktadır. Suudi Arabistan ve Mısır gibi ülkelerden de yardımın gönderildiği görülmektedir.

"Gelen Mektuplar", sayı 2 (Ağustos 1956), İç Kapak. Bu mektuplar *Türkistan Sesi* dergisini tebrik etmek amacıyla gelen mektuplardır. Mektupları İbrahim Mutlu, Cafer Kırımer, D. Muharrem Mercanlıgil göndermiştir.

Mehmet Emin Buğra, "Doktor Çu-Çıya-Hua'ya Mektup", sayı 2(Ağustos 1956), s. 1-18. Mehmet Emin Buğra'nın Milliyetçi Çin'in devlet adamlarından Çu-Çıya-Hua'dan aldığı bir mektuba verdiği cevap mektubudur. Bu uzun mektubun içinde Çin ve Doğu Türkistan'ın ilişkisinin nasıl olduğu gösterilmektedir. Doktor Hua mektubunda Doğu Türkistan'ın İstiklal mücadelesinden üzüntü duyduğunu söylemiştir. Bu durum, mektubu alan Buğra'da şaşkınlık ve üzüntü yaratmıştır. Doktor Çua bu konu üzerinde tartışma yapmayı kabul etmiş, ancak Buğra'nın siyasî duygulara kapılıp gerçekleri görmezden gelmekle suçlandığını yazmaktadır. Doktor Hua'nın hakiki kaynak olarak gösterdiği kaynakların birçoğunun siyasî manevraya alet edilmek için oluşturulmuş olduğunun farkına varması istenmiştir. Mektupta üzerinde durulan başka bir nokta da Doğu Türkistan'da yaşayan Çin ve Türk halklarının nüfusudur. Buğra, Doğu Türkistan'ın 8 milyon nüfusa sahip olduğunu ve %96'sının Türk nüfusu olduğunu ifade etmiştir. Doktor Hau'ya göre sayı ve ırk bakımından bu tespit hatalıdır. Buğra, Doktor Hau'nun göstermiş olduğu istatistik cetvelini kabul etmemiştir. Doğu

Türkistan'da hiçbir zaman modern yöntemlerle nüfus sayımı yapılmadığını, Rusların zorla cüzdanı dağıttığını ve on beş yaşından küçük çocukların sayıma alınmadığını kanıt olarak göstermiştir. Ayrıca Doğu Türkistan'da kayıp veren Çinliler ve Ruslar Çin'e kaçmışlardır. Onların sayılarının da yarıya düşmesi olasıdır. Doğu Türkistan'da azınlık olarak Çin halkı bulunabilir ama bu sömürgeciliği haklı kılmamaktadır. Dünyaca kabul görmüş Jacques, Morgan, Pittard gibi aydınlar da Orta Asya'nın Türk milletine ait olduğunu belirtmişlerdir. Lolan'daki Masa tepesinde bulunan mezarlıktaki iskeletlerin de Türklere ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bir milletin antropolojisi bakımından çıkarımda bulunabilmek için o milletin hayatta kalan bireyleri ve ölen bireylerin detaylı olarak kafa taslarını, boylarını, burunlarını ölçmek; saç ve göz renklerini belirlemek ve kan küreciklerini, parmak izlerini fizik bakımından araştırmak kesin şarttır. Yaşadıkları bölgelerde kültür, sosyal, sanat, dil alanlarında da geniş araştırma yapmak gereklidir. Tarih ve sosyolojiye ait eserler de bilhassa edebî yazılar da bu anlamda kullanılmaktadır. Hiçbir dönemde hiçbir kabile diğer kabilelerle temas etmeden yaşamamıştır. Sarı saçlı mavi gözlü insanların ırklarında birçok esmer insanlara, esmer insanların ırklarında da sarışın insanlara rastlanmıştır. Irklar birbirleriyle bu kadar karışmasına rağmen yine de fiziksel farklılıklar çok fazladır. Milliyet kavramı ırk bütünlüğü değildir. Antropolojik anlamdan daha çok etnolojik anlam önemlidir. Milleti millet yapan temel özellikler kültür, dil, örf–adet, psikoloji ve karakter birliğidir. Tarihten önceki devirde veya uzak bir tarihte beraber yaşamış ırklar birbirlerinden etkilenerek ortak bir kültür oluşturmuş milletin ayrı milletlere parçalanması bu birliği yok sayamaz. Yazara göre Türk ırkı da bu yönden birbirine çok yakın, neredeyse aynı ırklardır ve bunları birbirlerinden ayrı tutmak çok büyük bir gaflettir. Türkiye Türkleri, Azerbaycan Türkleri, Garbi Türkistan Türkleri, Kırım Türkleri vs. bunlar etnolojik manada Türk ırkındandır. Çin'in Doğu Türkistan'ın bazı bölgelerini işgali; İstiklal savaşının bittiği anlamına gelmemektedir. Doktor Hau ne kadar Çin'in Türkistan üzerindeki Moğol hâkimiyeti dönemindeki bazı yerleri Çin hakimiyetinde gösterse de Moğol İmparatorluğu hiçbir dönem Çin İmparatorluğu olmamış, Moğol İmparatorluğu olarak tanınmıştır. Prof. Eberhard Çinlilerin Türkistan'da çok az nüfuz kazandığını ve bunlarında münakaşalı olduğunu açıklamıştır. Ming sülalesi devrinde Doğu Türkistan'ın doğu kısımlarında Çin işgali yüzyıllar boyu sürmemiş, bir müddet müstakil yaşamışlardır. Çin kaynakları istila hareketleri sırasında yapılan katliamları ve Türklerin

mücadelesini gizlemiştir. Arkeolojik kazılar bu vahşeti gözler önüne sermektedir. Türkler eski zamanlardan beri göz ve burun yapılarını korumuş beyaz renkli insanlar camiasına aittir. Türkistan camiasına Toharca, Hintçe, Arapça, Farsça, birçok yazılar girmiştir. Bu Arapça mevcut olmasından dolayı İranlılar olarak sayılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bu sömürgeleri haklı hâle getirmemektedir. Türklerin ve Uygurların Türkistan'daki hâkimiyeti, istila değildir. Tek bir Türk bayrağı altında birleşmek veya devlette sülale değiştirmek olarak kabul edilebilir. İstila kelimesi ancak başka bir milletin silah zoruyla işgali ile mümkün olabilir. Doğu Türkistan Çin'den coğrafi, kültürel, milli, tarih, iktisadi her bakımdan ayrı memleket olmasına rağmen istila edilmiş ve her yönden medeniyet ve ilerlemelerinden mahrum bırakılmıştır.

Dr. Chu-Chia-Hua, Çin'in önemli bir devlet adamı bakan olup başbakanın yardımcı olarak çalışmıştır. Çin devlet adamlarının fikirlerini temsil eden ve Doğu Türkistan'ın arasında siyasi tercüman rolu yapan adamdır.[132]

Mehmet Emin Buğra 1954 yılında, *Doğu Türkistan'ın Hürriyet Davası ve Çin Siyaseti Davası ve Çin Siyaseti*[133] adlı 48 sayfalık kitap çıkartmıştır. Bu kitabın içinde Dr. Chu Chia-Hua'yla paylaşan mektubun içeriği yer almaktadır.

M. E. Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", sayı 2 (Ağustos 1956), s. 19-23. Bu makalede Türkistan'daki Kalmuk istilası hakkında bilgi verilmektedir. Türkistan'ın Orta Çağ'daki durumu anlatılarak kavimlerin nasıl savaştıkları detaylı olarak tanıtılmaktadır. Ayrıca istila süresinde Çin ile nasıl ilişki kurulduğu anlatılmaktadır. Özellikle Doğu Türkistan'da ortaya çıkan taht ve fetih savaşlarını anlatarak bugünkü Doğu Türkistan'ın ne kadar felaketler geçirdiği ele alınmaktadır.

M. E. Buğra "Kutluk-Türkan", sayı 2 (Ağustos 1956), s. 24-30; sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 33-38.; sayı 5 (Kasım 1956) ; sayı 6 (Aralık 1956), s. 13-16; s. 19-24; sayı 7(Ocak 1957), sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 42-45; s. 27-29. Bu makalede Türkistan'ın tarihi ve kültürünü anlatmak amacıyla hazırlanan bir piyes tanıtılmaktadır. Bu eser Türkistan şivesiyle yazılmıştır. Uygur hanlığının tarihin içinde Kutluk Tekin'in

---

132 Mehmet Emin Buğra, *Doğu Türkistan'ın Hürriyet Davası ve Çin Siyaseti Davası ve Çin Siyaseti*, Osmanbey Matbaası, İstanbul 1954, s. 4.

133 Mehmet Emin Buğra, *Doğu Türkistan'ın Hürriyet Davası ve Çin Siyaseti Davası ve Çin Siyaseti*,

aşk hikâyesi ve hanlığın tarihi anlatılmaktadır. Toplam altı bölümden oluşan bu oyun Mehmet Emin Buğra'nın bir oyun yazısıdır. Birinci bölümde, bu eserin ortaya çıkış sebebi, yani amacı ve eserde temsil edilen kişilerin önemi anlatılmaktadır. Türkistan'da büyük ilgi çeken bu eser, Türkiye'yede yayınlamak için Batı Türkçesine çevrilmiştir.

"**Türkistan Edebiyatından Örnekler"**, sayı 2 (Ağustos 1956), s. 30. *Kutadgu Bilig* ile ilgili bilgi verilerek küçük bir parça çeviri okuyucuya sunulmuştur.

S. M. Çoban, "Hicret Şarkısı", sayı 2 (Ağustos 1956), s. 31. Türkistan'dan göçüp gidenlerin yaşamını anlatan şiirdir.

S**ait Şamil, "İslam Konferansında Mühim Bir Beyanat"**, sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 1-13. Bu makalede İslam Konferansı'na katılan Sait Şamil tarafından sunulan konuşmanın metni verilmektedir. Onun beyannamesinde ilk başta Rusya'nın geçmişi anlatılarak Hristiyanlığı nasıl kabul ettiği ve hangi kavmin Ruslar'a nasıl savaştığını anlatmaktadır. Ayrıca Şamil, Rusların Türklerden öğrendiği yöntemle, Rusları idare ettiğini ve zaman geçtikçe Türk hakanının seviyesine kadar geliştikleri için sonunda Asya tarafına kadar gelip buraları tehdit ettiğini söylemektedir. Yazar Türklerin iyi savaştığı hâlde Ruslara karşı güçlü olmadığını ifade etmektedir. Yazar Sibirya, Kırım, Kafkas, Batı Türkistan'ın sırayla işgal edildiğini anlatmaktadır. Batı Türkistan istilası olurken, Doğu Türkistan tarafına Çin'in baskı yapmaya çalıştığını söylemektedir. Konuşmacının Rusya'ya karşı şiddetli tenkit yaptığı görülmektedir. Konuşmasının devamında, Sovyet içinde olan memleketlerin çoğunun İslam'a kavuştuklarını söyleyerek, insanların mecburen Sovyet hâkimiyeti altında kendi dinine göre yaşamaya çalıştıklarını söylemektedir. Ayrıca, İslam dininin Müslümanlara verdiği faydaları ifade etmektedir.

M. Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 14-18. Bu makale Batı Türkistan'ın tarihi hakkında önceki sayılarda yayımlanan yazıların devamıdır. Yazar, Batı Türkistan'ı dört siyasî varlığa bölüp Kazak Hanlıkları, Hive Hanlığı, Buhara Hanlığı ve Fergana Hanlığını sırayla tanıtmaktadır. Onun içinde olan Kazak Hanlığı, Özbek olarak adlandırıldığını, 1680'lerde bu devletin

“Ulu Yüz, Orta Yüz ve Küçük Yüz” adları altında üç parçaya bölündüğü anlatılmaktadır. Bu makalede Türkistan'ın 18. asra kadar tarihi ele alınmaktadır.

İsa Yusuf Alptekin, “Doğu Türkistan'ın Ekonomi ve Strateji Bakımından Ehemmiyeti”, sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 19-23. Bu makalede, Doğu Türkistan’ın hangi bakımdan önemli olduğu sebepleriyle birlikte açıklanmaktadır. İlk olarak bu yer deniz yolları keşfedilmeden önce, Asya ve Avrupa’yı karadan birbirine bağlayan köprü rolünü oynamıştır. Yazar Doğu Türkistan'ın gelecekte de Asya ve Avrupa arasında önemli rol üstleneceğinden emin olduğunu söylemektedir. Doğu Türkistan yer altı madenleriyle zengindir ve sanayi yeri olarak da tam uygun olan bir yerdir. O sebeple, Çarlık Rusya Batı Türkistan’ı istila eder etmez Doğu Türkistan'a sokulmuştur. O sırada Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinden mahvolmuştur. Ama sonra Kızıl Çarlık 1920 yılında Doğu Türkistan askerî valisini kandırarak 1931 yılına kadar devam eden ticaret antlaşmasıyla Doğu Türkistan’a girme fırsatı bulmuştur. Ondan sonra Rusya, Doğu Türkistan'ın Çin, Tibet, Hindistan ve Afganistan sınırlarına Rus askerlerini yerleştirmiştir. Hindistan ve Tibet sınırlarında, gizlice bir fabrikanın da kurulduğu söylenmektedir. Ayrıca, Rusya sömürdüğü yerlerde kendine yararlı olacak petrol çıkarmak için fabrikaları kurmaya ve teknisyenlerini tayin etmeye çalıştığını göstermektedir.

Dr. Arın Engin “Türk Dil Devrimi, Ulusal Kültürümüzün Arap-Frenk Köleliğinden Kurtuluş Yoludur”, sayı 3-4, (Eylül-Ekim 1956), s. 24-26. Bu makalede Türkiye'de Türkçenin kullanılmasının arttırılması amaçlanmaktadır. Yazar, Türkçenin özelliklerini takdir ettikten sonra Türkiye'de dil devrimi yapan Atatürk’ün hizmetini yüceltmektedir. Ondan sonra, dil devrimi sayesinde Türkçenin zenginliği ve zayıf noktalarının öğrenilebildiği anlatılmaktadır. İnsanları kendi kültürünü ve dilini unutup Osmanlıcayı gerçek Türkçe olarak kullanmaları diğer Türklerle olan kültür birliğini koparmıştır. Gerçek Türkçe olarak kullanılan Osmanlıca aslında Arapça ve Farsça karışımı bir dildir. Türklerin dillerine sahip çıkmamaları, hatta Osmanlı döneminde kaba olarak tabir edilmesi Türk birliğinin bozulmasına neden olmaktadır. Nitekim Rusların Orta Asya’da Türklerin dillerini ayrıştırmalarının sebebi budur. Türkçeyi kullanmayınca, kendi kimliğini de kaybetmek durumunda kalınmaktadır. Osmanlıcaya

düşkün olanlar da henüz Türklük bilincini bilmemektedir. Şimdi Rusların Türkistan'ı bölüp yöresel Türkçe yaratmaya çalışmasının sebebi de budur.

Avukat Müstecib Ülküsal "Türk Dünyası ve Aydınlara Düşen Borç", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 27-29. Bu makale, Türk dünyası tarihini, Türklerin güç özelliğini, tabiat ve iklim değişiklerinden dolayı, anayurt Asya'dan göç ettiklerini anlatmaktadır. Türkler, böylece göç ederek birkaç ülkeye soylarını yaydılar. At yürüyüş ve savaşlarından kazanma kudretine sahip olan Türkler tarih içinde büyük izler bırakmıştır. Asya'nın ortasında ve Avrupa'nın doğusunda olan Türklerin Sovyet hâkimiyeti altında olduğundan durumlarının gittikçe kötüleştiğini anlatmaktadır. Yazar, Yunanistan ve Kıbrıs'ta olan Türklerin durumlarının da aynı olduğunu söylemektedir. Bundan dolayı Türkiye'nin Türklüğü siyaseti ve medeniyeti bakımdan temsil edebilecek tek ülke olduğu vurgulanarak Türklere üç temel misyon verilmektedir.

Şir Mehmet Bey "**Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça**", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 30-32; sayı 6 (Aralık 1956), s. 19-21; sayı 7 (Ocak 1957), s. 19-21; sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 19-22; sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 25-28. Bu makale, 1917-1925 yıllarında kızıl Rus emperyalizmden dolayı baskı altında yaşamakta olan Türkistanlıların durumunu ve Rusya'ya karşı yapılan mücadele eden Şir Mehmet Bey'in hatıratını iletmektedir. Onun hatıratında Millî Mücadele anlatılmaktadır. Bu makalede Türkistan'ı işgal eden Kızıl delegelerle anlaşılmaya çalışılmasından, ancak ortak bir çözüm yolu bulunamadığından bahsedilmiştir. Merhamet Nahiyesi olarak bilinen bölgenin geri kazanılması ve bölgeye yerleştirilen Ruslarla anlaşıldığı söylenmektedir. Daha sonra Çimyan kasabasına bağlı bir düşman bölgesinin ele geçirildiğinden, İskabil'de tutsak olan Türklerin nasıl kurtarıldığından söz edilmiştir. Buhara emiri ile temasa geçilmeye çalışılmış ancak Buhara emirinin anlaşmaya yanaşmadığı söylenmiştir. Buhara emiri ile temas kesilince İngilizlerin bu fırsatı değerlendirmek istediği ancak amacına ulaşamadığı ifade edilmektedir. Afganistan kralına da bir heyet gönderildiği ve olumlu karşılık alındığı söylenmiştir. Sir Derya üzerindeki Balıkçı kasabasında Ruslarla savaşıp buradaki başarının nasıl kazanıldığı anlatılmıştır.

Bu makalede Türkistan millî hareketleri sürecinin her anı iyice anlatılmaktadır. Bu sayıda, Endican'dan yola çıktığında dinlenmek için Korğan Kışlak'ta kalırken yaşanan savaşların nasıl kazanıldığı ve ne kadar şehit verildiği anlatılmaktadır. Ondan sonra Andican yolundan geçip, 26 Eylül 1919 yılında Oş sehirinde oldukları anlatılmaktadır. Ondan sonra Endican'a çıktığında, Manak adında bir kasabada dinlenirken, düşmanların yine saldırdığını söylemektedir. Bu saldırıda birliğinde 200 kadar ölü olduğunu söylemektedir. Düşmanların bıraktığı silah ve malzemeyi toplanıp Aravan kasabasına doğru yolla çıktığını anlatır. Orada 5 gece kaldığından ve 300 kadar silahlı askerin kendisine katıldığından bahsetmektedir. Orada Hal Hoca ile vadalaşıp, Bulakbaşı adında bir kasabada kalıp ondan sonra Kelam nahiyesine gidip orada kalırken, Rusların tekrar saldırdığını söylemektedir. Öğleye kadar devam eden savaşta düşmanın 300 ölü ve 2 tane ağır makineli tüfek ve 300 silah bırakarak çekildiğini söylenmektedir. 10 Ekim 1919 yılında, Amaçlara yola çıkarken yolda karşılaşıp savaş yapanların yenilince, kalanların Milli hareket ordusuna katıldığını söylemektedir. Aravana bölgesinde, kalırken, halkın savaşı için yardım ettiğini anlatır. Rusların durmadan saldırmaya çalıştığını ve baskı yaptıklarını ancak, Türkistan Milli ordularında, bu saldırılara hazırlık yapıldığını göstermektedir. Ondan sonra asıl savaş başlarken, Rus askerlerinin düşündüğünden daha yakın olduğunu anladığı zaman, Rus kumandanı öldürüp hemen kaçtığını anlatmaktadır. O gün Rusya'nın kayıp sayısının 500 kişi olduğunu söylemektedir. Böylelikle, Rusya'yla savaş yaparken, çok zarar görmediğini söylemektedir. Düşmanlarının nasıl Türkistan Milli Mücadele Teşkilatına saldıracağını önceden haber aldıkları için, düşmanlarından nasıl kurtulduğunu ifade etmiştir. 1919 yıl 21 Kasım'da Milli Mücadele Harp Meclisinde teşkilatımızı nasıl kurduğu hakkında bilip vermiştir.

Bu makale Türkistan milli hareketlerin nasıl yapıldığı anlatılmaktadır. Rusya ve Türkistan arasında meydana gelen çatışmaların süresi ve olaylar detaylı olarak ele alınmaktadır. Yerleşip teşkilat kurduğunda, ona karşı çıkanları olması sebebiyle, mevkilerini değiştirmek zorunda kaldığı anlatılmaktadır. Onun devamında Rusya'yla nasıl savaşıldığını ve karlı dağlar içinde yürümekle ulaşan Türkistan ordularını göstermektedir.

Bu makalede Türkistan'da vuku bulan milli hareketlerin süresi detaylı anlatılmaktadır. Geçen sayının devamı olarak yayımlanmaktadır. Sovyet Rusya'ya karşı direniş yaparken, Rusya'nın kuvvetli mevkilerin gelmesiyle, başarısız kaldıklarını söylemektedir. Üretepe'den gelen habere göre, aniden baskın olmasından adayı biricik kişinin öldürüldüğü ifade edilmektedir. Böyle Mergilan, Fergane, Kuva, Endican, Oş, Namengan şehrine giden yolu korumak için yapılan milli hareketleri olan olaylarını zamanını sırayla anlatmaktadır.

Halife Altay, "Kazançlarımız ve Kanlı Yaşlarımız", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 38-39. Bu makalede yazar, Orta Asya'dan dağılıp göç eden Türklerin durumunu anlatarak, bu göç etme süresinde çekilen zorlukları anlatmaktadır. Yine de yazar, Türkiye'de gördükleri yakın ilgiden dolayı çektikleri eziyetlerin boşa gitmemiş olduğunu düşünmektedir.

Mutlu, "Kurban Koday", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 40-42. Bu makalede kızıl Çin tarafından idam edilip can veren genç aydın Kurban'ın hayatı anlatılmıştır. Ülkeyi çok seven, kendi ülkesi için kurban olmaya hazır bu gencin düşüncelerini göstermektedir. Bu gençle mektupla fikir alışveriş yaptığı süreyi anlatarak, o zamanın aydınlarının Türkçülük düşünceleri öğrenebilmektedir. Ziya Gökalp'ın eserlerinin adları da eklemektedir.

Mesut Sabri Baykuzu, İsa Yusuf Alptekin ve Mehmet Emin Buğra tarafından yürütülen faaliyetler ve fikirlerden pek çok Türkistanlı etkilenmiştir. Doğu Türkistan'ın istiklali için önemli faaliyetlerde bulunan üç efendicilerin birisi Kurban Koday'dır.[134] *Türkistan Sesi* dergisinde yazılan bu makale, Kurban Koday'ın yakın arkadaşı olan İbrahim Mutlu yazmaktadır. Kurban Koday'nın hayatı ve onun hizmeti hakkında, "Kurban Koday ve Hizmetleri"[135] adlı bir yazı daha vardır.

Avukat İlhan Musabay, "Bir Hatıra ve Bir Kadirşinaslık", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 43-47. Avukat İlhan Musabay bu makalede çocukluk yıllarında yaşadıklarını anlatmıştır. Asya kıtasında yaşadığı için baharın çok kısa olması sebebiyle

---

134 Abdullah Bakır, "Doğu Türkistan Milli İstiklal Hareketi ve Mehmet Emin Buğra", Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul 2005. S.76.

135 A. Şekür Turan, "Kurban Koday ve Hizmetleri", *Millî Folklor*, (1992), s. 27-28

yaza hazırlığın erkenden başladığını söylemektedir. Tokaç adı verilen sütlü ekmeklerin tandırda pişirilip torbalara yerleştirilmesinden bahsedilmektedir. Tüm hazırlıkların günlerce sürdüğü ve sonunda tamamlanıp hareket için uygun bir gece beklendiğinden de söz edilmektedir. Gündüz sıcak olduğu için seyahatin gece yapıldığı ve gün doğumuyla Süydün'e şehrin dışındaki çiftliğe varıp orada konaklanıp sabah tekrar yola çıkıldığını anlatmıştır. Süydün'de oturan akrabalarını ziyaret ettiğinden ve bu sebeple burayı çok sevdiğinden bahsetmiştir. Dağ yolunda bozkırlarda göl kenarlarında verdikleri mola yerlerini hayranlıkla anlatmıştır. Bir yanardağ gölü olan Sayram gölüne hayranlığından ve çocukken dünyanın en güzel manzarası olarak gördüğünden bu konuya geniş bir yer ayırmıştır. Musabay yine o yıllarda Altay yolu üzerinde atlarla dolaşırken Sibirya'dan gelen Türklerle karşılaşmıştır. Bu kafilenin Sibirya'dan kaçarak geldiği ve birkaç gün sonra arkadan tekrar birkaç kafile geldiğinden bahsetmiştir. Sibirya'dan gelen İstanbullulara kışın düzenlenen ziyafet ve toplantılar anlatılmıştır. Aradan uzun seneler sonra İstanbul'da Hukuk Fakültesi'ni tamamlayan Musabay doktora için Avrupa'ya gitmek istemiştir. Bunun için askeri güçlüklerle karşılaşmıştır. Bu sırada Şehremeni Askerlik Şubesinde Yarbay Remzi Bey'le karşılaşmıştır. Musabay'ın anlattığına göre Remzi Bey Musabay'ın babasını tanıdığını söylemiştir. Musabayın babasının yüzlerce Türk subayına sahip çıktığını söylemiş ve ona yakın alaka göstermiştir. Musabay bu olaydan çok etkilenmiştir. Bunu da makalede anlatmıştır.

"Paris Bloku Kongresi", sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 48. Paris Bloku Kongresi Riyaset Divanı tarafından gönderilen bu yazıda, 28 Temmuz 1956 tarihinden 6 Ağustos'a kadar süren kongrenin kısa bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Paylaşılan esas konu Sovyet Rusya'nın sömürge haline getirdiği ülkelerin durumu ve buna karşılık Rusya'nın siyasetidir. Rus emperyalizmine karşı oluşturulan bu kongrede dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen temsilciler de katılmıştır. Stalin'in ölümünden sonra da, devam eden zulüm, terör ve kolektif rejimin durumu hakkında değerlendirme yapıldığı anlatılmaktadır. Yazının devamında, Sovyet Rusya esaretindeki milletlerin kurtuluş hareketlerine nasıl devam edeceği, bağımsızlıkla ilgili sorularının nasıl çözeceğinin de tartışması yapıldığını anlanmaktadır. Ziyaeddin Babakurban tarafından yazılan *Dış*

Türkler ve Türkistan Davası[136] adlı kitabın Paris Blok başlıklı yazısında Paris Bloku hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabilmektedir.

"Sovyetlere Karşı cephedaş olan Ukraynalılar, Gürcüler, Beyazruslar ve Kafkasyalılar 15 Şubat 1953 tarihinde Batı Almanya'nın Karlsruhe şehrinde; ortaklaşa çalışmak için prensip anlaşmasına varmaları üzerine bu grupları, Mart 1953 de Paris'te yaptıkları bir toplantıda Paris Blok'unu kurdular. Sonradan İdil-Urallılar, Türkistanlılar, Kırımlılar, Kazaçiler de katıldılar."[137]

"Münih'te 1950 yılında Amerikan Kurtarma Komitesi tarafından kurulan «Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü'nden sonra 1953 senesinde meydana gelen «PARİS BLOK» teşkilatı Anti-Komünist bir teşekküldür. Teşkilat hakkında daha geniş malumatı yeni çıkarmakta oldukları *Problems of the USSR* isimli dergilerinin devamlı çıkmasıyla öğreneceğiz."[138]

Türkistan Sesi, "Aldığımız Mektuplara Kısa Cevaplar", sayı 3-4(Eylül-Ekim 1956), s. 49. Bu kısımda *Türkistan Sesi* derginin yayım hayatına başlaması sebebiyle kurumun okuyucularından gelen tebrik mektupları ve bu mektuplara verilen cevaplara örnekler verilmiştir. Abdullah Battal Taymas, Zeki Velidi Togan gibi değerli isimlerin de bu mektuplarla manevi destek oldukları gösterilmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", sayı 5 (Kasım 1956), s. 1-4. Bu makalede, Hive Hanlığı hakkında bilgi verilmektedir. Kongrat Beyi Mehmet Emin Bey'in otoriteyi nasıl ele geçirdiği anlatılmaktadır. Mehmet Emin Bey'in 1791'de öldüğü ve yerine oğlu İvaz Bey'in geçtiği, daha sonra onun da ölmesiyle tahta oğlu Eltüzer Bey'in geçtiği söylenmiştir. Eltüzer Bey'in babasıyla husumet yaşayan aşiretlere karşı önlem almak amacıyla bazı tedbirler aldığından söz edilmiştir. Eltüzar Han'ın Buhara'ya sefere giderken at üzerinden suya düşerek öldüğü söylenmiştir. Bunun da ülkede dört yıl boyunca iç karışıklığa sebep olduğunun altı çizilmiştir. Daha sonra tahta çıkan Mehmet Rahim Han tarafından yapılan işler anlatılmıştır. Ordusunu

---

136 Ziyaeddin Babakurban, "Paris Blok", *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, Doğan Güneş Yayınevi, Yeni Matbaa, İstanbul 1962, s. 25-27.

137 Ziyaeddin Babakurban, a.g.m., s. 25

138 Ziyaeddin Babakurban, a.g.m., s. 26-27

silahlandırıp modernleşme çalışmaları için Sultan Mahmut'tan usta ve ilmi heyet istediği anlatılmıştır. Mehmet Rahim Han'ın ölümü üzerine yerine oğlu Allah Kulu Han geçtiği söylenmiştir. Allah Kulu Han'ın da memleketi için çok çaba sarf ettiğinden, birçok kanal yaptırdığından ve eski şehirleri yeniden inşa ettirdiğinden bahsedilmiştir. Onun ölümünden sonra yerine Mehmet Emin Han'ın geçtiği söylenmiştir. İkinci Mehmet Rahim Han'la birlikte ülkenin Ruslara karşı mağlubiyet süreci anlatılmaktadır.

Harold Lamb, "Babür'ün Bir Hususiyeti", sayı 5 (Kasım 1956), s. 5-11. Makalede Babür Şah'ın Cengiz Han ve Emir Timur ailelerine mensup olduğu için hâkimiyet geleneğine de sahip olduğu anlatılmaktadır. Bu makalede onun edebi eserleri, kim olduğu ve nasıl bir çocukluk geçirdiği ve nasıl bir çevrede yaşadığı anlatılmaktadır. Babür'ün kendi ana yurdu olan Fengana'ya sahip olamadığı ancak büyük bir imparatorluk kurduğundan bahsedilmiştir. Babür'ün nerede olursa olsun kendisine itaat gösterenlere tüm hayatını ve servetini verebileceğinden, onun mesuliyet duygusundan bahsedilmiştir. Şahsına ait hiçbir birikim sağlamadığı için ona "Kalender Hükümdar" lakabı verildiği söylenmiştir. Cömertlik ve insani yönden eşsiz bir hükümdar olduğunun üstünde durulmuştur. 1508'de Timurileri kaybeden Babür'ün tek başına kaldığı anlatılmıştır. Kabil'de Şahi-Kabil yokuşunda kendi adına yaptırdığı taht ile Kabil ve Semerkant'taki icraatlarından bahsedilmiştir. Makalede Babür'ün güçlü ve kusursuz karakterinin onun dine karşı bağlılığından kaynakladığı anlatılmıştır. Ayrıca onun sanata ilgisinin büyük olduğu görülmektedir.

S. M. Çoban, "Türkistan'da Çin ve Rus Rekabeti", sayı 5 (Kasım 1956), s. 12-16. Bu makalede, Rusya'nın Türkistan'ı ele geçirmek için hangi yollara başvurduğu anlatılmıştır. Rusya, Batı Türkistan'ın coğrafi olarak daha düz olması sebebiyle burayı kolay sömürgeleştirebilmiştir. Fakat Doğu Türkistan'ın dağlık ve engebeli olması nedeniyle bu bölgeler her yolu denese de hayli zorlanmıştır. Batı Türkistan'ı her türlü esaret altına alan Rusya, Doğu Türkistan üzerinde aynı etkiyi gösterememiştir. Doğu Türkistan bir dereceye kadar hürriyetlerini muhafaza edebilmişlerdi. Ancak Doğu Türkistan da Çin tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Rusya, başlarda Çin hâkimiyetini sona erdirmek için Doğu Türkistan'daki Uyguristan fikrini desteklemiş, hatta bunun üzerine çalışan gençler yetiştirmiştir. Rus-Alman muhaberesi sonucunda hüsrana

uğrayan Ruslara Çin sırt çevirmiş ve Rusya Doğu Türkistan'dan vazgeçmek zorunda kalmıştır. Çinlilere karşı tekrar Doğu Türkistan'da bulunan nüfuzlarını arttırmak için girişimlerde bulunmuşlardır. Uygur milliyetçiliğine destek vermişlerdir. Hem Çinliler hem Ruslar bir gün bu akımın Türkçülük akımı olarak büyüyeceğini tahmin edememişlerdir. Rus alfabesinin resmen kabulü Pekin Radyosu tarafından ilan edilmiştir. Doğu Türkistan'ın Arap alfabesini muhafaza etmesinin sebebi komünist Çin rejiminin bir stratejisinden ibarettir. Batı Türkistan'a Rus alfabesinin girmesi ile Rusya'ya Batı Türkistan daha çok bağlamıştır. Kültürel olarak da Türklerin ayrışmasına yol açmıştır.

Dr. Arın Engin, "Atatürkçülükte Ulusal Eğitim", sayı 5 (Kasım 1956), s. 16-19. Yazara göre, Türkler Osmanlı döneminde saray kültürü ile oyalanırken Türklüğe karşı yanlış inanışlar gelişmiştir. Buna mukabil Fichte ve Hegel'in ortaya attığı Ülkücülük akımı ile Avrupa toplumları ulusal benliklerine kavuşmuş ve bu toplumlara ulusal ödev duygusu aşılanmıştır. Atatürkçülük düşüncesinin temel kaynağı budur. Ulusal dil, ulusal geçmiş, ulusal toplum ve folklor milli benliğin bütünleşmesi için temel şartlardır. Milli şuur ve birliği oluşturmak için öz Türkçeye sahip çıkmalı ve Türk bütüncülüğü felsefe haline getirilmelidir.

Metin Ahunbay, "Türkistan Folkloruna Ait", sayı 5 (Kasım 1956), s. 25-27. Yazara göre, milletlerin karakterleri ve kişilikleri kendilerine özgü kültürleri ile değer kazanır. Türkistan ve Çin her ne kadar kardeş olarak gösterilse de sadece bu iki ülkenin müziklerindeki farklılık bile bu iki iddiayı çürütmeye yeterlidir. Sömürgeci milletler istila ettikleri halkların önce kültürlerini yok etmektedir. Amaç sömürge milletlere milli benliklerini kaybettirip baskı altında olduklarının farkına varmamalarını sağlamaktadır. Türkistan iki büyük düşman devletin istilası altındadır. Türkistan'a yapılmak istenen de budur. Türk toplumunun milli benliği silinmeye çalışılmaktadır. Milletler ortaya koydukları eserleriyle tanınır. Eser veremeyen milletler kaybolmuş ve tarihten silinmişlerdir. Türkistan'da Türk Milleti'nin varlığını koruması Türkistan dışında yaşayan Türklerin vazifesidir. Eğer bu kültür korunabilirse ileride tekrar kendi milli benliğimizi ve kültürümüzü bulmaya fırsat bulacağız. Türk Dünyası'nın da eserleri çok zengindir ama bunları dünyaya tanıtmak gerekmektedir. Bunun için de kültürü önce

koruyup yaşatmak gereklidir. Milli kültürü, halk bilgisi yani folklor oluşturur. Kültürü yaşatmak için en önemli unsur folklordur. Eserlerin anonim olanlarını korumak ve yaşatmak daha zordur. Halk aracılığıyla nesilden nesle taşınan eserleri korumaya gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Halk şiiri, müziği, el sanatları vs. folklorun kapsamındadır. Yaşatılmalı ve korunmalıdırlar.

"Mülteci Macar Müdafaa Komitesinin Beyannamesi", sayı 5 (Kasım 1956), s. 27. On yıl süren istiladan sonra Macar halkının, gençlerin, işçilerin, askerlerin Sovyet egemenliğine karşı ayaklanmaları anlatılmaktadır.

"Mevlüd-i Nebevi Münasebetiyle Münih'te Dini Merasim", sayı 5 (Kasım 1956), s. 28-32. Batı Almanya'da bulunan İslam Cemiyeti 17 Ekim 1956 tarihinde mevlit okutmuştur. Mevlitte, İslam Cemiyeti reisi İbrahim Gacaoğlu konuşma yapmış ve sürgüne uğrayan Karaçaylıların Sibirya'ya sürülmesi ve sürgün sırasında onlara yapılan zulümlerden bahsetmiştir. Karaçaylıların direnişlerinden dolayı katledildiklerini belirtmiştir. Kırım Muhtar Cumhuriyeti ve İnguş–Çeçen halklarının da aynı kaderi paylaştığını anlatmıştır. Sovyet hükümetinin bu katliamları bilinçli bir şekilde politika olarak yaptığını, halkları önce ayrıştırıp daha sonra nasıl imha ettiğinden bahsetmiştir. Sovyet Birliği'nde yaşayan Müslümanların Türkiye, İran, Pakistan, Endonezya ve Arap memleketlerinde yaşayan Müslümanlarla bağlantı kurmalarının engellendiğini iddia etmiştir. Dinsiz Komünist hükümetinin Türkistan ve Kafkasyalı Müslümanları hacca göndermelerinin tek sebebi de siyasi çıkarlarıdır. Çünkü komünist ideolojinin temeli Allah'ı inkar etmek üzerine kurulmuştur. Türkistan, İdil-Ural ve Azerbaycan'daki Sovyet gazeteleri İslam karşıtı yazılarla doludur. Sovyet hükümeti İslam dinini ve bu dinin üzerine kurulan hayatları, kültürleri yok etmiştir. Sovyetler Birliği hâkimiyetinde Kırım'da 500 cami kapatılmıştır. Binlerce imam, molla ve müezzin de katledilmiştir. İslam'a karşı oynanan ikiyüzlü siyasetteki tek amaç göz boyamaktır.

Alim Altaylı, "Bir Türkmen Reisinin Anadolu Soydaşlarına Selamı", sayı 5 (Ağustos 1956), s. 32. Bu makalede, Türkistan dışında yaşamak zorunda bırakılan Türkistan halklarının acılı hikâyeleri ve ailelerinden ayrılıp yaşamakta olanların durumu anlatılmaktadır. Türkmen reisi Han Cüneyt ile görüşen yazar, başkanın evinde kalıp, sohbet ettiklerini; onun anayurda nasıl özlemi olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca, o

zamanlarda gizli gizli Türkiye'ye girmeye çalışanların da ne kadar çok olduğu görülmektedir.

Türkistan Sesi , "kuyucularla Başbaşa", sayı 5 (Ağustos 1956), s. 33. Bu yazıda, Türkistan dergisine mektup gönderenlere cevaplar yeri almaktadır. Ankara'dan, Kayseri'den, Almanya'dan ve İzmir'den gönderilen mektuplar bulunmaktadır. Bunların arasında Kayseri'den Cebbar Ertürk'ün *Anayurtta Unutulan Türklük* adlı eserini dergiye gönderdiği görülmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Kızıl Emperyalizm ve Hür Dünya", sayı 6 (Aralık 1956), s. 1-6. Bu makalede kızıl emperyalizmin etkileri, gücü, bu emperyalizmden etkilenen memleketlerin durumu ile buna karşı özgürlük elde etmek maksadıyla her ülkede meydana çıkan ayaklanmalar anlatılmaktadır. Yazara göre Rusya, II. Dünya Savaşı'ndan önce 50 milyon Türk ve birçok milleti hâkimiyeti altında tutan bir devletti. Savaştan sonra Stalin'in Tahran, Yalta ve Potsdam konferanslarında Doğu Avrupa ülkelerinin liderleriyle buluşmasında korkunç baskı yapması sebebiyle Doğu Avrupa'ya da kızıl emperyalizm ulaşmıştır. Doğu tarafında ise, Çin'i, Kore'yi ve Hindistan'ı etkisi altına almıştır. Daha sonra Rusya bu ülkelere Komünizmi yaymaya başlamıştır. II. Dünya Savaşından sonra Kore, Japon istilasından kurtarıldığı halde, ülke içinde kızıl Rus ajanları vardı. Bundan dolayı ülkede iç savaş meydana geldi. Sovyetler, Çin'de ise, Çinli komünistleri silahlandırarak onları büyük bir askeri kuvvet haline getirmiştir. Bunun dışında, Çin'in iç durumlarında yoksulluk, halkların memurlara karşı çatışma yaptığı bu durumda komünizm yayılması için uygun zemin bulmuştur. Çin'den başlayan bu kızıl emperyalizm Doğu Türkistan, Tibet ve Moğolistan'ı da etkilemiştir. Hindiçin'de de benzer bir durum yaşanmıştır. Fransız işgali dolayısıyla hepsi birer hürriyet mücahidi haline gelen bölge halkı Sovyet destekli gruplar tarafından kızıl emperyalizmin ağına atılmıştır. Bu savaşları kazandıktan sonra kızıl emperyalizme girenler genelde köle işçi olarak veya hayvan sürüsü gibi çalıştırılmaktadır. Makalenin devamından kızıl emperyalistlerin kuvvetlerinin nereden geldiği anlatılmaktadır. Komünistlerin sadece kendilerine güvenmeleri, sömürge altında olan memleketlerden yardım almasından gelmektedir. O halde kızıl emperyalizmin kuvvetli olmasının sebeplerine bakılırsa, halkların yoksullukları; mevcut idarecilerinden memnuniyetsizlikleri; sömürgeci

devletlerin hâkimiyetleri altındaki toplumlara baskıları; umumî sefalet; polis devleti idaresi; temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması; toplumun dış dünyadan tecrit edilmesi; milli yapıların dağıtılması; insanların makineleştirilmesi; propaganda faaliyetleri ilk göze çarpan etkenlerdir.

M. E. Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", sayı 6 (Aralık 1956), s. 7-10. Bu makale Buhara Hanlığı hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca Altın Orda Devleti'nin parçalanmasından sonra kurulan Astrahan Hanlığının 1556 yılında Ruslar tarafından işgal edildiği söylenmektedir. Bu hanlıktan istila sırasında kaçıp kurtulan prenslerden Yar Mehmet ve oğlu Can o zaman Buhara Hanı olan İskender'in kızı ile evli olduğuna değinilmiştir. Can Han'ın oğlunun tahta geçmesi ile Canoğulları sülalesi döneminin de başlamış olduğu söylenmektedir. Kalmukların ve Rusların işgali alında kalan Buhara'daki karışıklardan faydalanan İran Hükümdarı Nadir Şah'ın oğlunun saldırısı üzerine Buhara Hanı Ebülfeyiz Han'ın birtakım önlemler aldığı da söylenmektedir. Hindistan seferinden dönen Nadirşah'ın Buhara üzerine gitmesiyle Ebülfeyiz'in Nadir Şah'ı Buhara'ya davet ettiği söylenmektedir. Daha sonra Ebülfeyiz Han'ın öldürülmesi ile Canoğulları devri kapanmıştır. Emir Masum'un 1780 tarihinde kurduğu Buhara Emirliği'nin giderek genişlediği ve ilim ve şeriat merkezi haline getirmeye çalıştığından bahsedilmektedir. Ruslar Türkistan'a göz diktiği dönemde İngilizler de Afganistan'ı işgal ettiği ve her iki sömürgeci devletin de Buhara Hanı Emir Nasrullah'ı kendi tarafına çekmeye çalıştığı anlatılmaktadır. Daha sonra Ruslarla ticarete başladığı ancak bu imtiyazların daha sonra istila ile sonuçlandırıldığından söz edilmektedir. Buhara Hanlığının Rusların eline geçtiği anlatılmaktadır.

V**.E., "Türkistan'ın Ehemmiyeti"**, sayı 6 (Aralık 1956), s. 11-12. Bu makalede, *Türkistan'ın Ehemmiyeti* adlı eserden söz edilmektedir. Bu eser İngiliz ve Ruslar arasındaki olan mücadele hakkındadır. Türkistan ile ilgili konuları üç kısımdır. İlk olarak, Türkistan toprakları İngilizlerin, Hindistan'a gitmek için kullanmayı seçtikleri yoldur. İkinci olarak, bu yer Turan olarak geçmektedir. İngiliz ve Ruslara bağlı olmayarak, kendi gücünü göstermesiyle beraber Asya, Afrika, Avrupa'ya etkilemesidir. Üçüncü olarak Ruslar ve İslam devletlerinin ekonomik kazancın kaynağı, yani pamuk üretim merkezi Türkistan'dır.

“Münih ve Newyork’ta Macaristan Faciasına Karşı Protesto Nümayişleri”, sayı 6 (Aralık 1956), s. 22-23. Bu yazıda, 11 Kasım 1956 Pazar günü, Münih'te ve Newyork’ta meydana gelen protesto anlatılmaktadır. Sovyet emperyalizmine karşı olanlar tarafından yapılan gerçekleştirilen protestoda, Sovyetlerin bir sürü zorbalıklarıyla ilgili sadece Macaristan değil, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, İdil-Ural, Kazak, Kırım Türkleri, Kuzey Kafkasyalıların, Türkistan, Ukrayna ve Belarusya’nın milli-siyasi merkezlerinin temsilcilerinin de gelip konuşma yaptıklarını iletmektedir. Yazının devamında, protestocuların talepleri belirtilmiştir. Bu protestoda Komünistlerin idaresi altında olanların seslerinin bütün dünyaya yayıldığı söylenmektedir. Son olarak Azerbaycan Milli Merkezinin Yabancı Memleketlerdeki Mümessili olan Mirza Bala'nın Münih'teki protesto toplantısındaki nutku eklenmiştir.

“**Bangkok’ta Toplanan Parlamentolar arası Sunulan Dilekçe”**, sayı 6 (Aralık 1956), s. 24-26. 15 Kasım 1956’da Sovyetler Birliği Halkının Kurtuluş Cemiyeti’nden yazılan bu mektupta, yazar Bangkok’ta toplanan parlamentolar arası konferansta I. Dünya Savaşı’ndan sonra Ruşya'da meydana gelen olayları anlatıp 1917 İhtilali hakkında bilgi vermektedir. O olaydan sonra, Rusya’ya ait olan memleketlerin bağımsızlıklarını kazanmış olmasına rağmen, Sovyet Birliği bu ülkeleri sırayla hâkimiyeti altına almıştır. Yazara göre, ülkelerin hükümetleri ve orada hizmet eden büyük devlet adamları idam veya sürgün edilmişlerdir. Ayrıca, dinin “afyon” olduğu iddiasıyla bütün dini mekânları eğlence yeri yapılmış ve din adamları idam edilmiş ya da Sibirya'ya sürülmüşlerdir. Sovyet yani barış olması amacıyla başlayan bu sistemin asıl durumu, asla adının anlamı gibi olmadığını birçok örnekle göstermektedir. Yazar, sadece siyasi hakları değil, insanların yaşam haklarının da mahvolmuş olduğunu ve Kafkasya, Moğol ülkelerinde din sebebiyle birçok insanı öldürüldükleri söylemektedir. Ayrıca 1932-33 yılında ortaya çıkan kıtlıktan dolayı, Türkistan'da bir milyon Türk’ün açlıktan öldüğü anlatılmaktadır. Sovyetler Birliği parlamentosunda söylenenlerin doğru olmadığı da yazar tarafından ifade edilmektedir. Yazar, Bangkok'ta olan toplantıdaki üyelere gerçekleşen vahşi cinayetlerin bir daha olmaması için önlemler alınmasına yardım etmelerini istemekte ve hapishanede olanların ülkelerine gönderilmelerini rica etmektedir. Bu mektup aracılığıyla o dönemde zor durumda yaşamış olan sömürge ülkelerin, bu durumdan kurtulmak için yaptığı hareketleri öğrenebilmekteyiz.

“Doğu Türkistan’da Yarım Milyon Sene Öncesine Ait Bir Fosil”, sayı 6 (Aralık 1956), s. 26. Bu haberde Doğu Türkistan’da 150.000.000 sene önce yaşayan bir dinozorun fosilinin bulunduğu söylenmektedir.

“Sovyet Mahkumu Milletleri Kurtarma Cemiyeti Reisi Bay Abramçiki'nin Nutku”, sayı 6 (Aralık 1956), s. 27-30. Makalede, Bolşevik ihtilalinden dolayı zarar gören esir ülkelerin durumu anlatılmaktadır. Bu ihtilal sırasında, Rusya'nın iç durumunun ne kadar fena olduğunu da anlatılmaktadır. Yazar, Rusya'ya karşı her ülkede ayaklanmalar olduğunu ve savaşların sürekli olmamasına rağmen insanların mağdur olduklarını ifade etmektedir. Onun dışında Rusların Türk milletlerini kültürel olarak Ruslaştırmaya çalıştıkları da söylenmektedir.

Alim Altaylı,“Komünizmin İç Yüzü”, sayı 6 (Aralık 1956), s. 31-32. Makalede Sovyetlerin Türkistan'da uyguladığı yönetimden dolayı Türklerin gördüğü zararlar anlatılmaktadır. Yazar Sovyet döneminde dini, insani, toplumsal baskı sebebiyle çok sayıda Türkistanlının öldüğünü söylemektedir. Ama Türkistan'da olan bu kötü olayların dünyaya duyurulmadığını söyleyerek bu kızıl demir perdeyi şiddetli olarak tenkit etmektedir.

Mehmet Emin Buğra, “Kızıl Çin Başvekilinin Telaşlı Seyahatleri”, sayı 7 (Ocak 1957), s. 1-4. Bu makalede, Çin başbakanının Kamboçya, Hindistan, Birmanya, Afganistan ve Nepal'e uzun ziyaretler yaptığı anlatılmaktadır. Ayrıca, konu ile ilgili başka ülkelerin tepkilerinin de altı çizilmektedir. Buğra’ya göre, başbakanın ziyaretleri kendisine gösterilen tepkilerden dolayı yarıda kesilmiş ve başbakan telaşla ülkesine dönmüştür.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar: Hokand Hanlığı”, sayı 7 (Ocak 1957), s. 5-10. Bu makalede Hokand Hanlığı kısa tarihi anlatılmaktadır.

Murat Taçmurat, “Şanlı Gök Tepe Müdafaasının 76’ncı Yıldönümü: Göktepe Kalesinin Sukutu”, sayı 7 (Ocak 1957), s. 11-14. Türkmenlerin ve tüm Türkistan'ın son kalesi olan Gök-Tepe, Çarlık Rusya’sının istilasına karşı dayanamayıp 12 Ocak 1881 de teslim olmak zorunda kalmıştır. Türkistan Türklerinin milli

varlıklarını, istiklal ve hürriyetlerini korumak uğrundaki bu savaşta Gök-Tepe'nin Türkmenler tarafından kahramanca koruması tarihi bir önem taşımaktadır. Çarlık Rusya'nın Şark'a doğru yayılışı daha I. Petro zamanında başladığı ve Türkistan'ı ele geçirme planı ise I. Nikola zamanında kesinleştiği bilinmektedir. Kafkasya'nın işgali tamamlandıktan sonra bu hareket hızını arttırarak, 1870'lerde Kazakistan bozkırlarının Hokand, Buhara ve Hive hanlıklarının sukutundan sonra sıra Türkistan'ın batı kısmı olan Türkmenistan'a uzanmıştı. Çar orduları 1869'da Kızılsu (Krasnovodsk) denilen Şahkadem bölgesine saldırdılar. 600 kişilik Türkmen süvarisi Çar ordusunun bu hareketini durdurmuştu. Kızıl-Arvat'a kadar ilerlemek isteyen General Lomakin idaresindeki Rus ordusunun, 1876'da, Türkmenlerin saldırılarına karşı dayanamayıp Kızılsu'ya kadar çekilmek zorunda kaldığı belirtilmiştir.

1877-1878 Rus-Türk harplerine son veren 1878 tarihli Berlin Antlaşması'ndan sonra Rus siyasetçileri yönlerini tekrar Türkistan'a çevirmiş ve General Lomakin ve Laçarev komutasında ilerleyen Rus ordularının Etrak ırmağı civarında askeri hareketlere yeniden başladıkları bilinmektedir. Onlar Amu-Derya ırmağına ulaşmayı hedeflenmişlerdir. Türkmenler düşmanı püskürtmek için Nurberdi Han'ı, onun ölümü üzerine Tıkma Serdar'ı kendilerine kumandan seçmiş ve GökTepe yakınlarındaki Dingiltepe'de savunma hattı oluşturmuşlardır. 1878'de Dingiltepe'deki bir saldırıda Rus ordularının tam bir yeniliğe uğradığından söz edilmektedir. Türkmenlerin Dingiltepe'deki bu başarısı tüm Türkistan'a yayılmıştır. 28 Ağustos 1879'da Rus orduları yeni bir saldırı gerçekleşmiştir. General Lomakin'in 16 Eylül tarihli mektubu ile Göktepe'nin zaptı için yeniden destek istemek zorunda kaldığı belirtilmiştir.

1880'de Gök-Tepe'nin zapt etme planı düzenlendi. Bu planın uygulanması için, General Skobelev'in komutasında bir ordu hazırlandı ve aynı zamanda Hazer sahilindeki Kızılsu (Krasnovodsk) hareket noktasından itibaren askeri bir demiryolu inşası başlatıldı. Kızılsu'ya 300 kilometre mesafede General Skobelev'in karargahı oluşturuldu. Sonraları Türkistan askeri valisi General Gorodikov ve Kuropatkin de bu karargahta bulunduğu belirtilmiştir. Karargahta savaş gereçleri ile erzak yığıldığı ve 30 bin kadar savaşçı topladıklarında söz edilir. Fakat bunlardan yalnız 5 bininde tüfek olduğu, ayrıca kale koruyucularının yalnız küçük bir topa sahip olduklarından

bahsedilir. Bu topun bugüne kadar Aşhabad'daki tarih müzesinde muhafaza edildiği bilinmektedir. General Kuropatkin ve Terseviç başkanlığındaki Apşeron alayı hücumlarının birinde bozguna uğramış ve General Terseviç'in öldüğü belirtilmiştir. Kaleyi zapt edemeyeceklerini anlayan müstevliler, kale hisarlarına patlayıcı maddeler koyarak Türkistan koruyucularının son noktasını havaya uçurmak için bir hile planladıkları kaydedilmiştir. Ancak 12 Ocak 1881'de, GökTepe'nin zapt edilmesi mümkün olmuştur. Tekellilerin direnişlerini yalnız Rusların askeri teknikleri kırabildi. Bunun neticesinde Ahalteke vadisi ele geçirilmiş oldu.

Göktepe'nin savunmasında 20 bin Türkmen şehit düşmüştür. Dingiltepe ile Gök-Tepe kalesinde şanlı Gök-Tepe savunmasının izleri ve mezarları hala mevcuttur. Sovyet hükümeti Türkistan kahramanlarının kutsal mezarlarına karşı hakaretten çekinmedikleri ve hatıralarını hafızadan silmek için kalenin yerini tarlaya çevirdiklerinden bahsedilir. Fakat bu hatıraların Türkistanlıların kalplerinde hala yaşadığı bilinmektedir. Gök-Tepe, Türkistanlıların bağımsız milli hayat uğrundaki mücadelelerinde bir sembol olmuştur. Yazar Sovyet tarihçiliğinde Gök-Tepe'nin nasıl bir yer tutuğunu da anlatmaktadır. Gök-Tepe Türkistanlıların yabancı istilasına karşı yaptıkları mücadelenin son kalesi ve tarihi abidesidir. Bunu Sovyet tarihçileri de aynı şekilde kabul etmişlerdir. Mesela, Molotov ve Kuybiçev'in ortaklığında 1929'da yayımlanmış olan *Büyük Sovyet Ansiklopedisi*'nin XV. cildinde (s. 296) Gök-Tepe, Ahalteke vadisinin merkezinde bulunan tarihi bir kale olarak kaydedilmiştir. Rus Çarlığına karşı yaptıkları istiklal mücadelesinde (1870-1881) Teke Türkmenlerinin istinat noktasını oluşturan, her iki tarafın muazzam mücadele vermesine sebep olan Gök-Tepe, General Skobelev orduları tarafından ele geçirildiği anlatılmaktadır. Diğer bir Sovyet ansiklopedisine göre (yıl 1939, cilt XI, s. 443-444), XIX. asrın 80'inci yıllarında Rus çarları tarafından Türkmenistan'ın kolonize edilme işinin tamamlandığı ve 40 yıl boyunca sömürgecilik yaptıkları kaydedilmiştir. 1940'ta yayınlanan *Küçük Sovyet Ansiklopedisi*'nde (s. 897-915) ise, Gök-Tepe'nin zapt edilmesinden sonra kalenin binlerce savaşçısının General Skobelev'in emriyle kılıçtan geçirilerek zulme uğradıklarından bahsedilir. 1952'de yayımlanan *Büyük Sovyet Ansiklopedisi*'nin yeni baskısında (cilt X, s. 499) ise, Gök-Tepe, Türkmenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Aşkabat vilayetinde şehir tipli bir kasaba olduğu belirtilmiştir. Kopet-dağ eteklerinde, verimi bol bir vadide kurulduğu ve bu kasabada

şarap ve tuğla imalathaneleri inşa edildiği ve ayrıca orta mektep, iki kütüphane, sinema, kültür ve dinlenme parkı olduğundan bahsedilmiştir. Fakat burada Gök-Tepe savunmasından bir kelime bile bahsedilmemiştir.

Dr. Arın Engin, "Atatürkçülük'te Ulusal Kültürümüz Üst Okullarımızda Güzel Yazın Öğrenimi", sayı 7 (Ocak 1957), s. 15-18. Bu makalede, Türkiye'de ve Türkistan'da, edebiyat öğretimi anlatılmaktadır. Yazar, divan edebiyatını "Araplık" olarak nitelemektedir. Osmanlı divan edebiyatının da, bir iki istisna dışında aynı olduğunu söylemektedir. Yazar Türkistan halklarına, Osmanlı kültüründen uzaklaşıp halk edebiyatları ile ilgilenmeleri gerektiğini söylemektedir. Makalesinin devamında, Türkistan için hizmet veren Türkistan milliyetçilerini tanıtmaktadır. Onların edebiyat ile halklara hizmet ettiklerini söylemektedir. Son olarak yazar, Osmanlıca olarak yazılan kitapları, Türkçeye çevirip okutmamız gerektiğini anlamaktadır.

Türkistan Sesi, "Kafkastan Ses", sayı 7 (Ocak 1957), s. 22-23. Müslüman Kardeşler teşkilâtı tarafından yayınlanan *el-Müslimün* adlı aylık derginin Eylül nüshasında Sait Şamil tarafından yazılan bir makale alıntılanmıştır. Makalenin içeriğinde Şam'da gerçekleşen İslam toplantısında Sait Şamil'in anlattıkları yazılmaktadır. Onun toplantıya katılma sebebinin, İslam ülkelerinde birliğin önemi ve demir perde arkasındaki olayların hakiki durumlarını belirtmek olduğu anlatılmaktadır. Yazar, Filistin'den iltica edenlere olduğu gibi, Sibirya'ya sürgün olarak gidenlere aynı duyguyla yardım edilmesi gerektiğini söylemektedir. 10 İslam devletinin Birleşmiş Milletlerde yer almasına rağmen, bir önlem alınmadan devam edilirse, sonunda Müslümanların Bolşevizm'e boyun eğerek Sovyetlerin nüfuzu altına gireceğini belirtmektedir. Şamil, demir perde ardında zulme maruz kalan Müslümanları düşünmenin de bir vazife olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

M. E. Buğra, "Rahmetli A. Recep Baysun", sayı 7 (Ocak 1957), s. 24. Yazar bu yazısında, A. Recep Baysun'un vefat ettiğini belirterek onun yaşamı ve ülke için yaptığı faaliyetlerini anlatmaktadır. Buna göre Baysun, 1917-1924 yıllarındaki savaşlarda kızıl emperyalistlere karşı kahramanca savaş vermiştir. Enver Paşa'nın yanında çalışmıştır. 1923 yılı Temmuz ayında, Afganistan'a varmıştır. Ondan sonra 1924 yılı Ocak başında Türkiye'ye gelmiştir. Onun *Türkistan Milli Hareketleri* adlı bir

kitabı vardır. 200 sayfalık bu kitap, hacim itibariyle küçük olduğu halde, milli hareketleri canlı olarak anlatması bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca, birçok tarihi belgeler ve resimlerle süslüdür. Özellikle, Enver Paşa'nın el yazılarını ve resmi faaliyetlerini birkaç örnekle belirtmektedir. Yazara göre rahmetli Baysun, vatanseverliği ve kıymetli eserleri ile sonsuza kadar hatırlanacaktır.

Avukat Müstecip Ülküsal, "Parçalama Siyaseti", sayı 7 (Ocak 1957), s. 25-26. Bu makalede, Sovyetler tarafından sömürge haline getirilen milletlere karşı uygulanan parçalama siyaseti hakkında bilgi verilmektedir. Rusya ve Çin rejimleri hâkimiyetleri altındaki cemaatleri gelenekleri ve dillerinden ayırıp parçalamıştır. Her topluma ayrı alfabeler geliştirilerek bu şekilde kitapların basıldığından bahsetmektedir. Makalenin devamında Amerika'nın, Sovyetlerin faaliyetini önlemek için yardım ettiğini söylemektedir. Ayrıca yazar Türkistanlıların birlik olması için kendilerinin daha büyük arzuyla faaliyet göstermeleri gerektiğini ifade etmektedir.

"Türkistan Haberleri", sayı 7 (Ocak 1957), s. 30-31. Bu yazıda dört ayrı haber bulunmaktadır. Birinci haberin başlığı "Doğu Türkistan'da Ortaklaştırma"dır. Pekin radyosundan alınan bu habere göre Doğu Türkistan'da beş türlü şirket kurulmuştur. Ama onların yerel işçilere verilen ücretlerin haksız şekilde dağıtıldığı anlatılmaktadır. Bu şirketlerin Sovyet sistemine göre hareket ettiği tahmin edilmektedir. Yerli halkların çıkmalarından dolayı, devlet tarafından bu şirketlerin ülkenin her yerinde kurulamadığı bildirilmektedir. İkinci haber ise, "Uzak Şark Çin Demiryolu Ürümçi'ye Yaklaştı" başlıklı yazısıdır. 1950'de Çin ve Rusya arasında olan antlaşmaya göre yapılmakta olan bu demir yolunun inşaat işleri anlatılıp, bu yolun Davan-çing'a bağlanacağını belirtilmektedir. Üçüncü haber, "Doğu Türkistan'a Çinli Akını" başlıklı olup iki memleketin ilişkilerini anlatmaktadır. Son olarak, "Türkistan-İran Hududunda Manevralar" başlıklı haberde, Sovyet ordularının savaş için hazırlık yaptığı, Türkistanlıların da buna göre savaş için her zaman hazır durmalarını rica etmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan ve Endonezya", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s.1-2. Bu makale, Türkistan'ın coğrafi özellikleri ile Çin ve Rusların vahşice zulümlerine karşı Türkistanlıların nasıl mücadele ettikleri anlatılmaktadır. Ayrıca Endonezyalıların Türkistan davasına ilgilerinde de bahsedilmektedir.

M**. E. Buğra, "Üstad Sadri Maksudi Arsal"**, sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957) s. 3-4. Yazar bu makalesinde, Arsal hakkındaki şahsi hatıralarını kaleme almıştır. Buğra, çocukluğunda Sadri Maksudi'nin adı yayıldığını ve onun 1917-1922 yıllarında kendi ırkının bağımsızlığı için çalışmalarını anlatmaktadır. Sadri Maksudi'nin yazdığı *Türk Dili İçin* adlı kitabından çok etkilendiğini belirtmektedir. Yazar Sadri Maksudi'yle özel görüşme yapıp sohbet ettiklerini de anlatmaktadır. O sohbetlerinden birinde, Çarlık zamanında Rusların Türkistan'ı sömürge halinde tutmak için, milletvekili vermeye kapı açmadıklarını söylemektedir. Bundan başka 1955 yılında Bandung'da olan Asya-Afrika Konferansı'na Sadri Maksudi'nin hasta haliyle gelip toplantıya katıldığını söylemektedir. Buğra sonra olarak, Türkistan'ın özgürlüğü için büyük rol alan Sadri Maksudi'yi yaptıklarından dolayı takdir etmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Milliyetçi Çin ve Türkistan Meselesi", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 4-7. *Yeni İstanbul*'un 14 Şubat 1957 tarihli nüshasında Ahmet Halil imzasıyla yayınlanan ve Doğu Türkistan davasını anlatan bir yazının alıntısıdır. Bazı yerlerde Mehmet Emin Buğra'nın açıklamaları bulunmaktadır.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan'ın Rus ve Çin Tarafından İstilaları", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957) s. 7-12. Bu makalede, Rus ve Çin tarafından Türkistan'ın nasıl istila edildiği anlatılmaktadır. İstila olayları tarihi sırayla beş bölüm halinde yazılmaktadır. Bölümler şu şekilde sıralanmıştır: Kazak Hanlıklarının Ruslar tarafından istilası, Doğu Türkistan'da Çin istilası, Hive'de Rus istilası, Buhara'da Rus istilası ve Hokand'da Rus istilası.

Yahya Çağatay, "Batı Türkistan ve Siyasi Taksimatı", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 12-15. Bu makale, Türkistan'ın coğrafi, siyasi, iktisadi ve kültürel vaziyeti anlatmaktadır. Yazar, 1917 İnkılabı'ndan sonra Sovyet Rusya'nın, birçok vaatte bulunmasına rağmen, Rus sanayiinin hammadde deposu olan Türkistan'ı Çarlık'tan da beter bir şekilde sömürdüğünü iddia etmektedir. Yazara göre, Türkistan'ı sonsuza kadar sömürebilmek için Rus köylüler Batı Türkistan'a yerleştirilmişlerdir. Yazar Türkistan'ın asla bölünmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sovyet Rusya, 1920 yılında Türkistan'ı altı kısma ayırarak parçalamıştır. En büyük arazi Kazakistan'dır. Geniş toprağına göre insan sayısı azdır. Nüfusun zaman geçtikçe azalmasının sebebi olarak coğrafi ve

bedensel sebeplerden başka Rus siyaseti de olduğunu söylemektedir. Kazakistan maden kaynakları olarak zengindir. Ayrıca petrol ve kömür de büyük ölçüde üretilmektedir. Kazakistan çöller ve vahalar bölgesi diye düşünülür. Ama göl ve ırmaklarının çok olmasından dolayı, ziraat ve hayvancılığa elverişli olduğu anlatılmaktadır.

V.E., "Türkistan'ın Ehemmiyeti", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 15-18. Bu makalede yazar, Türkistan'ın coğrafi ve siyasî olarak çok önemli olduğunu anlatmaktadır. İngiltere için sadece Hindistan'ın değil, Türkistan'ın da değerli ve önemli olduğunu ifade ederek, uluslararası ilişkiler içinde Türkistan'a yönelen güçlü ülkelerin niyeti ve davranışları anlatılmaktadır. 6. sayıda yazılmış olan yazının devamı olarak, İngiltere ve Rusya arasında Türkistan'ı almak için oluşan rekabeti gösterilmektedir. Yazara göre, Rusya Arap denizine inip Keşmir ve Patan'daki halklarla karşılaşırsa sonunda büyük çatışma olacaktır. İki ülke arasındaki gergin münasebetten dolayı onların hakimiyeti altında olan Türkistan ve onun etrafındaki memleketlerin durumlarının değiştiğinden bahsetmektedir. Rusya bu büyük çatışmada yenilmemek için Doğu Türkistan'ı stratejik bir yer olarak görmektedir.

Türkistan Kurtuluş Cemiyeti, "Türkistan Şimdi Kalbinizin Kapısını Çalıyor", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 23-24. Bu makalede Türkistan hakkında genel bilgiler sunulmakta, bölge halkının Müslüman oluşu vurgulanmaktadır. Ayrıca Türkistan'dan yetişen İslam âlimlerinden bahsedilmektedir. Fakat Türkistan büyük bir tehlike altındadır. Rusların özellikle, Türkistan'da dinsizliği yaymak için dine bağlı olanlara nasıl cezalar verdiği anlatılmaktadır. Son olarak, "Büyün Müslümanlar kardeştir" denilerek Endonezya Müslümanlarına seslenilmekte ve onlardan Türkistan davası için yardım istenmektedir.

M. Ereli, "Ruslar Ham Toprak Aramak Bahanesiyle Türk Kavimlerinin Yaşayışlarını İmha Ediyorlar", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 25-27. Bu makalede, Rusların Türkistan'ın kuzey tarafındaki Kazak aşiretlerini kendi hayat tarzına sokmak için çalışmalar yaptığı anlatılmaktadır. Kendine has bir yaşam tarzı olan Kazakların, Ruslar tarafından "medenileştirilmeye" çalışıldığı söylenmektedir. Aynı zamanda Kazak köylerinin yanında Rus köylerinin kurulduğunun da altı çizilmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Endonezyada Türkistan'ı Kurtarma Hareketi Derneği", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 28-35. Endonezya'da "Türkistan'ı Kurtarma Hareketi" adlı derneğin *Türkistan Sesi*'ne gönderdiği bir mektup, bildiri, dernek tüzüğü ve çalışma programı gibi evrakın aynen neşridir.

"Abdullah Recep Baysun Hakkında", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957) s. 36-41. Bu yazıda Abdullah Recep Baysun'dan bahsedilmektedir. İlk kısımda onun karakteri anlatılarak, onun insanlar tarafından çok tanınmamasının sebebi olarak konuşmaktan çok düsünen, alçak gönüllü bir insan olduğu söylenmektedir. Soyadının ele geçirdiği yerin adından geldiği, doğum yeri, aile durumu vs. anlatılmaktadır. Enver paşa ile beraber Ruslara karşı mücadele ettiği anlatılmaktadır. Enver Paşa öldükten sonra Abdullah Recep Baysu'nun Hindistan'a sığınmasından, ondan sonra Türkiye'ye gelip evlendiğinden bahsedilmekte ve Türkistan için yaptığı hizmetleri anmak için bu yazının hazırlandığı söylenmektedir.

"Haberler", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 46-47. Bu bölümde iki haber sunulmaktadır. Birinci haberin başlığı "Ayaklanma"dır. Bu kısımda, *Sinking Gazetesi*'nden gelen habere göre, Çin de komünistlere karşı Çin halklarının ayaklandığı, bu ayaklanmaların Çin'in baskısı arttıkça daha da yayıldığı anlatılmaktadır. Mehmet Kurban ve Samet Mehmet gibi şahsiyetler tanıtılmaktadır. İkinci haberin başlığı "Türkistan'da Hayat Şartları"dır. Urumçi Radyosu'ndan bazı haberler aktarılmaktadır. Mesela bir haberde, Urumçi civarında faaliyet gösteren çetelerin şehre saldırdığı ve bazı yerleri yağmaladığı söylenmektedir.

"Dünya Basınından", sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 48. Bu yazı içinde iki beyan yer almaktadır. Birinci beyanda, Doğu Türkistan'ın çok önemli bir bölge olduğu için Çin ve Rusya'nın burayı kendilerine bağlamaya çalıştıkları anlatılmaktadır. İkinci haberde ise Doğu Türkistan'ın elde ettiği muhtariyet haklarından bahsedilmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "Doğu Türkistan'ın İstiklal Davasının Yeni Durumu", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 1-4. Yazara göre Doğu Türkistan, Çin'in askeri, Rusya'nın ise ekonomik ve kültürel istilası ile karşı karşıyadır. Bunun yanında bir de Milliyetçi Çin'in, bölgeyi kendisine bağlama çabaları vardır. Buğra, kendilerinin ise

Milliyetçi Çin ile bağımsızlık için yıllardan beri temas halinde olduklarını belirtmektedir. Oysa Milliyetçi Çin, Doğu Türkistan'ın sömürge olarak tutmakta kararlıdır. Sadece, Komünizm tasfiye edildikten sonra bölgede bir takım ıslahatların yapılacağı vaadinde bulunmaktadır. Bu sebeple Milliyetçi Çin ile olan ilişkilerin ve istiklal davasında tutulacak yolun yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Mehmet Emin Buğra, "İslam Dünyasına Bir Çağrı", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 5-10. Buğra'nın, Mayıs 1957'de Arap memleketlerini ziyareti sırasında yayınladığı bir broşürdür. Buğra, Çin ve Sovyet hâkimiyeti altındaki Türk topluluklarının Müslümanlığını vurgulamakta, onların dinî, kültürel, millî baskı altında olduğunu söylemekte ve Arap memleketlerinin desteğini istemektedir. Yazarın son sözleri ise şöyledir: "Yarab! Bizim hamimiz sensin, dinsizlere karşı bize yardım eyle."

Mehmet Emin Buğra, "İslam Konferansına Verilen Muhtıra", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 11-13. Mehmet Emin Buğra tarafından İslam konferansı Genel Sekreteri'ne hitaben yazdığı bir mektuptur. Bu mektubunda Buğra, İslam Konferansı Genel Sekreterliği'nin kuruluş maksadını anlatıp faaliyetlerinin önemli olduğunu iletmektedir. Bunun devamında, Azerbaycan, Kuzey Kafkasya, Doğu Türkistan memleketlerinin o günkü durumlarını anlatarak, zikredilen ülkelerin İslam dinine büyük hizmetler yaptıkları halde 18. asrın başından itibaren Rusya ve Çin'in istilasından dolayı sömürge olduklarını anlatmaktadır. Özellikle, Doğu Türkistan'ın Çin tarafından istila edildiğini ifade etmektedir. Bu bahsedilen bölgelerde sömürgecilik faaliyetlerin sonucu ezilen halklar hakkında inceleme ve çalışma yapılması gerektiği anlatılmaktadır.

M. E. Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 14-18. Yazar, Çin'in Doğu Türkistan'a girişinin Kalmak Prensi Amursana'ya yardım ederek başladığını ve savaşa karşı çıkan Doğu Türkistanlıların kaçmak için Abilay Han'a ve sonra Rusya'ya gittiklerini anlatmaktadır. O zaman öldürülen Türkistanlıların sayısı 1.200.000 kişi olduğunu iletmektedir.

Yahya Çağatay, "Batı Türkistan ve Siyasi Taksimatı II", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 19-24. Bu makalede, Orta Asya'nın pamuk merkezi olan Özbekistan hakkında genel bilgiler sunulmaktadır. Ayrıca yazar Fergane, Semerkant, Taşkent,

Buhara ve Harezm vilayetlerini tanıtıp onların özellikleriyle ilgili bilgiler de vermektedir. Fergane kültür ve ziraat alanında Türkistan'ın lider bölgesidir. Semerkant ise geçmişte imparatorluğun başkenti olarak epeyce tarihsel bir şehirdir. Burada mükemmel cami ve gözlemeviyle karşılaşabiliriz. İklim ve toprak bakımından Fergane kadar olmadığı halde, meyve ve pamuk yetiştirilebilmektedir. Taşkent ise, Özbekistan'ın başkenti, tarihi ve ekonomik olarak da önemli bir şehirdir. Daha sonra Buhara vilayeti anlatılmaktadır. Eskiden İslam dünyasında ilim merkezi olan bu bölgenin, şimdi ise tarım merkezi olduğu vurgulanmaktadır. Son olarak Harezm vilayeti anlatılmaktadır.

"Endonezya'da Bizim Dava", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957) s. 28. Bu yazıda 21 Eylül 1957'de Endonezya'da toplanan ulema kongresinde Türkistan'daki sömürgeciliği protesto etme kararı alındığını anlatmaktadır.

"Hicazdaki Doğu Türkistanlılardan Bir Heyet Çin Hariciye Vekili ile Görüştü", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 29-30. Bu yazısında, Hicaz'da bulunan Doğu Türkistanlılardan bir heyetin Çin Hariciye Vekili ile görüşmesinde yapılan konuşmanın özeti verilmektedir. Buna göre, Doğu Türkistan istiklal davası bütün Doğu Türkistanlıların davasıdır. Eğer Milliyetçi Çin hükümeti Doğu Türkistan'ın istiklalini kabul ederse, Komünist Çin'in yıkılması için Milliyetçi Çin ile müşterek hareket edilebilir. Yazının sonunda, vekilin cevabı da eklenmiştir. Cevabın oyalama taktiğiyle verilmiş olduğu görülmektedir. Zira vekil, kesin bir cevap vermekten kaçınmış, ülkesine döndüğünde ilgililere bu taleplerin iletileceğini söylemiştir.

"Komünist Çin ve Rusya Arasında Çekişme", sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 30-31. Bu yazıda, Tokyo'dan Marvin L. Stone'nun yazdıklarına göre Sovyetler Birliği ile Çin'in Doğu Türkistan'a hâkim olmak için müthiş bir çekişme içindedirler. Fakat, üstünlüğün Çin'de olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, *Türkistan* ve *Türkistan Sesi* adlı dergilerde başyazarlık yapan Mehmet Emin Buğra ile diğer yazarların yazıları konu edilmiştir. Dergilerde yayımlanan yazılar biyografi, kültür ve tarih başta olmak üzere pek çok alanı kapsamaktadır. Bu dergiler aracılığıyla başta Türkiye ve Türkistan'da olmak üzere diğer ülkelerde yaşayan Türkistanlıların ana yurt özlemi dindirilmiştir. Buna ilaveten bu iki dergi diğer bölgelerde yaşayanların Türk kimliğini muhafaza edebilmesi adına önemli bir rolü üstlenmiştir. Dergiler her ne kadar yazarlar tarafından bilimsel ve kültürel bir dergi olarak tanıtılsa da asıl vurgulanmak istenen husus makalelerinin incelenmesinin ardından ortaya çıkmaktadır. Hemen hemen her makalede Türkistan hakkında bilgiler verildikten sonra son kısımda Rusya ve Çin'in Türklere uyguladığı baskıya yer verilmektedir. Dolayısıyla her iki dergide de aslında Türkistan'ın, Rusya ve Çin'in baskıcı tutumuna maruz kaldığı vurgulanmaktadır. Nitekim bu baskıya maruz kaldıklarını duyurabilmek için de bu basın yayın organını kullanmışlardır.

Dergileri incelerken karşılaşılan önemli bir husus da bu dergilerin, Rusya ve Çin tahakkümü döneminde Türkistan'ın tarihini öğrenme hususunda kaynak olarak kullanımının bazı zorluklar taşıdığı gerçeğidir. Nitekim *Türkistan Sesi* adlı dergi -adından da anlaşılacağı üzere- o dönemde kendilerinin yaşadıkları baskı ve zorlukları ifade etmek için adeta bu durumdan kurtuluş beklercesine haykırdıkları bir "ses" olmuştur. Dolayısıyla bu dergilerin o dönemki Türkistan tarihini öğrenmek adına kaynak olarak kullanımına daha dikkatli yaklaşılmalıdır. Zira bu hâl ve şartlar içinde objektif bilgiye ulaşma imkânı oldukça zorlaşmaktadır. Ancak her şeye rağmen ve zikredilen kıstası göz önünde bulundurarak, bu dergilerin tarih için ne derece önemli oldukları tartışılmazdır.

Türkiye'ye göç eden Türkistanlıların durumuna bakıldığında ise daha olumlu bir tablo çizmek mümkündür. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk dünyasına karşı tutumunun müspet yönde olması, Türkistanlı aydınların rahatça basın yayın faaliyetlerinde bulunmasına yardımcı olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'de Türkistanlılar tarafından *Yaş Türkistan*, *Yeni Türkistan* ve *Türkeli* adlı dergiler yayımlanmış ve bunların dışında Türkistanlı aydınların risaleleri neşredilmiştir.

1930'lu yılların sonunda İsmet İnönü'nün başa geçmesi ile birlikte durum değişti. Zira Türkiye artık Sovyetlerden yardım alarak ekonomik durumunu düzeltmeye girişmişti. Oluşan bu yeni durum karşısında Sovyet karşıtı olan Türkistanlı aydınlar zor duruma düştüler ve devlet destekli dernekleri kapandı. Bu durum 1950'li yıllara kadar devam etmiştir. Ellili yılların başında ise durum tekrardan değişti. Türkistanlı aydınlar yeniden bir dergi çıkarmışlar ve bu durum Türkistanlıları sevince gark etmişti.

Dergi yayımlamanın da pek çok zorluk içerdiğini ifade etmek gerekir. Mehmet Emin Buğra'nın zikrettiğine göre maddi sıkıntılara ilaveten makalelerin hazırlanma süreci de oldukça zahmetli olmuştur. Ancak bu sorunun Özbekistan ve Kazakistanlı aydınların destek mahiyetinde bu dergiye makale vermesi ile aşıldığı da ifade edilmektedir. *Türkistan* dergisinde Mehmet Emin Buğra'nın dışında Ceditçi ve dergiye birçok hizmeti bulunan A. Oktay ve Tahir Çağatay'ın da pek çok yazısının olduğunu vurgulamak gerekir. Bunun dışında "Okuyuculardan gelen mektuplar" yazıları ve "Dergimize Teberruda Bulunan Türkistanlı Vatandaşlarımızın Listesi"ne bakıldığında bu dergiye birçok Türkistanlı aydının yazı gönderdiği anlaşılmaktadır. Nitekim buradan bu derginin diğer ülkelerde meskûn olan Türkistanlılar tarafından da sevilen ve takip edilen bir dergi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkistan ve *Türkistan Sesi* adlı dergileri her ne kadar başyazarları aynı olsa da dergiler özellikleri bakımından farklılık gösterirler. *Türkistan* dergisi, Türkistanlıların yayınladıkları erken tarihli bir dergi olması hasebiyle yazarlarının çoğunun dönemin olaylarına şahit olması özelliği ile ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bu dergide ceditçilik ile ilgili birçok makale kaleme alınarak konular belirli bir tema etrafında işlenmiştir. Nitekim bu durum da derginin belirli bir fikrî görüşü yansıttığını ortaya koymaktadır.

Türkistan Sesi adlı dergi incelendiğinde ise, öncekine nazaran daha çok Çin ve Rusya'ya karşı daha aktif mücadele konulu makalelerin işlendiği görülmektedir. Buna ilaveten bağımsızlığı kazanmak ve ne kadar güçlü ve köklü olduklarını göstermek adına milli hareket ve tarihi konu edinen makaleler yayımlamışlardır. Nitekim bu durum derginin yayımlandığı süreçte gerek Türkçülük gerekse milliyetçilik faaliyetlerinin aktif olduğunu da göstermektedir.

Hülasa bu iki dergi etraflı bir şekilde incelendiğinde, hedefin sadece bu basım yayın organı ile bilgi aktarmak değil bununla birlikte yukarıda zikredildiği üzere birçok hususun dile getirilmesini sağlamak olduğu da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda *Türkistan* ve *Türkistan Sesi* dergileri, Türk dünyasına hizmet eden aydınların seslerini duyurabilmeleri adına dönemin içinde bulunduğu ahvali göstermesi bakımından çok önemli bir yeri teşkil etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

Kitap ve Makaleler

Akyol, Taha. "Cedidcilik", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 1993, s. 211-212.

Altay, Halife. *Anayurttan Anadolu'ya,* Ankara 1988.

A. Ahat Andican, *Cedidizm'den Bağımsızlığa Hariçte Türkistan Mücadelesi,* Emre Yayınları, İstanbul 2003.

Babakurban, Ziyaeddin. "Paris Blok", *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, Doğan Güneş Yayınevi, Yeni Matbaa, İstanbul 1962.

Babakurban, Ziyaeddin. *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, Doğan Güneş Yayınevi, İstanbul 1962.

Bakır, Abdullah, *Doğu Türkistan Milli istiklal Hareketi ve Mehmet Emin Buğra,* Doğu Türkistan Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.

Bayrmiza Hayit, "Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğü ve İslâm'ın Bazı Meseleleri", TDAV yayınları, İstanbul 1987.

Baymirza Hayit ; trc. Abdülkadir Sadak, *Türkistan : Rusya ile Çin arasında*, Otağ yayınlar, İstanbul 1975.

Berzeg, Sefer E. *Kafkas Diasporasında Edebiyatçılar ve Yazarlar Sözlüğü*, Sönmez Ofset Matbaacılık, Samsun.

Bezanis, Lowell. "Soviet Muslim Emigres in the Republic of Turkey," *Central Asian Survey*, 13: 2 (1992).

Buğra, Mehmet Emin. *Doğu Türkistan,* İstanbul 1952.

Buğra, Mehmet Emin. *Doğu Türkistan'ın Hürriyet davası ve Çin Siyaseti Davası ve Çin Siyaseti,* Osmanbey Matbaası, İstanbul 1954.

Buğra, Yunus. "Mehmet Emin Buğra'nın mücadele Hayatından Örnekler", *Doğu Türkistan'ın Sesi,* sayı 46 (Ekim 1995), s.13

Celaleddin Batur, "Çağdaş Uygur Edebiyatında Mehmet Emin Buğra'nın Rolü", *Doğu Türkistan Çağdaş Uygur Edebiyatında Milli Mücadele,* (Aralık 19964), s. 98-103.

Çağatay, Tahir. *Kızıl İmperyalizm: Türkistan'da istismar vasıtası olarak geliştirilen Pamukçuluk*, Yaş Türkistan yayını, İstanbul 1962.

Çoban, Settar Makbul. *Doğu Türkistan'ın Sesi,* sayı 4 (Aralık 1984).

Engin, Arın. *Yükseliş Yengimiz içim Kuran'da Atatürkçülük ve kızıl Elma*, kurtuluş Basımevi, İstanbul 1977, 128 s.

Gayretullah, Hızırbek "Türklük Dünyası'ndan Kayan Yıldız A. Şekür Turan", 2011.

Gedikli, Yusuf. "Türkiye'de Türkistan Basını", *Gökbayrak*, sayı 57 (Ocak-Şubat 2004).

Göktürk, Hamit. "Doğu Türkistan'dan Anadolu'ya Göçler", *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri (8-11 Aralık 2005)*, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul 2006.

Hızır Bek Gayretullah, *Altaylarda Kanlı Günler*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1977.

İslambekov, Kazybek. "Halife Altay'in Hayatı ve Eserleri", yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı, Danışman: Doç. Dr. Ahmet Kanlıdere, İstanbul, 1999.

Kaflı, Kadircan. *Türkiye'ye Göçler*, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1966.

Kara, Abdulvahap. Kazak Göçüyle İlgili Yeni Kitap: Dumanlı Yılları, 2011.

Kasımov, Begali. *Milli Uyanış*, çeviren: Fatma Açık, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2009.

Kocaoğlu, Timur. "Orta Asya'da Türkiye'ye Göçler (1981-2006)", *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri (8-11 Aralık 2005)*, Zeytinburunu Belediyesi, İstanbul 2006, s.

Kul, Ömer. "Esir Doğu Türkistan İçin – 1 İsa Yusuf Alptekin'in Mücadele Hatıraları", Berikan Yayınevi, Ankara 2010.

Kul, Ömer, "Osman Batur ve Doğu Türkistan Millî Mücadelesi(1941-1951)", Doktor Tezi, danışman : Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, İstanbul 2009.

Kul, Ömer - Tekin TUNCER, "XX. Asırda Doğu Türkistan'da Göçler", *Türk Dünyasında Sürgün ve Göç*, (haz. Nesrin Sarıahmetoğlu-İlyas Kemaloğlu), Türk Kültürüne Hizmet Vakfı yayını, İstanbul 2015.

Loewental, Rudolf. *The Turkic Languages and Literatures of Central Asia: A Bibliograpy*, S-Graven Hage, Mouton & Co 1975.

Mutlu, İbrahim. *Milli Amentü ve Türkistan İçin Şiirler*, Çelikcilt Matbaası, İstanbul 1959.

Ono, Ryosuke. “Muhacerattaki Bir Özbek Türkü’nün Mektuplarına Göre Türk Dünyası-Abdülvahap Oktay ve Mektupları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara 2013, s. 563-584.

S. A. Zenkovksy, Pan-Turkism and İslam in Russia, Cambridge 1960.

Saray, Mehmet. *Türkistan Türkleri Rus ve Çin idaresinde Yaşayan Türklerin Milli Mücadele Tarihleri*, Veli Yayınları, İstanbul 1984.

Selvi, Zafer; Mansur Teyci, Abdulvahap Kara, *Kazakların Doğu Türkistan'dan Anadolu’ya Göçü ve Osman Taştan*, Kazak Türkleri Vakfı Yayını, İstanbul 1996.

Şamil, Sait**.** *Dış Türkler ve Sosyalizm*, Fatih Matbaası, İstanbul 1971.

Togan, Zeki Velidi, Hatıralar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1999.

Tuncer, Tekin. “Mehmet Emin Buğra’nın Mektuplarında Türkistan’ın Sesi Dergisinin Çıkartılması Süreci” (Basılmamış makale)

Turan, A. Şekür *Türkistan Bibliyografyası*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1972.

Turan, A. Şekür. “Kurban Koday ve Hizmetleri”, *Millî Folklor*, (1992), s. 27-28

Turan, A. Şekür. *Türkistan Bibliyografyası*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1972. s.18.

Yaman, Ertuğrul. “İsa Yusuf Alptekin (1901-1965)”, *Türkiye’deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

Yaman, Ertuğrul. “Mehmet Emin Buğra (1901-1965)”, *Türkiye’deki Türk Dünyası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

Yaman, Ertuğrul; A. Kemal Bolaç, Ahsen Esatoğlu, *Türkiye’deki Türk Dünyası*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

EKLER

EK 1: TÜRKİSTAN DERGİSİ: KRONOLOJİK LİSTE

Sayı 1 (Nisan 1953)

Tahrirden, "Türkistan Dergisi Çıkarken", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 3-4.

Mehmet Emin Buğra, "Divanı Lügatüt-Türk 880 Yaşında", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 5-10.

Arifhan, "Türkistan'da Ziraat ve Hayvancılık Özellikleri", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 11-13.

Abdürrahim Ötkür, "Tan Şamalları", [şiir], *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 13.

Arifhan, "Büyük Rehberimiz Münevver Kari", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 14-19.

Y.T., " Türkistan'ın Yakın Mazisinde İbret Verici Hadiseler", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 20-24

Tanrıkul, "Türkistan'a", [şiir] *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 24.

Dr. Ahmet Oktay, "Türkistan'da Cedidcilik Nasıl Başladı?", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 25-29.

Nezir Özcengiz, "Türkistanlı Muhacirler", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 29-30.

[Haber], "Türkistan Muhacirler Türkiye'ye Geliyorlar", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 30

[Haber], "Mısırda Komünist Devletlerdeki Müslümanları Müdafaa Cemiyeti Kurulmuştur", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 30-31.

[Haber], "Türkistan ve Kardeş Türk Mâhkum Memleketler Meselesi Birleşmiş Milletlere İntikal Etti", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 31.

[Haber], "Türkistanca Kuran Tefsiri", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 31-32.

[Haber], "Mısır'da *Türkistan Sesi* Dergisi", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 32.

[Haber], "Doğu Türkistan'dan Yeni Haberler", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 33.

[Haber], "Doğu Türkistan'da 120.000 Kişi Öldürülmüştür", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 33-34.

"Teşekkür Sunarız ve Özür Dileriz", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 35.

"İlim Sahiplerinden Rica", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 35.

"Türk Hakanı Efrasiyab", [şiir, *Kutadgu Bilig*'den alıntı] *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 36.

Sayı 2 (Mayıs 1953)

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Ahalisi Arasında Etnoğrafî Farklar Olmadığına Dair İlmî Araştırma", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 3-7.

Y.T., "Millî Tarihimizin Örnek Şahsiyetlerinden: Babur Şah", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 8-16.

Arifhan, “Türkistan’da Sulama Ziraati”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 17-24.

M. Ruhi Uyğur, “Doğu Türkistan ve Çin Tarihinde Bir Mühim Nokta”, *Türkistan,* 2 (Mayıs 1953), s. 25-27.

M. Nezir Özcengiz, “İlim ve Millî Kültür”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 28-30.

Fethi Erkin, “Türkistandan Seçme Şiirler: Çiçek Külğende”, çev. Mehmet Emin Buğra, *Türkistan,* 2 (Mayıs 1953), s. 31-33.

Mehmet Emin Buğra, “Vatan Biznindir”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 33.

Sultan Toğrul, “Türkistanca Atalar Sözü”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 34

Sayı 3-4 (Haziran-Temmuz 1953)

Mehmet Emin Buğra, “Fatih Daha Büyüktür”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 3-4.

“Türkiye Muallimler Birliğinde Bir Konferans”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 5-10

Y.T., “Türkistan’ın İstilâsı Nasıl Hazırlandı?”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 11-14.

Dr. A. Oktay, “Türkistan Ceditçiliğine Müessir Olan Kardeş Matbuat”, *Türkistan,* 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 15-20.

Mehmet Emin Buğra, “Doğu Türkistan’da Ziraat ve Hayvancılık”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 21-24.

Dr. A. Oktay, “Zamanımızın Süavîsi [Reha Oğuz Türkkan hakkında. *Cumhuriyet* gazetesinden iktibas edilmiştir.]”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 25-29.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Şivesinden Seçme Şiirler”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 30-31.

Tevekkül Babur, “Atalarsözü; Halk Şiirlerinden; Atasözlerinden”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 32-34.

Kaynaş, “Türk Kazak Aşiretlerinin Yaşayışları”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 35-36.

Arifhan, “Türkistan’da Pamuk Ziraatı Hakkında”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 37-40.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan’da Türk Ananeleri”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 43-45.

[Haber], “Türkistan’dan Haberler”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 46-49.

[Haber], “Stevenson’un Muhacirleri Ziyareti”, *Türkistan,* 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 49.

H. Hamze, “Muhacirlerimizin Bir Kahramanlığı”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 49.

"Doğu Türkistan Komünist Radyosunun Bir İtirafı", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 49.

"İdaremize Gelen Mektuplar", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 50.

"Azerbaycan Dergisine Teşekkür", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 51.

Sayı 5 (Ağustos 1953)

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinin Eski Kaynakları", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 3-6.

Dr. Saffet Engin, "Türkistan Ana Türkeli", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 7-11, 34.

Y.T., "Türkistan'ın Rus İstilâsı Arifesindeki Durumu", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 12-15, 34.

Arifhan, "İşan Hoca Hani Hatırasına", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 16-18.

Dr. A. Oktay, "Türkistan'da Cedid Matbuatı", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 19-24.

M. Nezir Özcengiz, "Sohbet", *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 25-27.

Kutlu Mehmet, "Yayımlar Hakkında Doğu Türkistan. Essai sur l'islam en URSS", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 28-30.

Orhan Babur, "Pilav Gününde Gördüklerim", *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 31.

Timuroğlu, "Kremlin Hâdisesi ve Münih Müzakerelerinden Alınan İntibalar", *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 32-34.

Sayı 6 (Eylül 1953)

Timuroğlu, "Türkistan'ın İki Cihan Harbinden Umdukları ve Gördükleri", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 3-6.

Dr. Naimcan Aşurbay, "Türkistan Ülkesi", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 7-9, 26.

Y. T. , "Türkistan Nasıl İstila Edildi? III", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 10-14.

Dr. A. Oktay, "Türkistan'da Cedid Matbuatı II", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 15-18, 26.

Reha Oğuz Türkkan, "Amerika'nın Sesi Dış Türk Programlarını Tatil Ediyor", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 19-21.

Dr. A. Oktay, "Mustafa Çokay'ın Arşiv ve Kitapları", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953) , s. 22-24.

Ziyaeddin Babakurban, "Adana'daki Türkistanlılar Yardımlaşma Derneğinin Hayırlı Bir Teşebbüsü", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 25-26.

Ziyaeddin Babakurban, "Teşekkür", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 25-26.

EK 2: TÜRKİSTAN DERGİSİ: YAZAR ADINA GÖRE

Abdürrahim Ötkür, "Tan Şamalları", [şiir], *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 13.

Arifhan, "Büyük Rehberimiz Münevver Kari", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 14-19.

_____, "İşan Hoca Hani Hatırasına", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 16-18.

_____, "Türkistan'da Ziraat ve Hayvancılık Özellikleri", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 11-13.

_____, "Türkistan'da Pamuk Ziraatı Hakkında", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 37-40.

_____, "Türkistan'da Sulama Ziraati", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 17-24.

Dr. A. Oktay, "Mustafa Çokay'ın Arşiv ve Kitapları", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953) , s. 22-24.

_____, "Türkistan Ceditçiliğine Müessir Olan Kardeş Matbuat", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 15-20.

_____, "Türkistan'da Cedid Matbuatı", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 19-24; 6 (Eylül 1953), s. 15-18, 26.

_____, "Zamanımızın Süavîsi [Reha Oğuz Türkkan hakkında. *Cumhuriyet* gazetesinden iktibas edilmiştir.]", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 25-29.

_____, "Türkistan'da Cedidcilik Nasıl Başladı?", *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 25-29.

Dr. Naimcan Aşurbay, "Türkistan Ülkesi", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 7-9, 26.

Dr. Saffet Engin, "Türkistan Ana Türkeli", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 7-11, 34.

Fethi Erkin, "Türkistan'dan Seçme Şiirler: Çiçek Külğende", çev. Mehmet Emin Buğra, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 31-33.

H. Hamze, "Muhacirlerimizin Bir Kahramanlığı", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 49.

Kaynaş, "Türk Kazak Aşiretlerinin Yaşayışları", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 35-36.

Kutlu Mehmet, "Yayımlar Hakkında Doğu Türkistan. Essai sur l'islam en URSS", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 28-30.

M. Nezir Özcengiz, "İlim ve Millî Kültür", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 28-30.

_____, "Sohbet", *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 25-27.

_____, Nezir Özcengiz, "Türkistanlı Muhacirler", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 29-30.

M. Ruhi Uyğur, "Doğu Türkistan ve Çin Tarihinde Bir Mühim Nokta", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 25-27.

Mehmet Emin Buğra, "Divanı Lügatüt-Türk 880 Yaşında", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 5-10.

_____, “Doğu Türkistanda Ziraat ve Hayvancılık”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 21-24.

_____, “Fatih Daha Büyüktür”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 3-4.

_____, “Türkistan Ahalisi Arasında Etnoğrafî Farklar Olmadığına Dair İlmî Araştırma”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 3-7.

_____, “Türkistan Şivesinden Seçme Şiirler”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 30-31.

_____, “Türkistan Tarihinin Eski Kaynakları”, *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 3-6.

_____, “Türkistanda Türk Ananeleri”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 43-45.

_____, “Vatan Biznindir”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 33.

Orhan Babur, “Pilav Gününde Gördüklerim”, *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 31.

Reha Oğuz Türkkan, “Amerika’nın Sesi Dış Türk Programlarını Tatil Ediyor”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 19-21.

Sultan Toğrul, “Türkistanca Atalar Sözü”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 34

Tahrir [Heyetin]den, “Türkistan Dergisi Çıkarken”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 3-4.

Tanrıkul, “Türkistan’a”, [şiir] *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 24.

Tevekkül Babur, “Atalarsözü; Halk Şiirlerinden; Atasözlerinden”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 32-34.

Timuroğlu, “Kremlin Hâdisesi ve Münih Müzakerelerinden Alınan İntibalar”, *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 32-34.

_____, “Türkistan’ın İki Cihan Harbinden Umdukları ve Gördükleri”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 3-6.

Y. T. , “Türkistan Nasıl İstila Edildi? III”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 10-14.

_____, “ Türkistanın Yakın Mazisinde İbret Verici Hadiseler”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 20-24

_____, *“*Millî Tarihimizin Örnek Şahsiyetlerinden: Babur Şah”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 8-16.

_____, “Türkistan’ın İstilâsı Nasıl Hazırlandı?”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 11-14.

_____, “Türkistan’ın Rus İstilâsı Arifesindeki Durumu”, *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 12-15, 34.

Ziyaeddin Babakurban, “Adana’daki Türkistanlılar Yardımlaşma Derneğinin Hayırlı Bir Teşebbüsü”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 25-26.

_____, “Teşekkür”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 25-26.

[Haber], “Doğu Türkistan’da 120.000 Kişi Öldürülmüştür”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 33-34.

[Haber], “Doğu Türkistan’dan Yeni Haberler”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 33.

[Haber], “Mısır’da *Türkistan Sesi* Dergisi”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 32.

[Haber], “Mısırda Komünist Devletlerdeki Müslümanları Müdafaa Cemiyeti Kurulmuştur”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 30-31.

[Haber], “Stevenson’un Muhacirleri Ziyareti”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 49.

[Haber], “Türkistan Muhacirler Türkiye’ye Geliyorlar”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 30

[Haber], “Türkistan ve Kardeş Türk Mâhkum Memleketler Meselesi Birleşmiş Milletlere İntikal Etti”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 31.

[Haber], “Türkistan’dan Haberler”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 46-49.

[Haber], “Türkistanca Kuran Tefsiri”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 31-32.

“Azerbaycan Dergisine Teşekkür”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 51.

“Doğu Türkistan Komünist Radyosunun Bir İtirafı”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 49.

“İdaremize Gelen Mektuplar”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 50.

“İlim Sahiplerinden Rica”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 35.

“Teşekkür Sunarız ve Özür Dileriz”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 35.

“Türk Hakanı Efrasiyab”, [şiir, *Kutadgu Bilig*’den alıntı] *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 36.

“Türkiye Muallimler Birliğinde Bir Konferans”, *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 5-10

EK 3: TÜRKİSTAN DERGİSİ: KONULARA GÖRE

Biyografiler

Mehmet Emin Buğra, "Divanı Lügatüt-Türk 880 Yaşında", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 5-10.

Arifhan, "Büyük Rehberimiz Münevver Kari", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 14-19.

Y .T., "Millî Tarihimizin Örnek Şahsiyetlerinden: Babur Şah", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 8-16.

Mehmet Emin Buğra, "Fatih Daha Büyüktür", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 3-4.

Yazılmadı , "Türkiye Muallimler Birliğinde Bir Konferans", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 5-10

Dr. A. Oktay, "Zamanımızın Süavîsi", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 25-29.

Arifhan, "İşan Hoca Hani Hatırasına", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 16-18.

Dr. A. Oktay, "Mustafa Çokay'ın Arşiv ve Kitapları", *Türkistan,* 6 (Eylül 1953) , s. 22-24.

Coğrafya (Batı Türkistan)

Arifhan, "Türkistan'da Ziraat ve Hayvancılık Özellikleri", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 11-13.

Arifhan, "Türkistan'da Sulama Ziraati", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 17-24.

Arifhan, "Türkistan'da Pamuk Ziraatı Hakkında", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 37-40.

Doğu Türkistan

Mehmet Emin Buğra, "Doğu Türkistan'da Ziraat ve Hayvancılık", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 21-24.

Tarih

Y.T., " Türkistan'ın Yakın Mazisinde İbret Verici Hadiseler", *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 20-24

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Ahalisi Arasında Etnoğrafî Farklar Olmadığına Dair İlmî Araştırma", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 3-7.

M. Ruhi Uyğur, "Doğu Türkistan ve Çin Tarihinde Bir Mühim Nokta", *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 25-27.

Y.T., "Türkistan'ın İstilâsı Nasıl Hazırlandı?", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 11-14.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinin Eski Kaynakları", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953),s. 3-6.

Saffet Engin, “Türkistan Ana Türkeli”, *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 7-11.

Y. T., “Türkistan’ın Rus İstilâsı Arifesindeki Durumu”, *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 12-15.

Timuroğlu, “Kremlin Hâdisesi ve Münih Müzakerelerinden Alınan İntibalar”, *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 32-34.

Timuroğlu, “Türkistan’ın İki Cihan Harbinden Umdukları ve Gördükleri”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 3-6.

Naimcan Aşurbay, “Türkistan Ülkesi”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 7-9.

Y. T. , “Türkistan Nasıl İstila Edildi?”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 10-14.

Ceditçilik

Dr. A. Oktay, “Türkistan’da Cedidcilik Nasıl Başladı?”, *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 25-29.

Nezir Özcengiz, “İlim ve Millî Kültür”, *Türkistan*, 2 (Mayıs 1953), s. 28-30.

Dr. A. Oktay, “Türkistan Ceditçiliğine Müessir Olan Kardeş Matbuat”, *Türkistan,* 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 15-20.

Dr. A. Oktay, “Türkistan’da Cedid Matbuatı”, *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 19-24; 6 (Eylül 1953), s. 15-18.

Haber

Nezir Özcengiz, “Türkistanlı Muhacirler”, *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 29-30.

[Haber], “Türkistan Muhacirler Türkiye’ye Geliyorlar”, *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 30

[Haber], “Mısırda Komünist Devletlerdeki Müslümanları Müdafaa Cemiyeti Kurulmuştur”, *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 30-31.

[Haber], “Türkistan ve Kardeş Türk Mâhkum Memleketler Meselesi Birleşmiş Milletlere İntikal Etti”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 31.

[Haber], “Türkistanca Kuran Tefsiri”, *Türkistan*, 1(Nisan 1953), s. 31-32.

[Haber], “Mısırda Türkistan Sesi Dergisi”, *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 32.

[Haber], “Doğu Türkistan’dan Yeni Haberler”, *Türkistan,* 1 (Nisan 1953), s. 33

[Haber], “Doğu Türkistan’da 120.000 Kişi Öldürülmüştür”, *Türkistan*, 1 (Nisan 1953), s. 33-34.

[Haber], “Türkistan’dan Haberler”, *Türkistan,* 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 46-49.

Orhan Babur, “Pilav Gününde Gördüklerim”, *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 31.

Reha Oğuz Türkkan, ‘Amerika’nın Sesi’ Dış Türk Programlarını Tatil Ediyor”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 19-21.

Ziyaeddin Babakurban, “Adana’daki Türkistanlılar Yardımlaşma Derneğinin Hayırlı Bir Teşebbüsü”, *Türkistan,* 6 (Eylül 1953), s. 25-26.

Kültür ve Edebiyat

Kaynaş, "Türk Kazak Aşiretlerinin Yaşayışları", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 35-36.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan'da Türk Ananeleri", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 43-45.

Nezir Özcengiz, "Sohbet", *Türkistan,* 5 (Ağustos 1953), s. 25-27.

Mehmet Kutlu, "Yayımlar Hakkında Doğu Türkistan. Essai Sur L, İslam En U. R. S. S", *Türkistan*, 5 (Ağustos 1953), s. 28-30

İdareye Gelen Mektuplar ve başka basım-yayınlarınla ilişkileri.

[Haber], "İdaremize Gelen Mektuplar", *Türkistan*, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 50

"Azerbaycan Dergisine Teşekkür", Türkistan, 3-4 (Haziran-Temmuz 1953), s. 51.

EK 4: TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ: KRONOLOJİK LİSTE

Mehmet Emin Buğra, "Vatan Bizimdir", [şiir], *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 0.

Mehmet Emin Buğra, "Küçük Bir Borç", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 1-2, 23.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüz Yıllar", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 2-6.

V. E., "Yine Başlarken", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 6-11.

Prof. Dr. Seyid Ali Ankara, "Felek", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 7.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Edebiyatından Örnekler", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 11-14.

Dr. Arın Engin, "Atatürk Soyculuğu, Osmanlıcı Azınlıklar ve Dış Türkler", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 15-20.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistandaki Türk Toplulukları Hakkında", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 17, 21.

S. M. Çoban, "Türkistan'da Stratejik Demiryollar", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 21-23.

Avukat İlhami Musabay, "Başlarken", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 24-25.

S. M. Ç., "Bayram Dolayısıyle", [şiir], *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 25.

[Haber: Newsletter from Formosa], "Doğu Türkistanda Kızıllara Karşı Çete Faaliyeti", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 26.

[Haber], "Hoten'de Mühim Bir Ayaklanma", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber: ABN Correspondance], "Türkistan'da Milli Edebiyatı Yıkıyorlar", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber], "Türkistan'a Göçmen Akını", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber], "Petrov'un İfşaatı" çev. S. M. Çoban, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 28-29.

"Türkistan Ata Sözlerinden", *Türkistan Sesi*, [atasözleri], 1 (Temmuz 1956), s. 29.

"Bir Kızıl Çin Ajanının İtirafları", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 30

"Dergimize Teberruda Bulunan Türkistanlı Vatandaşlarımızın Listesi", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 31-32.

Sayı 2 (Ağustos 1956)

"Gelen Mektuplar [İbrahim Mutlu, Cafer Kırımer, Muharrem D. Mercanlıgil]," *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 1.

Mehmet Emin Buğra, "Doktor Çu-Çıya-Hua'ya Mektup", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 2-18.

Âşık Fedai, "Soydaşlar", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 18.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar [II],", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 19-23.

Mutlu, " Biz Olalım", [şiir], *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 23.

Mehmet Emin Buğra, "Kutluk-Türkan", [piyes], *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 24-29.

"Türkistan Edebiyatından Örnekler: Kutadgu Biliğ", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 30.

S. M. Çoban, "Hicret Şarkısı", [şiir], *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 31-32 .

Sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956)

"Mecmuamıza İstanbul'daki Türkistanlılardan Bazısı Tarafından Yapılan Teberrular", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. iç kapak.

Sait Şamil, "İslam Konferansında Mühim Bir Beyanat", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 1-13.

"Divanü L. T. Den", [sadece 2 beyit], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 13.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar III", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 14-18.

İsa Yusuf Alptekin, "Doğu Türkistan'ın Ekonomi ve Strateji Bakımından Ehemmiyeti", *Türkistan Sesi*, 3-4, (Eylül-Ekim 1956), s. 19-23.

"Türkistan Ata Sözlerinden", [sadece 4 atasözü], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 23.

Dr. Arın Engin, "Türk Dil Devrimi, Ulusal Kültürümüzün Arap-Frenk Köleliğinden Kurtuluş Yoludur.", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 25-26.

Mutlu, "Birlik Olun", [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 26.

Avukat Müstecib Ülküsal, "Türk Dünyası ve Aydınlara Düşen Borç", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 27-29.

"Türkistan Edebiyatından: Nevaî'den", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 29.

"Şir Mehmet Bey'in Hatıratı: Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 30-32

Mehmet Emin Buğra, "Kutluk Türkan (II)", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 33-38.

Halife Altay, "Kazançlarımız ve Kanlı Yaşlarımız", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 38-39.

Z. Gökalp, "Kendine Doğru", [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 39.

Mutlu, "Kurban Koday", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 40-42.

İlhan Musabay, "Bir Hatıra ve Bir Kadirşinaslık", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 43-47.

Z. Gökalp, “Dil”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 47.

Paris Bloku Kongresi Riyaset Divanı, “Paris Bloku Kongresi”, *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 48.

Yüksel, “Haykırış”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 48.

“Aldığımız Mektuplara Kısa Cevaplar”, *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 49.

Sayı 5 (Kasım 1956)

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar [Hive Hanlığı]”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956) s. 1-4

“Vecizeler”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 4.

Harold Lamb, “Babür’ün Bir Hususiyeti”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 5-11.

S. M. Çoban, “Türkistan’da Çin ve Rus Rekabeti”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 12-16.

Dr. Arın Engin, “Atatürkçülükte Ulusal Eğitim”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 16-19.

Mehmet Emin Buğra, “Kutluk Türkan (III) ”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 19-25.

Metin Ahunbay, “Türkistan Folkloruna ait”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 25-27.

“Mülteci Macar Müdafaa Komitesinin Beyannamesi”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 27.

“Mevlüd-i Nebevi Münasebetiyle Münihte Dini Merasim”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 28-31.

Mutlu, “Bu Ulusun Adı Türktür”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 31.

Âlim Altaylı, “Bir Türkmen Reisinin Anadolu Soydaşlarına Selamı”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 32.

“Okuyucularla Başbaşa”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 33.

Sayı 6 (Aralık 1956)

Mutlu, “Hasret”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 0.

A.H. Semercioğlu, “Mukaddes Vatanım”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 0.

Mehmet Emin Buğra, “Kızıl Emperyalizm ve Hür Dünya”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 1-6.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar: Buhara Hanlığı”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 7-10.

V. E., “Türkistan’ın Ehemmiyeti”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 11-12.

Mehmet Emin Buğra, “Kutluk Türkân IV”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 13-16.

"Türkistan Edebiyatından Örnekler", [şiir], *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 17-18.

"Nevayı'dan Kıt'alar", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 18.

"Çağdaş Şiir", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 18.

Şir Mehmet Bey, "Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça [II],", *Türkistan Sesi,* 6 (Aralık 1956), s. 19-21.

"Munih ve Newyork'ta Macaristan Faciasına Karşı Protesto Nümayişleri", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 22-23.

"Türkistan Ata Sözleri", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 23.

Başkan, "Bangkok'ta Toplanan Parlamentolar arası Konferansa Sunulan Dilekçe", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 24-26.

"Doğu Türkistan'da Yarım Milyon Sene Öncesine Ait Bir Fosil", *Türkistan Sesi,* 6 (Aralık 1956), s. 26.

"Sovyet Mahkûmu Milletleri Kurtarma Cemiyeti Reisi Bay Abramçili'nin Nutku", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 27-30.

"Mektuplara Cevap", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 30.

Âlim Altaylı, "Komünizmin İç Yüzü", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 31-32.

Mehmet Emin Buğra, "Vatan Bizimdir", 6 (Aralık 1956), s. 83.

Sayı 7 (Ocak 1957)

Mehmet Emin Buğra, "Kızıl Çin Başvekilinin Telaşlı Seyahatleri", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 1-4.

Ali Volkan – Bartın, "Türkistan Mücahitlerine", [şiir], *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), 1-4.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar IV: Hokand Hanlığı", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 5-10.

Murat Taçmurat, "Şanlı Gök-Tepe Müdafaasının 76 ıncı Yıldönümü: Gök-Tepe Kalesinin Sukutu", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 11-14.

W. Eberhard, "Tarihi Hakikatler (A History of China)" , *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 14.

Arın Engin, "Atatürkçülükte Ulusal Kültürümüz Üst Okullarımızda Güzel Yazın Öğrenimi", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 15-17.

Mutlu, "Uyan Artık" [şiir], *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 18.

Şir Mehmet Bey, "Türkistan Millî Hareketlerinden Parçalar", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 19-21.

"Türkistan Ata Sözlerinden", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 21.

Al-Muslimun, "Kafkastan Ses", *Türkistan Sesi,* 7 (Ocak 1957), s. 22-24.

Mehmet Emin Buğra, "Rahmetli A. Recep Baysun", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 24.

Müstecip Ülküsal, "Parçalama Siyaseti", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 25-26.

[Mehmet Emin Buğra], "Kutluk Türkan", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 27-29.

Elbek, "Fergane Akşamı", [şiir], *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 29.

"Türkistan Haberleri", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30-31.

[Haber], "Doğu Türkistan'da Ortaklaştırma", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30.

[Haber], "Uzak Şark Çin Demir Yolu Ürümçi'ye Yaklaştı", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30.

[Haber], "Doğu Türkistan'a Çinli Akını", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 31.

[Haber], "Türkistan – İran Hududunda Manevralar", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 31.

[Haber], "Kırım Dergisi", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 32.

[Haber: Yakup Kadri Karaosmanoğlu], "Türk Basınından Özetler,", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 33.

Sayı 8-9 (Şubat-Mart 1957)

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan ve Endonezya", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 1-2.

Mehmet Emin Buğra, "Üstad Sadri Maksudi Arsal", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 3-4.

Mehmet Emin Buğra, "Milliyetçi Çin ve Türkistan Meselesi", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 3-7.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar VII: Türkistan'ın Rus ve Çin Tarafından İstilâları", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 7-12.

Yahya Çağatay, "Batı Türkistan ve Siyasî Taksimatı", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 13-15.

V. E., "Türkistan'ın Ehemmiyeti", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 15-18.

Şir Mehmet Bey, "Türkistan Millî Hareketlerinden Bir Parça", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 19-22.

Fikret Karadeniz, "Yaslı Türkistan'a", [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 18.

Turan Fikret Karadeniz, "Altayların Ötesine Ağıt", [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 22.

"Türkistan Şimdi Kalbinizin Kapısını Çalıyor", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 23-24.

M. Ereli, “Ruslar Ham Toprak Aramak Bahanesiyle Türk Kavimlerinin Yaşayışlarını İmha Ediyorlar”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 25-27.

Mutlu, “Kozgalın”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 27.

“Endonezya’da Türkistan’ı Kurtarma Hareketi Derneği”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 28-35.

Mutlu, “Abdullah Recep Baysun Hakkında”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 36-41.

Cemal Oğuz, “Ömrüm Sensiz Bitecek”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 36.

A. Şekür Turan, “Ümit”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 41.

Mehmet Emin Buğra, “Kutluk Türkân”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 42-45.

H. Altay, “Türkistan Ata Sözlerinden”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 45.

“Haberler: Ayaklanma”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 46-47.

[Haber], “Türkistan’da Hayat Şartları”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 47.

“Dünya Basınından”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 48.

“Yeni Türkçe Dersler”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 49.

[Türkistan Haritası], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 50.

Sayı 10-11 (Nisan-Mayıs 1957)

Mehmet Emin Buğra, “Vatan Bizimdir”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. iç kapak.

Mehmet Emin Buğra, “Doğu Türkistan’ın İstiklâl Davasının Yeni Durumu”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 1-4

Miyan Abdussuphan-Suphi Taşkent, “Türkistan”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs1957), s. 4.

Mehmet Emin Buğra, “İslam Dünyasına Bir Çağrı: Mayıs 1957’de Arap Memleketlerini Ziyaretin Sırasında Yayınladığım Broşür”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 5-10.

Mehmet Emin Buğra, “İslâm Konferansına Verilen Muhtıra”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 11-13.

Mutlu, “ Ey Vatan”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 13.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar VIII: Doğu Türkistan’da Çin İstilâsı”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 14-18.

Mehmet Emin Buğra, “Ezici Ayrılık”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 18.

Yahya Çağatay, “Batı Türkistan ve Siyasi Taksimatı II”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 19-24.

Şir Mehmet Bey, “Türkistan Millî Hareketlerinden Bir Parça”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 25-28.

[Haber], “Endonezya’da Bizim Dava”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 28.

[Haber], “Hicazdaki Doğu Türkistanlılardan Bir Heyet Çin Hariciye Vekili ile Görüştü”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 29-30.

[Haber], “Komünist Çin ve Rusya Arasında Çekişme”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 30-31.

“Babur’den Şiirler”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 24, 31.

“Balcivan”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 32.

EK 4: TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ: YAZAR ADINA GÖRE

A. Şekür Turan, "Ümit", [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 41.

A. H. Semercioğlu, "Mukaddes Vatanım", [şiir], *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 0.

Ali Volkan – Bartın, "Türkistan Mücahitlerine", [şiir], *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), 1-4.

Âlim Altaylı, "Bir Türkmen Reisinin Anadolu Soydaşlarına Selamı", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 32.

_____, "Komünizmin İç Yüzü", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 31-32.

Al-Muslimun, "Kafkas'tan Ses", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 22-24.

Arın Engin, "Atatürkçülükte Ulusal Kültürümüz Üst Okullarımızda Güzel Yazın Öğrenimi", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 15-17.

Âşık Fedai, "Soydaşlar", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 18.

Avukat İlhami Musabay, "Başlarken", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 24-25.

Avukat Müstecib Ülküsal, "Türk Dünyası ve Aydınlara Düşen Borç", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 27-29.

Başkan, "Bangkok'ta Toplanan Parlamentolar arası Konferansa Sunulan Dilekçe", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 24-26.

Cemal Oğuz, "Ömrüm Sensiz Bitecek", [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 36.

Dr. Arın Engin, "Atatürk Soyculuğu, Osmanlıcı Azınlıklar ve Dış Türkler", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 15-20.

_____, "Atatürkçülükte Ulusal Eğitim", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 16-19.

_____, "Türk Dil Devrimi, Ulusal Kültürümüzün Arap-Frenk Köleliğinden Kurtuluş Yoludur.", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 25-26.

Elbek, "Fergane Akşamı", [şiir], *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 29.

Fikret Karadeniz, "Yaslı Türkistan'a", [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 18.

H. Altay, "Türkistan Ata Sözlerinden", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 45.

Halife Altay, "Kazançlarımız ve Kanlı Yaşlarımız", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 38-39.

Harold Lamb, "Babür'ün Bir Hususiyeti", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 5-11.

İlhan Musabay, "Bir Hatıra ve Bir Kadirşinaslık", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 43-47.

İsa Yusuf Alptekin, "Doğu Türkistan'ın Ekonomi ve Strateji Bakımından Ehemmiyeti", *Türkistan Sesi*, 3-4, (Eylül-Ekim 1956), s. 19-23.

M. Ereli, “Ruslar Ham Toprak Aramak Bahanesiyle Türk Kavimlerinin Yaşayışlarını İmha Ediyorlar”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 25-27.

Mehmet Emin Buğra, “Doğu Türkistan’ın İstiklâl Davasının Yeni Durumu”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 1-4

_____, “Doktor Çu-Çıya-Hua’ya Mektup”, *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 2-18.

_____, “Ezici Ayrılık”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 18.

_____, “İslam Dünyasına Bir Çağrı: Mayıs 1957’de Arap Memleketlerini Ziyaretin Sırasında Yayınladığım Broşür”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 5-10.

_____, “İslâm Konferansına Verilen Muhtıra”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 11-13.

_____, “Kızıl Çin Başvekilinin Telaşlı Seyahatleri”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 1-4.

_____, “Kızıl Emperyalizm ve Hür Dünya”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 1-6.

_____, “Kutluk-Türkan”, [piyes], *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 24-29; 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 33-38; 5 (Kasım 1956), s. 19-25; 6 (Aralık 1956), s. 13-16; 7 (Ocak 1957), s. 27-29; 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 42-45.

_____, “Küçük Bir Borç”, *Türkistan Sesi*, 1(Temmuz 1956), s. 1-2, 23.

_____, “Milliyetçi Çin ve Türkistan Meselesi”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 3-7.

_____, “Rahmetli A. Recep Baysun”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 24.

_____, “Türkistan Edebiyatından Örnekler”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 11-14.

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüz Yıllar”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 2-6.

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar [Hive Hanlığı]”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956) s. 1-4

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar [II],”, *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 19-23.

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar III”, *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 14-18.

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar IV: Hokand Hanlığı”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 5-10.

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar VII: Türkistan’ın Rus ve Çin Tarafından İstilâları”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 7-12.

_____, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar: Buhara Hanlığı”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 7-10.

_____, “Türkistan ve Endonezya”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 1-2.

_____, "Türkistan'daki Türk Toplulukları Hakkında", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 17, 21.

_____, "Üstad Sadri Maksudi Arsal", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 3-4.

_____, "Vatan Bizimdir", [şiir], *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 0.

_____, "Vatan Bizimdir", [şiir], *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. iç kapak.

_____, "Vatan Bizimdir", 6 (Aralık 1956), s. 83.

_____, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar VIII: Doğu Türkistan'da Çin İstilâsı", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 14-18.

Metin Ahunbay, "Türkistan Folkloruna ait", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 25-27.

Miyan Abdussuphan-Suphi Taşkent, "Türkistan", [şiir], *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs1957), s. 4.

Murat Taçmurat, "Şanlı Gök-Tepe Müdafaasının 76ncı Yıldönümü: Gök-Tepe Kalesinin Sukutu", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 11-14.

Mutlu, "Biz Olalım", [şiir], *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 23.

_____, "Ey Vatan", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 13.

_____, "Abdullah Recep Baysun Hakkında", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 36-41.

_____, "Birlik Olun", [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 26.

_____, "Bu Ulusun Adı Türktür", [şiir], *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 31.

_____, "Hasret", [şiir], *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 0.

_____, "Kozgalın", [şiir], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 27.

_____, "Kurban Koday", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 40-42.

_____, "Uyan Artık" [şiir], *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 18.

Müstecip Ülküsal, "Parçalama Siyaseti", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 25-26.

Paris Bloku Kongresi Riyaset Divanı, "Paris Bloku Kongresi", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 48.

Prof. Dr. Seyid Ali Ankara, "Felek", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 7.

S. M. Çoban, "Bayram Dolayısıyle", [şiir], *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 25.

_____, "Hicret Şarkısı", [şiir], *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 31-32 .

_____, "Türkistan'da Çin ve Rus Rekabeti", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 12-16.

_____, "Türkistan'da Stratejik Demiryollar", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 21-23.

Sait Şamil, "İslam Konferansında Mühim Bir Beyanat", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 1-13.

Şir Mehmet Bey, “Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça [II],”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 19-21; 7 (Ocak 1957), s. 19-21; 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 19-22; 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 25-28.

V. E., “Yine Başlarken”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 6-11.

_____, “Türkistan’ın Ehemmiyeti”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 11-12; 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 15-18.

W. Eberhard, “Tarihi Hakikatlar (A History of China)” , *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 14.

Yahya Çağatay, “Batı Türkistan ve Siyasî Taksimatı”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 13-15; 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 19-24.

Yüksel, “Haykırış”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 48.

Z. Gökalp, “Dil”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 47.

_____, “Kendine Doğru”, [şiir], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 39.

[Haber: ABN Correspondance], “Türkistan’da Milli Edebiyatı Yıkıyorlar”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber: Newsletter from Formosa], “Doğu Türkistan’da Kızıllara Karşı Çete Faaliyeti”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 26.

[Haber: Yakup Kadri Karaosmanoğlu], “Türk Basınından Özetler,”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 33.

[Haber], “Doğu Türkistan’a Çinli Akını”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 31.

[Haber], “Doğu Türkistan’da Ortaklaştırma”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30.

[Haber], “Endonezya’da Bizim Davâ”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 28.

[Haber], “Hicazdaki Doğu Türkistanlılardan Bir Heyet Çin Hariciye Vekili ile Görüştü”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 29-30.

[Haber], “Hoten’de Mühim Bir Ayaklanma”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber], “Kırım Dergisi”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 32.

[Haber], “Komünist Çin ve Rusya Arasında Çekişme”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 30-31.

[Haber], “Petrov’un İfşaatı” çev. S. M. Çoban, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 28-29.

[Haber], “Türkistan – İran Hududunda Manevralar”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 31.

[Haber], “Türkistan’a Göçmen Akını”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber], “Türkistan’da Hayat Şartları”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 47.

[Haber], “Uzak Şark Çin Demir Yolu Ürümçi’ye Yaklaştı”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30.

[Türkistan Haritası], *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 50.

"Aldığımız Mektuplara Kısa Cevaplar", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 49.

"Babur'den Şiirler", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 24, 31.

"Balcivan", [şiir], *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 32.

"Bir Kızıl Çin Ajanının İtirafları", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 30

"Çağdaş Şiir", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 18.

"Dergimize Teberruda Bulunan Türkistanlı Vatandaşlarımızın Listesi", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 31-32.

"Divanü L. T. den", [sadece 2 beyit], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 13.

"Doğu Türkistan'da Yarım Milyon Sene Öncesine Ait Bir Fosil", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 26.

"Dünya Basınından", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 48.

"Endonezyada Türkistan'ı Kurtarma Hareketi Derneği", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 28-35.

"Gelen Mektuplar [İbrahim Mutlu, Cafer Kırımer, Muharrem D. Mercanlıgil]," *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 1.

"Haberler: Ayaklanma", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 46-47.

"Mecmuamıza İstanbul'daki Türkistanlılardan Bazısı Tarafından Yapılan Teberrular", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. iç kapak.

"Mektuplara Cevap", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 30.

"Mevlüd-i Nebevi Münasebetiyle Münih'te Dini Merasim", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 28-31.

"Munih ve Newyork'ta Macaristan Faciasına Karşı Protesto Nümayişleri", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 22-23.

"Mülteci Macar Müdafaa Komitesinin Beyannamesi", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 27.

"Nevayı'dan Kıt'alar", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 18.

"Okuyucularla Başbaşa", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 33.

"Sovyet Mahkûmu Milletleri Kurtarma Cemiyeti Reisi Bay Abramçili'nin Nutku", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 27-30.

"Şir Mehmet Bey'in Hatıratı: Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 30-32

"Türkistan Ata Sözleri", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 23.

"Türkistan Ata Sözlerinden", [sadece 4 atasözü], *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 23.

"Türkistan Ata Sözlerinden", *Türkistan Sesi*, [atasözleri], 1 (Temmuz 1956), s. 29.

"Türkistan Ata Sözlerinden", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 21.

"Türkistan Edebiyatından Örnekler: Kutadgu Biliğ", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 30.

"Türkistan Edebiyatından Örnekler", [şiir], *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 17-18.

"Türkistan Edebiyatından: Nevayi'den", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 29.

"Türkistan Haberleri", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30-31.

"Türkistan Şimdi Kalbinizin Kapısını Çalıyor", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 23-24.

"Vecizeler", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 4.

"Yeni Türkçe Dersler", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 49.

EK 5: TÜRKİSTAN SESİ DERGİSİ: KONULARA GÖRE

Biyografiler

Mutlu, "Kurban Koday", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 40-42.

Harold Lamb, "Babür'ün Bir Hususiyeti", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 5-11.

Mehmet Emin Buğra, "Rahmetli A. Recep Baysun", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 24.

Mehmet Emin Buğra, "Üstad Sadri Maksudi Arsal", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 3-4.

Mutlu, "Abdullah Recep Bayram Hakkında", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 36-41.

Tarih

Mehmet Emin Buğra, "Küçük Bir Borç", *Türkistan Sesi*, 1(Temmuz 1956), s. 1-2, 23.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüz Yıllar", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 2-6.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan'daki Türk Toplulukları Hakkında", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 17, 21.

[Haber], "Petrov'un İfşaatı" çev. S. M. Çoban,, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 28-29.

Muhabir, "Bir Kızıl Çin Ajanının İtirafları", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 30

Mehmet Emin Buğra, "Doktor Çu-Çıya-Hua'ya Mektup", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 2-18.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 19-23.

Sait Şamil, "İslam Konferansında Mühim Bir Beyanat", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 1-13.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 14-18.

İsa Yusuf Alptekin, "Doğu Türkistan'ın Ekonomi ve Strateji Bakımından Ehemmiyeti", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 19-23.

Şir Mehmet Bey, "Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 30-32

Halife Altay, "Kazançlarımız ve Kanlı Yaşlarımız", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 38-39.

İlhan Musabay, "Bir Hatıra ve Bir Kadirşinaslık", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 43-47.

Paris Bloku Kongresi Riyaset Divanı, "Paris Bloku Kongresi", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 48.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar (Hive Hanlığı)”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956) s. 1-4

S. M. Çoban, “Türkistan’da Çin ve Rus Rekabeti”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 12-16.

Alim Altaylı, “Bir Türkmen Reisinin Anadolu Soydaşlarına Selamı”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s.32.

Mehmet Emin Buğra, “Kızıl Emperyalizm ve Hür Dünya”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 1-6.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar (Buhara Hanlığı)”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 7-10.

V. E., “Türkistan’ın Ehemmiyeti”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 11-12.

Şir Mehmet Bey, “Türkistan Milli Hareketlerinden Bir Parça”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 19-21.

“Sovyet Mahkûmu Milletleri Kurtarma Cemiyeti Reisi Bay Abramçili’nin Nutku”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 27-30.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar: Hokand Hanlığı)” , *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 5-10.

Murat Taçmurat, “Şanlı Gök – Tepe Müdafaasının 76 ıncı Yıldönümü(Gök – Tepe Kalesinin Sukutu)”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 11-14.

W. Eberhard, “Tarihi Hakikatlar (A History of China)” , *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 14.

Şir Mehmet Bey, “Türkistan Millî Hareketlerinden Parçalar”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 19-21.

Al-Muslimun, “Kafkas’tan Ses”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 22-24.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan ve Endonezya”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 1-2.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan’ın Rus ve Çin Tarafından İstilâları (Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar)”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 7-12.

V. M. E., “Türkistan’ın Ehemmiyeti”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 15-18.

Şir Mehmet Bey, “Türkistan Millî Hareketlerinden Bir Parça”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 19-22.

Batı Türkistan

Yahya Çağatay, “Batı Türkistan ve Siyasî Taksimatı”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 13-15.

Yahya Çağatay, “Batı Türkistan ve Siyasi Taksimatı‖”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 19-24.

Mehmet Emin Buğra, “Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar: Doğu Türkistan’da Çin İstilâsı”, *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 14-18.

Şir Mehmet Bey, "Türkistan Millî Hareketlerinden Bir Parça", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 25-28.

Rusya ve Çin

S. M. Çoban, "Türkistan'da Stratejik Demiryollar", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 21-23.

Âlim Altaylı, "Komünizmin İç Yüzü", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 31-32.

Müstecip Ülküsal, "Parçalama Siyaseti", *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 25-26.

Mehmet Emin Buğra, "Milliyetçi Çin ve Türkistan Meselesi(Yeni İstanbul)", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 3-7.

Ereli, "Ruslar Ham Toprak Aramak Bahanesiyle Türk Kavimlerinin Yaşayışlarını İmha Ediyorlar", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 25-27.

Kültür

Seyid Ali Ankara, "Felek", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 7.

Mehmet Emin Buğra, "Türkistan Edebiyatından Örnekler", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 11-14.

Mehmet Emin Buğra, "Kutluk – Türkan", *Türkistan Sesi*, sayı 2 (Ağustos 1956), s. 24-29; sayı 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 33-38; sayı 5 (Kasım 1956), s. 19-25; sayı 6 (Aralık 1956), s. 13-16; sayı 7 (Ocak 1957), s. 27-29.

Metin Ahunbay, "Türkistan Folkloruna ait", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 25-27.

"Türkistan Edebiyatından Örnekler (Kutagu Biliğ'den "Bahar" Hakkında)", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 17-18.

"Nevayı'dan Kıt'alar", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 18.

"Çağdaş Şiir", *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 18.

A. Şekür Turan, "Ümit", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 41.

Mehmet Emin Buğra, "Kutluk Türkân", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 42-45.

H. Altay, "Türkistan Ata Sözlerinden", *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 45.

"Babur'den Şiirler", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 24, 31.

"Balcivan (siir)", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 32 .

Fikir

Arın Engin, "Atatürk Soyculuğu, Osmanlıcı Azınlıklar ve Dış Türkler", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 15-20.

Arın Engin, "Türk Dil Devrimi, Ulusal Kültürümüzün Arap-Frenk Köleliğinden Kurtuluş Yoludur.", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 25-26.

Müstecib Ülküsal, "Türk Dünyası ve Aydınlara Düşen Borç", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 27-29.

Arın Engin, "Atatürkçülükte Ulusal Eğitim", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 16-19.

Arın Engin, “Atatürkçülükte Ulusal Kültürümüz Üst Okullarımızda Güzel Yazın Öğrenimi”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 15-17.

Haber

[Haber], “Doğu Türkistan’da Kızıllara Karşı Çete Faaliyeti”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 26.

[Haber], “Hoten’de Mühim Bir Ayaklanma”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber], “Türkistan’da Milli Edebiyatı Yıkıyorlar”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

[Haber], “Türkistan’a Göçmen Akını”, *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 27.

“Mülteci Macar Müdafaa Komitesinin Beyannamesi”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 27.

“Mevlud-i Nebevi Münasebetiyle Münih’te Dini Merasim”, *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 28-31.

“Munih ve Newyork’ta Macaristan Faciasına Karşı Protesto Nümayişleri”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 22-23.

Başkan, “Bangkok’ta Toplanan Parlamentolar arası Konferansa Sunulan Dilekçe”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 24-26.

“Doğu Türkistanda Yarım Milyon Sene Öncesine Ait Bir Fosil”, *Türkistan Sesi*, 6 (Aralık 1956), s. 26.

Mehmet Emin Buğra, “Kızıl Çin Başvekilinin Telaşlı Seyahatları”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 1-4.

[Haber], “Doğu Türkistan’da Ortaklaştırma”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30.

[Haber], “Uzak Şark Çin Demir Yolu Ürümçi’ye Yaklaştı”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 30.

[Haber], “Doğu Türkistan’a Çinli Akını”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 31.

[Haber], “Türkistan – İran Hududunda Manevralar”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 31.

[Haber], “Kırım Dergisi”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 32.

[Haber], “Dış Türkler, Türk Basınından Özetler”, *Türkistan Sesi*, 7 (Ocak 1957), s. 33.

T. K. H, “Türkistan Şimdi Kalbinizin Kapısını Çalıyor”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 23-24.

“Endonezya’da Türkistan’ı Kurtarma Hareketi Derneği”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 28-35.

[Haber], “Ayaklanma”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 46-47.

[Haber], “Türkistan’da Hayat Şartları”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 47.

Aitchen K. Wu, “Dünya Basınından”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 48.

Hugh Seton Watson, “Dünya Basınından”, *Türkistan Sesi*, 8-9 (Şubat-Mart 1957), s. 48.

Mehmet Emin Buğra, "İslam Dünyasına Bir Çağrı (Mayıs 1957'de Arap Memleketlerini Ziyaretin Sırasında Yayınladığım Broşür)", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 5-10.

Mehmet Emin Buğra, "İslâm Konferansına Verilen Muhtıra", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 11-13.

[Haber], "Endonezya'da Bizim Davâ", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 28.

[Haber], "Hicazdaki Doğu Türkistanlılardan Bir Heyet Çin Hariciye Vekili ile Görüştü", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 29-30.

[Haber], "Komünist Çin ve Rusya Arasında Çekişme", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 30-31.

Doğu Türkistan

Mehmet Emin Buğra, "Doğu Türkistan'ın İstiklâl Davasının Yeni Durumu", *Türkistan Sesi*, 10-11 (Nisan-Mayıs 1957), s. 1-4

Dergiye Gelen Mektuplar

İdare, "Dergimize Teberruda Bulunan Türkistanlı Vatandaşlarımızın Listesi", *Türkistan Sesi*, 1 (Temmuz 1956), s. 31-32.

Gelen Mektuplar, *Türkistan Sesi*, 2 (Ağustos 1956), s. 1

"Aldığımız Mektuplara Kısa Cevaplar", *Türkistan Sesi*, 3-4 (Eylül-Ekim 1956), s. 49.

"Okuyucularla Başbaşa", *Türkistan Sesi*, 5 (Kasım 1956), s. 33.

EK 6: THE VOICE OF TURKISTAN: MAKALELER LİSTESİ

No. 1 (Summer 1956)

M. E. Bugra, “A Minor Obligation”, 1-2.

M. E. Bugra, “The Last Two Centuries in the History of Turkestan [I]”, 2-6.

M. E. Bugra, “On the Turkic Communities in Turkestan”, 6-9.

M. E. Bugra, “A Letter to Dr. Chu Chia-Hua”, 10-25.

M. E. Bugra, “Irrigation and Animal Husbandry in Eastern Turkestan”, 26-28.

“A Dummy fron Red China”, 29.

“Petrov Recalls Turkestan Massacre”, 30-31.

“A Revolt in Khotan”, 31

“Short News: Fortification in Turkestan”, 32.

No. 2 (Autumn 1956)

Sait Şamil, “A Report at the Islamic Conference”, 3-12.

M. E. Buğra, “The Last Two Centuries in the History of Turkestan [II]”, 13.

Dr. Arın Engin, “Turks and Russians”, 18-20.

Prof. Hilmi Ziya Ülken, “Twin Parts of Turkish World”, 21-25.

Arif Han, “Irrigation in Western Turkistan”, 26-32.

“Replies to Readers’ Letters”, 33.

No. **3 (Winter 1957)**

M. E. Buğra, “The Red Emperialism and the Free World,” 1-5.

Isa Yusuf Alptekin, “The Unique Position of East Turkistan”, 6-9.

M. E. Buğra, “The Last Two Centuries in the History of Turkestan [II]”, 10-20.

M. E. Buğra, “The Meaning of the Restless Errands”, 21-24.

“An Epitome”, 24.

“Entreaty of Caucasus”, 25-26.

Shir Mohammad, “An Example of Turkistan Movement”, 27-29.

“Collectivization in East Turkistan”, 30.

“Ivan the Terrible Spoke It”, 30-31.

“Manoeuvers on the Turkistan-Persian Border,” 31.

“A Chinese Deluge to West”, 32.

“China’s Railway Reaches Urumchi”, 32.
“Mongols Clashe with Reds,” 32.

RESİMLER

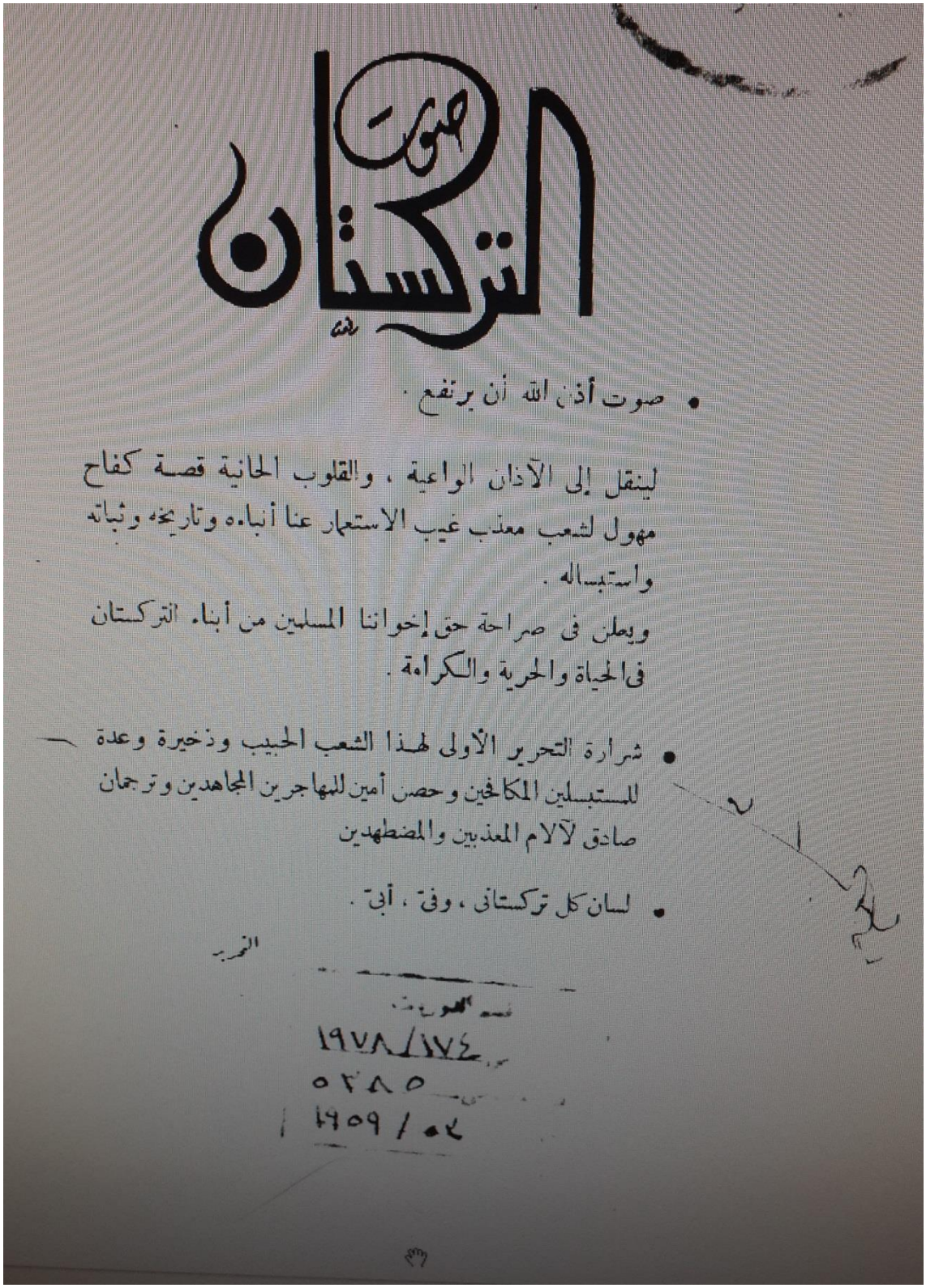
صوت
التركستان

• صوت أذن الله أن يرتفع .

لينقل إلى الآذان الواعية ، والقلوب الحانية قصة كفاح مهول لشعب معذب غيب الاستعمار عنا أنباءه وتاريخه وثباته واستبساله .

ويعلن فى صراحة حق إخواننا المسلمين من أبناء التركستان فى الحياة والحرية والكرامة .

• شرارة التحرير الأولى لهذا الشعب الحبيب وذخيرة وعدة للمستبسلين المكافحين وحصن أمين للمهاجرين المجاهدين وترجمان صادق لآلام المعذبين والمضطهدين

• لسان كل تركستانى ، وفتى ، أبتى .

التحرير

١٩٧٨/١٧٤
٥٢٨٥
١٩٥٩/٥٤

Savtu't-Türkistan dergisinin ilk sayısının kapağı

إلى العهد الجديد الميمون

بقلم إبراهيم واصل التركستانى

لقد وثبت مصر وثبتها الجبارة الرائعة فحققت لهذا البلد الأمين أمنية عزيزة المنال وفتحت أمامها الطريق واسعاً نحو أهدافها النبيلة بفضل جيشها الباسل وقائد نهضتها البطل الرئيس، محمد نجيب، وأقامت الدليل العملى على أن الحيوية الكامنة فى هذا الشعب قد تغفو ولكنها لن تموت وأن شعلة الوطنية قد تخبو ولكنها لن تنطفىء.

وتجاوب صدى هذه الحركة فى جميع أنحاء العالم، ولكنه كان أشد وقعاً بطبيعة الحال وأعمق أثراً فى البلاد العربية والإسلامية والشرقية التى ترى فى مصر العزيزة موئل العرب ومنارة الإسلام وعروس الشرق.

ونحن أبناء التركستان فى مصر نعلم أن موجة الفرح التى شملت مصر قد وصلت إلى بلادنا فى قلب آسيا، حيث يعيش تحت نير العسف السوفيتى شعب إسلامى عريق، نصر الإسلام منذ فجر تاريخه ونشره من أقاصى الصين حتى أواسط أوروبا وقدم له علماء أجلاء كالبخارى والترمذى والنسائى والنسفى وابن سينا وكثيرين غيرهم.

أن أهل التركستان الذين تنبض قلوبهم بحب مصر يتتبعون بمزيد الإعجاب والاهتمام تقدم مصر وازدهارها، برغم الكوارث التى تحيط بهم ويتطلعون إلى مصر التى احتضنت قضايا العروبة والإسلام أن يمدوا لهم يد المعونة لإنقاذهم من محنتهم التى لا تقاس بجانبها المظالم التى نزلت بإخواننا فى تونس ومراكش، مما لا يتسع له المقام فى هذه العجالة.

ونحن باسم خمسة وثلاثين مليونا من مسلمى التركستان الذين يرسفون فى قيود الاستعمار وراء ستار الفولاذ، وباسم الألوف من التركستانيين المشردين فى مشارق الأرض ومغاربها فراراً من فظائع السوفيت ونيرانهم لنهيب بمصر الحديثة ورمز نهضتها المباركة الرئيس اللواء، محمد نجيب، وشعبها الكريم أن يولوا قضية التركستان ما هى جديرة به من عناية واهتمام.

ونسأل الله أن يحفظ الكنانة ذخراً للعروبة والإسلام ويحقق أهدافها التى هى أهداف المسلمين جميعاً وأن يسدد خطى قائدها الفذ نحو ما تصبو إليه من مجد وسؤدد والله ولى التوفيق.

حتى اليوم نضاله . . . . وسيظل هكذا يصارع الموت والموت يصارعه حتى يرد روسيا إلى شعارها الحديدى

وليعلم العالم العربى والإسلامى أن وقاحة الإنجليز فى مصر والعراق والأردن . وخسة الفرنسيين فى شمال أفريقيا . ونذالة الروس فى التركستان هى وحدها التى ستؤلف بينهم، وتشحذ هممهم وتقوى عزماتهم وتلهب إحساساتهم وتورثهم عاطفة البغض والكراهية لهؤلاء المعتدين الآثمين الذين برئت منهم الحرية . وولت عنهم الإنسانية .

وليعلم العرب والمسلمون أنه لن يقربهم إلى غاياتهم ويرد إليهم حرياتهم إلا إذا وجهوا وجوههم قبل السماء يسألون الله العون والنصرة على الأعداء.

وإن الحركة الواعية التى يرعاها جيش مصر الباسل والتى رديت عن وادى النيل ظلم الظالمين وكيد الكائدين . لا بد أن يتردد صداها فى كل قطر عربى وإسلامى.

ولا بد أن توتى ثمارها، وتبلغ مرادها لترد العرب والمسلمين إلى سابق مجدهم وعزهم.

• ولينصرن الله من ينصره . إن الله لقوى عزيز •.

• وسيعلم الذين ظلموا أى منقلب ينقلبون •.

سعد الدين الوليلى

Savtu't-Türkistan dergisinin ilk sayısında Türkistanlı İbrahım Vâsıl'ın sunuş yazısı

صوت التركستان

صوت التركستان هى صوت خمسة وثلاثين مليونا من المسلمين ، موجه إلى العالم الإسلامى ، ليعرف أحوال أولئك الملايين الذين أسدل عليهم الستار الحديدى .

وهى تبين للعالم الإسلامى جغفرافية هذه البلاد ، وتاريخها ، وتعرض صور من مناظرها الطبيعية ونماذج من معيشة أهلها وعاداتهم وأزيائهم ، وصناعاتهم .

وتحدث عن الحروب الدامية التى أصلى أهلها الصين والروس وعن غاراتهم المتوالية التى شنوها على المسلمين فى تلك البلاد ليستولوا عليها ، وعن الفظائع التى ارتكبها المستعمرون . وتروى سلسلة وقائع الجهاد المتواصل الذى أثار الاهالى ضد الغاصبين فى سبيل الدفاع عن حريتهم ودينهم ، وعرضهم منذ قرن تقريباً . وتحكى عن تضحياتهم فى سبيل استرداد حقوقهم المهضومة .

أنهما تنشر الصفحات السوداء التى سجلتها الهمجية الشيوعية فى التركستان من قتل وتشريد ، ونفى إلى معاقل السخرة ، وإجبار على ترك الدين ، وإغلاق المساجد والمدارس ، وكبت الحريات . وهى أيضاً تظهر ما خفى على العالم الحر من أسرار الاستعمار الشيوعى ومن نوايا الدجال الاحمر ضد الإسلام والمسلمين ، وتؤكد العالم الإسلامى بأن التركستان جزء مهم لهذا العالم ، وبأن كيان هذا الجزء الإسلامى على شفا جرف من الهلاك والفناء على يد الشيوعية التى لا تعرف الرحمة ولا الإنسانية .

بقلم

السيد محمد أمين بوغرا

نائب الحاكم العام فى التركستان الشرقية سابقاً

إن هى ألا ترد يد لاصوات خمسة وثلاثين مليونا من المضطهدين الذين غلت أيديهم وأرجلهم بسلاسل الاستعباد ، وسدت أفواههم بإقفال القتل والتشريد ، ومظالم تقشعر منها الجلود .

وهذه المجلة تنتهز فرصة ظهورها فى قلب العالم الإسلامى وتنادى بأعلى صوتها : أيها المسلمون اعلموا أن ٣٥ مليون من إخوانكم يعانون الامرين ، وهم يتطلعون إلى الحرية والتخلص من الذل والاستعباد ويرجون منكم النظر بعين العطف والعناية إلى مأساة بلادهم التى أنجبت من حملوا مشاعل الفكر والهداية الإسلامية أمثال « البخارى » و « الترمذى » و « الشاشى » و « الزمخشرى » و « الفارابى » و « وابن سينا » . وأبطالا جاهدوا فى سبيل نشر رسالة الإسلام أمثال « آل سبكتكين » و « آل طولون » و « سامان » و « آل أخشيد » و « آل سلجوق » و « آل بابر » وغيرهم . فهل يستطيع المسلمون صبراً لما آل إليه وطن أولئك القادة من الخراب والدمار ، ولما ابتلى به أحفاد أولئك الأبطال من وسائل الاضطهاد الشيوعى وأساليبه الوحشية التى قد تؤدى بهم إلى الانقراض .

صوت التركستان تتكلم بألسنة مليونى لاجىء أو أكثر ، هاجروا إلى الله ، وفروا بدينهم وعرضهم إلى أقطار العالم الحر . تاركين وراء ظهورهم ديارهم وأموالهم . وإخوانهم وعشيرتهم ، غير عابئين بما ينتظرهم من البؤس والشقاء فى بلاد الغربة هاجر هؤلاء ، وقلوبهم تتقطع حزناً على ما حل بديارهم ، ومواطنيهم الذين لم يسعدهم الحظر بالإفلات من برثن الشيوعية .

صوت التركستان هى صوت دعوة إلى التعارف والتآخى والتعارف على البر والتقوى ، والوحدة الإسلامية .

إذن فلا غرو أن تعمل هذه المجلة إلى توجيه الرأى العام الإسلامى إلى الاهتمام بقضية تركستان ، ومناصرة المكافحين من أبناء تركستان لتحريرها من نير الاستعمار اليوعى .

والله فى عون العبد ما دام العبد فى عون أخيه .

— ٥ —

Savtu't-Türkistan dergisinin ilk sayısında Mehmed Emin Buğra'nın "Savtu't-Türkistan" adlı giriş makalesi.

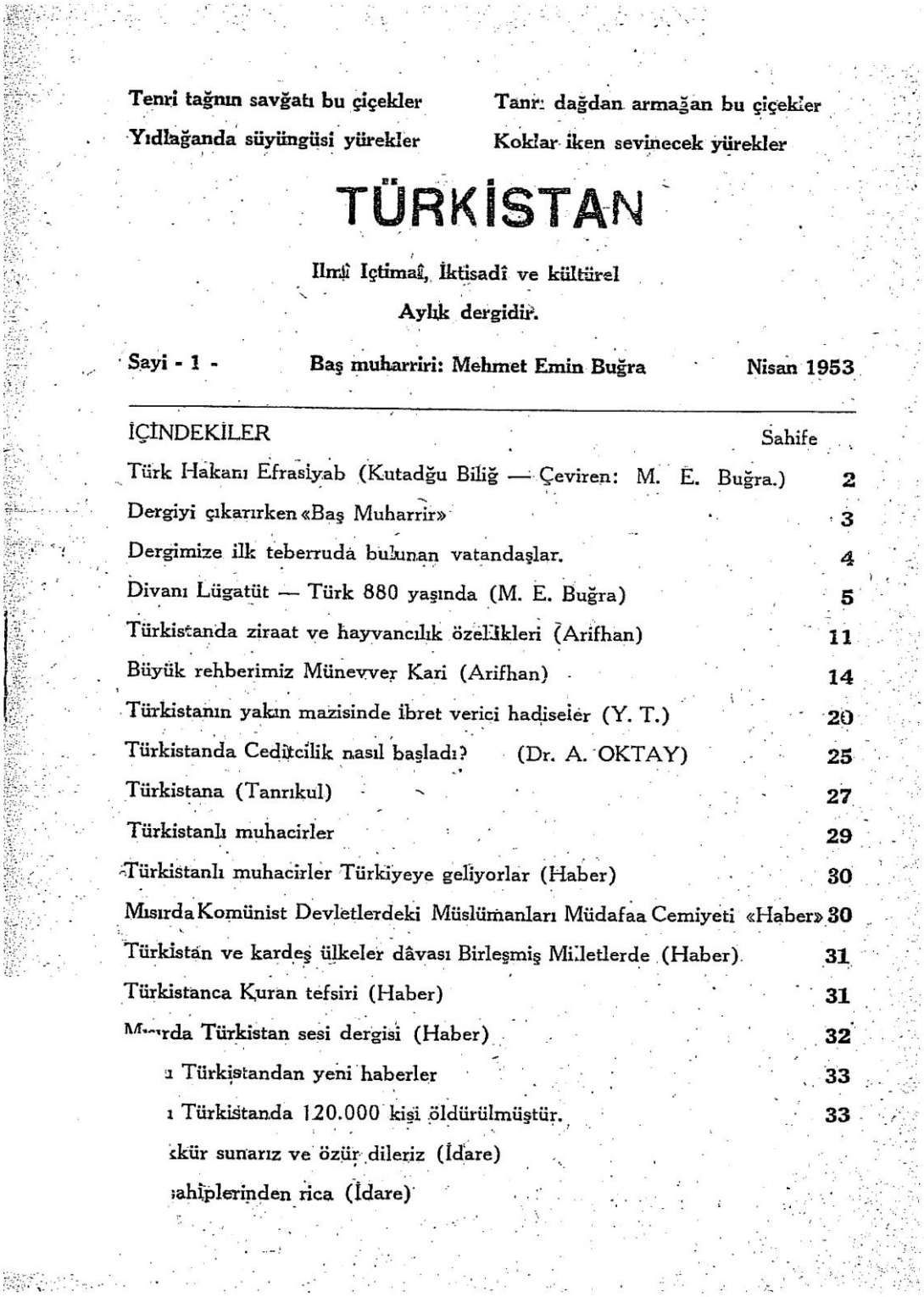

Tenri tağnın savğatı bu çiçekler — Tanrı dağdan armağan bu çiçekler
Yıdlağanda süyüngüsi yürekler — Koklar iken sevinecek yürekler

TÜRKİSTAN

İlmî İçtimaî, İktisadî ve kültürel
Aylık dergidir.

Sayi - 1 - Baş muharriri: Mehmet Emin Buğra Nisan 1953

İÇİNDEKİLER Sahife

Türk Hakanı Efrasiyab (Kutadğu Biliğ — Çeviren: M. E. Buğra.) 2
Dergiyi çıkarırken «Baş Muharrir» 3
Dergimize ilk teberruda bulunan vatandaşlar. 4
Divanı Lügatüt — Türk 880 yaşında (M. E. Buğra) 5
Türkistanda ziraat ve hayvancılık özellikleri (Arifhan) 11
Büyük rehberimiz Münevver Kari (Arifhan) 14
Türkistanın yakın mazisinde ibret verici hadiseler (Y. T.) 20
Türkistanda Cedîtcilik nasıl başladı? (Dr. A. OKTAY) 25
Türkistana (Tanrıkul) 27
Türkistanlı muhacirler 29
Türkistanlı muhacirler Türkiyeye geliyorlar (Haber) 30
Mısırda Komünist Devletlerdeki Müslümanları Müdafaa Cemiyeti «Haber» 30
Türkistan ve kardeş ülkeler dâvası Birleşmiş Milletlerde (Haber) 31
Türkistanca Kuran tefsiri (Haber) 31
M...rda Türkistan sesi dergisi (Haber) 32
ı Türkistandan yeni haberler 33
ı Türkistanda 120.000 kişi öldürülmüştür. 33
kür sunarız ve özür dileriz (İdare)
ahiplerinden rica (İdare)

Türkistan dergisinin ilk sayısının kapağı

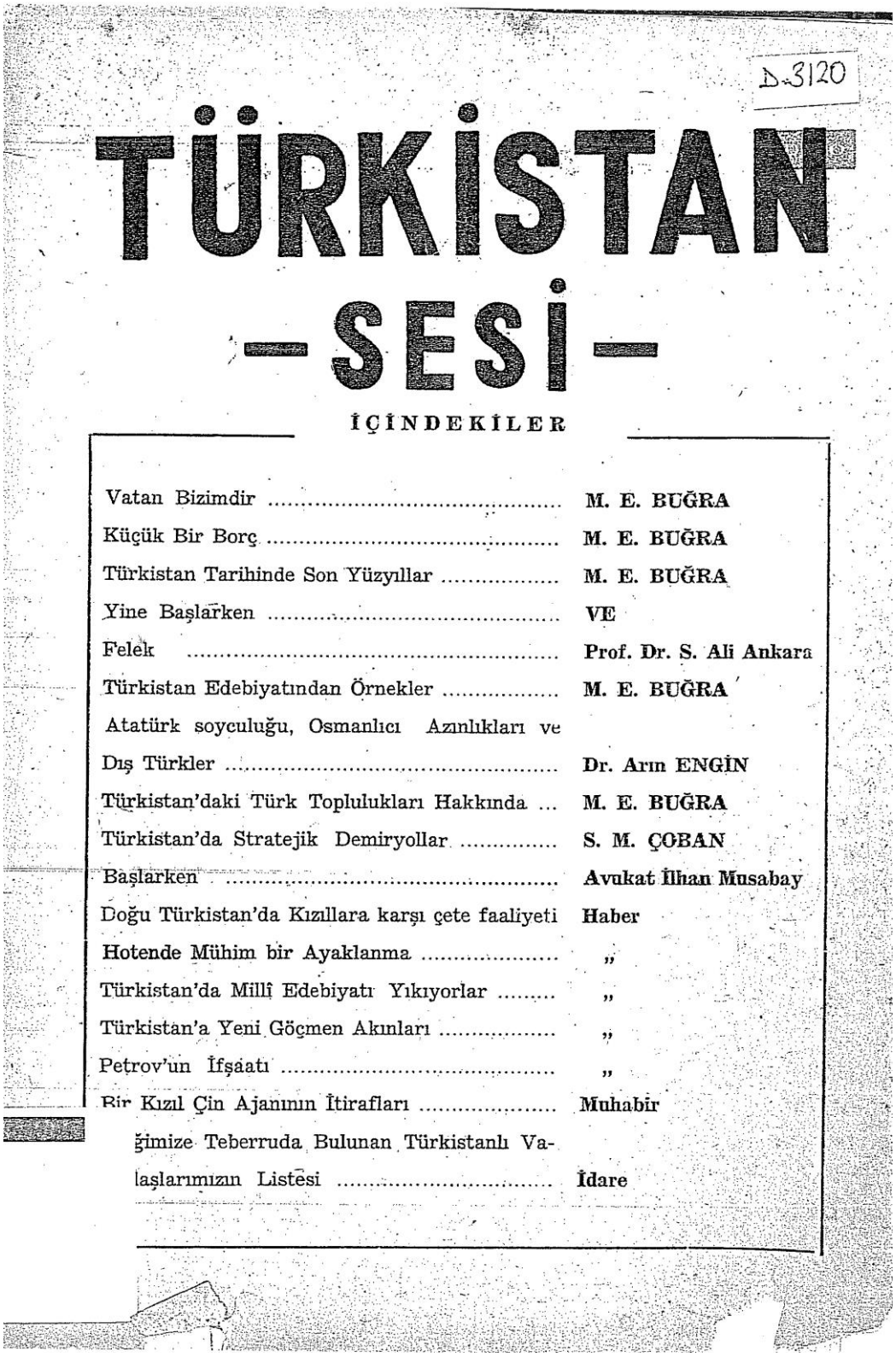

D-3120

TÜRKİSTAN
-SESİ-

İÇİNDEKİLER

Vatan Bizimdir	M. E. BUĞRA
Küçük Bir Borç	M. E. BUĞRA
Türkistan Tarihinde Son Yüzyıllar	M. E. BUĞRA
Yine Başlarken	VE
Felek	Prof. Dr. S. Ali Ankara
Türkistan Edebiyatından Örnekler	M. E. BUĞRA
Atatürk soyculuğu, Osmanlıcı Azınlıkları ve Dış Türkler	Dr. Arın ENGİN
Türkistan'daki Türk Toplulukları Hakkında ...	M. E. BUĞRA
Türkistan'da Stratejik Demiryollar	S. M. ÇOBAN
Başlarken	Avukat İlhan Musabay
Doğu Türkistan'da Kızıllara karşı çete faaliyeti	Haber
Hotende Mühim bir Ayaklanma	„
Türkistan'da Millî Edebiyatı Yıkıyorlar	„
Türkistan'a Yeni Göçmen Akınları	„
Petrov'un İfşaatı	„
Bir Kızıl Çin Ajanının İtirafları	Muhabir
ğimize Teberruda Bulunan Türkistanlı Vaşlarımızın Listesi	İdare

Türkistan Sesi dergisinin ilk sayısının kapağı

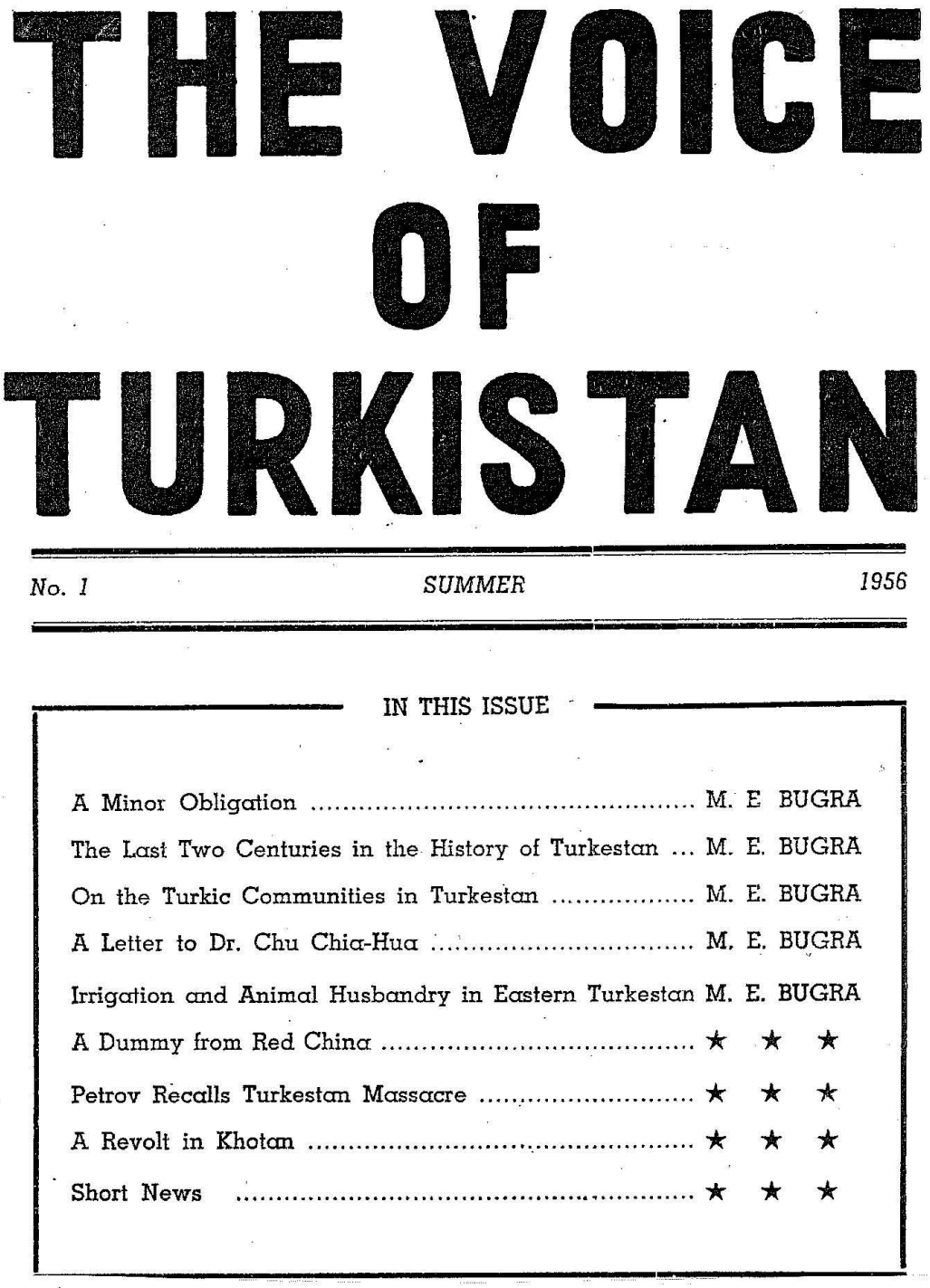

THE VOICE OF TURKISTAN

No. 1 SUMMER 1956

IN THIS ISSUE

A Minor Obligation ..... M. E BUGRA
The Last Two Centuries in the History of Turkestan ... M. E. BUGRA
On the Turkic Communities in Turkestan ..... M. E. BUGRA
A Letter to Dr. Chu Chia-Hua ..... M. E. BUGRA
Irrigation and Animal Husbandry in Eastern Turkestan M. E. BUGRA
A Dummy from Red China ..... ★ ★ ★
Petrov Recalls Turkestan Massacre ..... ★ ★ ★
A Revolt in Khotan ..... ★ ★ ★
Short News ..... ★ ★ ★

The Voice of Turkistan dergisinin ilk sayısının kapağı